

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Harvard Depository
Brittle Book

DOOP,

BESCHOUWD MET BETREKKING TOT

HET BIJZONDERE, KERKELIJKE EN MAATSCHAPPELIJK LEVEN.

DOOR

J. A. WORMSER.

DERDE DRUK.

MET EEN INLEIDING

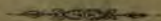
VAN

Mr. GROEN VAN PRINSTERER.

EN EEN KORT WOORD VOORAF VAN DEN ZOON DES SCHRIJVERS.

Laat de kinderkens tot mij komen, en
verhindert hen niet.

LUK. XVIII : 16.

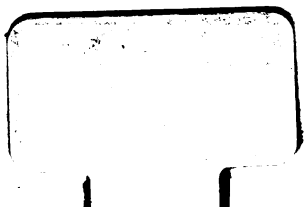

AMSTERDAM.
HOVEKER & ZOON.
1885.

741.8
W928k
1855

ANDOVER-HARVARD
THEOLOGICAL LIBRARY

DE KINDERDOOP.

DE KINDERDOOP,

BESCHOUWD MET BETREKKING TOT

HET BIJZONDERE, KERKELIJKE EN MAATSCHAPPELIJKE LEVEN,

DOOR

J. A. WORMSER.

DERDE DRUK.

MET EEN INLEIDING

VAN

MR. GROEN VAN PRINSTERER

EN EEN KORT WOORD VOORAF VAN DEN ZOON DES SCHRIJVERS.

~~~~~  
Laat de kinderkens tot Mij komen, eh  
verhindert hen niet.

Lux. XVIII : 16.  
~~~~~


AMSTERDAM,
HÖVEKER & ZOON.
1885.

Wageningsche Boek- en Muziekdrukkerij.

741.8
W928k
1885

Een onwaardeerbaar voorrecht is het voor den zoon van een godvreezenden vader, wanneer deze, man geworden, een nieuwe uitgave bij het Christelijk publiek mag inleiden van een geschrift, dat reeds tot grooten zegen was voor de Kerk van Christus, toen die zoon nog een kind was. Tweeërlei is dat voorrecht. Niet alleen bewijst het dat de schrijver nog leeft en spreekt lang nadat hij gestorven is; maar ook geeft het dien zoon gelegenheid om in het openbaar te belijden dat hij „even dierbaar geloof” met zijnen vader deelachtig is. Dien heerlijken zegen schenkt God mij in dit oogenblik.

Voor al eigenaardig is dit voorrecht wanneer — zooals thans — het bedoelde boek een werk ter verklaring en verdediging van den kinderdoop is. Zulk een woord vooraf is op zichzelf een bewijs voor de heerlijke waarheid van den kinderdoop. De man, die het boek schreef, deed dat omdat hij steunde op de vastheid der belofte: „Ik ben uw God en de God uws zaads na u;” omdat hij wist dat de God des verbonds de God der geslachten is. En zijn geslacht komt en zegt met dankbaren eerbied: Die belofte is waar. Mijn vader heeft aan mij gedaan wat hij van de Kerk tegenover de natie eischte, hij leerde mij mijn doop verstaan en ik ben daardoor gered. Nu, ruim twee en twintig jaren na zijn ontslapen, mag ik opstaan en hem danken voor zijn werk, dat hij drie en dertig jaren geleden schreef.

De waarheden, die hij in „De Kinderdoop” ontvouwde, leefden in het hart, en niet slechts in het hoofd, mijns vaders. Een groot gedeelte van het boek werd geschreven onder om-

standigheden, die menigen auteur den lust tot schrijven zouden benemen. De laatste twintig jaren zijns levens werd mijn vader vreeselijk geteisterd door knobbelzucht; eene beproeving, die hem een „gansch zeer uitnemend eeuwig gewicht der heerlijkheid” heeft gewerkt. Toen hij eenige opstellen voor „de Vereeniging: Christelyke Stemmen” had geschreven, waarin „De Kinderdoop” eerst verscheen, werden zijn linkerhand en rechervoet door een hevigen aanval zijner kwaal aangetast. Zoo, weken lang te bed liggend, schreef hij een goed deel van het vervolg. Een plank op bed, waarop zijn bijbel en wat wit papier, en een potlood in de zoogenaamd gezonde hand waren voldoende om dagelijks te werken tot de koorts zich verhief.

Niet onverdeeld was de instemming met zijne gedachten. Soms stond hij aan felle bestrijding bloot. Een brief, in 1853 door eenige Christenen, die geen blik hadden in de ruimheid en diepte van de heerlijke belijdenis der Gereformeerde kerk, aan zijn adres gericht, zei hem aan dat hij, ter wille van dit boek „waard was dat een molensteen om zijn hals gedaan en hij in de diepte der zee geworpen werd.”

Maar duizenden kinderen Gods hebben zich verkwikt en gesterkt gevoeld door zijn arbeid. De instemming, door de lezers van het maandschrift „De Vereeniging” getoond, maakte een afzonderlijke uitgave wenschelijk, die als eerste druk verscheen, maar dus feitelijk de tweede was. Ruim een jaar na den dood des schryvers gaf zijn vriend Mr. Groen van Printer den tweeden (derden) druk uit. Thans is de derde (vierde) oplage noodig. Want steeds wordt het boek gekocht.

Diep doordrongen was mijn vader van de waarheid dat „gerechtigheid en gericht de grondslagen van Gods troon” zijn. Daarom was rechtvaardigheid voor hem de wortel van alle menschelijke deugden. Ik herinner mij slechts eens ten onrechte, na te vluchtig onderzoek, eene kastijding van hem ondergaan te hebben. Maar toen hij kort daarop zijn ongelijk bemerkte, kwam hij tot mij, een jongen van twaalf jaar, om vergeving te

vragen voor het mij aangedane onrecht. Welk kind zou den zegen van deze bestraffing en hare gevolgen willen missen?

„De Heere regeert!” was bij alle onrecht, dat hij zag geschieden, in alle duisternis, zijn levensspreuk, omdat hij onwankelbaar rekende op de rechtvaardigheid des Almachtigen.

Daarom was zijn ontslapen evenals zijn leven, kalm en helder als een diepe zee. Hij leefde uit het verbond, dat zijn God met hem gesloten had. In het najaar van 1862 zag hij weken vooruit, dat het ziekbed, waarop hij uitgestrekt lag, zijne stervenssponde zou zijn. Zaterdag den 1^{en} November van dat jaar, 's morgens ten 7¼ ure, ging hij de eeuwige heerlijkheid in. Maar vier dagen tevoren verlangde hij van al zijn kinderen dat zij in huis zouden blijven. De reden, die hij daarvoor opgaf, was deze: „Ik zal eerstdaags sterven en ik verlang dat al mijn kinderen daarbij tegenwoordig zijn. Zij zullen thans de gelegenheid hebben, die zich niet alle dagen voordoet, om goed te zien hoe een Christen sterft.” En al zijn kinderen hebben het gezien, en het is hun onvergetelijk gebleven.

Deze man, die uitnemend goed wist dat „de dood zal verstonden worden ter overwinning,” wilde begraven worden: niet in de kerk, „omdat het onvoegzaam is in het bedehuis te brengen wat men in zijn eigen huis niet houden kan;” en zonder toespraken op zijn graf: „omdat die gewoonlijk op lofredenen neerkomen, en iemand, die zooveel lof waarlijk verdiende, niet behoorde te sterven.”

Mij persoonlijk gaf hij een zeldzaam en kostbaar blijk van zijn geloof in Gods belofte, dat „Hij weldadigheid doet aan duizenden dergenen, die zijne geboden bewaren”; van zijn geloof in het verbond, dat God met ons en met onze kinderen heeft gesloten; van zijn geloof in de kracht van den zegen, dien een Christelyk vader in Gods naam op zijn gedoopt kind mag leggen. Op zekeren Zondagmorgen na kerktijd, in den zomer van 1856, toen ik ongeveer elf jaar oud was, riep mijn vader mij in zijne kamer, en sprak: „Kniel neder, mijn jongen; ik

wil u als vader zegenen in den naam des Heeren." Ik knielde en hij legde de handen op mijn hoofd en zegende mij. Zes jaren later lag hij op zijn sterfbed Eenige dagen vóór zijn verscheiden riep hij al zijne kinderen tot zich om hen te zegenen. Mijn beide oudere zusters kwamen en werden gezegd. Daarop knielde ik, als zijn derde kind, aan zijn bed. Maar hij zeide: „U behoef ik niet meer te zegenen; dat heb ik in Juli 1856 reeds gedaan." Daarmede ging ik heen. Mijn beide jongere zusters ontvingen vervolgens zijn zegen Men behoeft niet, zooals ik toen was, reeds bijna zeventien jaar oud te zijn, om te gevoelen dat zulk een vaderzegen geen wensch, maar een daad, een gave is.

Van het boek zelf zeg ik niets; dat zou mij niet voegen. Het was een zegen, en zal dit blijven. Slechts één ding gevoel ik dagelijks dieper: dat het voorrecht, hetwelk God mij in mijn vader schonk, en de naam, dien deze mij naliet, mij groote en heilige verplichtingen opleggen.

J. A. WORMSER.

AMSTERDAM, Paaschmorgen 1885.

INLEIDING

BIJ DE TWEEDE UITGAVE.

Een herdruk van sommige opstellen van mijn hooggeschatten vriend J. A. Wormser is, reeds terstond na zijn overlijden, openlijk door mij begeerd.

Voor al in de tegenwoordige omstandigheden, schreef ik, zou die uitgaaf zeer nuttig zijn.

Wormser was een geloovig Christen en een man van uitstekende begaafdheid. Hij had een geopend oog niet slechts, maar een scherp en ruimen blik voor onzen geheelen kerkelijken en maatschappelijken toestand. Niemand wellicht heeft hem geëvenaard in het algemeen verstaanbaar maken van het Christelijk-historisch beginsel, toepasselijk op Kerk, Staat en School. Zijne vlugschriften, wier invloed niet gering was, hebben blijvende waardij.

Gezond zielevoedsel en vaste spijs! Wie liefst oppervlakkigheid begeert, legge ze ter zij. Voor hem zijn ze te diep. Maar het is hier, als in de goudmijn: hoe dieper men graaft, hoe meer de arbeid beloond wordt. Wormser zelf levert telkens het bewijs dat „de diepte der waarheid in de hoogst mogelijke eenvoudigheid ligt.” (p. 75.) Diepzinnig en helder tegelijk, is hij, ook waar niet alles onder ieders bereik valt, verstaanbaar en leerrijk; in Christelijken kring *stichtelijk* en *populair*.

Liefst zou ik dezen lof in bijzonderheden staven; maar dan werd de aanbeveling weldra langer dan het opstel

Alleen in de hoofdomtrekken schets ik den gang en het doel van het betoog.

De Kinderdoop; let wel! „met betrekking tot het bijzondere, kerkelijke en maatschappelijke leven.” — *De Kinderdoop*. Waarin ligt vooral het schadelijke van de dwaling, die den doop enkel den bejaarden vergunt? Hierin, dat men aldus den zielevrede, in Gods onwankelbare genade en trouw gegrond, „afhankelijk maakt van de wisselbare gemoedsgestalten en overtuigingen van den gedoopte omtrent zijn genadestaat.” (p. 63.)

Dit is het gevoelen der Baptisten; maar, in den grond der zaak, evenzeer van eene „ziekelijke, bekrompen richting” in de Gereformeerde kerk. „Vele godvruchtigen verkeeren, meer dan zij vermoeden, in een labadistische en baptistische richting (p. 35), tot zeer wezenlijke schade van eigen gemoedsleven, tot groot nadeel van Kerk en Staat.”

De Doop, wel begrepen, is de grondslag der Christelijke kerkgemeenschap en de eenheidsband eener Christelijke natie.

„De baptistische richting toch is uit haren aard anti-kerkelijk; het wezenlijk begrip van *Kerk* is haar geheel onbekend; zij kent slechts geloovige individus. Indien *haar* beweren waarheid bevat, kunnen wij ophouden te spreken van een Christelijken staat, van eene Christennatie, van eene Christelijke overheid, van Christelijke instellingen, van Christelijke scholen, ja, van Christelijke huisgezinnen. Alsdan behooren ook de thans bestaande Christelijke kerkgenootschappen, en bepaaldelijk de Gereformeerde kerk, hoe spoediger hoe beter te worden ontbonden en opgeheven, en, te beginnen van de zuigelingen af, de niet-wedergeborenen te worden teruggeworpen in het heidendom.” (p. 126).

Aan dit *Individualisme*, dat ook den Staat niet spaart, gedachtig, vat men de beteekenis der wonderspreuk: „Leer der natie haren doop te verstaan en waardeeren, en Kerk en Staat zijn gered!” (p. 14) Het pleit der ontchristelijking van Nederland is nog niet beslist (p. 11), en de vereeniging van Kerk en Staat is, zolang er Christelijke beginselen in den boezem van het volk overblijven, ook waar de scheiding uitgesproken is, onoplosbaar. (p. 9.)

Waarin heeft de dwaling omtrent den doop haar diepsten grond? „Dat men dien *onderwerpelijk* (subjectief) en niet *voorwerpelijk* (objectief) opvat. Alleen het voorwerp des geloofs (de waarheid) heeft vruchtbaar makende kracht, en door *haar* moet het onderwerp (de mensch) vruchtbaar gemaakt worden, wanneer zij door het geloof overgaat en ontvangen wordt in het hart.” (p. 61.)

Vandaar dat deze bekrompen richting „de vrijmakende en verlossende kracht van Jezus dood en opstanding niet ten volle gevoelt.” (p. 19.)

Het nadeel wordt verdubbeld, omdat ze in soortgelijke krankheid zelfs der geloovige wetenschap steun vindt.

In de ziekelijke zijde der theologische wetenschap, die, ofschoon zij zegt de bekrompen richting te bestrijden, in oorsprong en uitwerkselen veel overeenkomst met haar heeft. (p. 19.)

„De onkerkelijke richting der wetenschap en de bekrompen richting der Kerk zijn hierin gelijk, dat beide de *objectieve* (voorwerpelijke) waarheid (dien onveranderlijken grondslag van Gods gemeente) verwaarloozen, en de belijdenis der Kerk tegen een chaos van individueele, subjectieve en tegenstrijdige meeningen en gissingen verruild wordt. (p. 21.)

Tegen dergelijke afwijking en verwarring wordt men behoed door „het fiksche, krachtige en onbekrompen standpunt van de Gereformeerde kerk.” (p. 35.)

Doode rechtzinnigheid is niet wat Wormser voorstaat. Hij verlangt dat, gelijk iedere Christelijke waarheid ook iedere Christelijke instelling, voor het verstand en voor het hart van Christenbelijders, *weder levend worde gemaakt.* (p. 167.)

Maar de rechtzinnigheid, in haar schriftuurlijken hoofdinhoud, is onmisbaar voor het leven der Kerk en het leven der ziel. „Men heeft de instellingen der Kerk met haar Christelijken rustdag en kinderdoop en dogmatiek voorgesteld als nuttelooze *geraamten*, weinig in overeenstemming met den geestelijken aard van het Christendom. Ik deins voor die schildering niet terug; maar neem aan dat al die instellingen geraamten *kunnen* zijn. Ook dan nog bewijzen zij mij, dat én de *Kerk* met hare *belijdenis*, én de *Christelijke rustdag* én de *Kinderdoop* behooren, niet slechts tot het lichaam, maar zelfs tot het *beendergestel*, tot de *vestigheid* van het Christendom. En ik weet dat een schoon en gezond lichaam onbestaanbaar is, zoo het *beendergestel* wordt aangetast.” (p. 12.) ¹⁾

Zonder geloofseenheid was er, ook voor Wormser, geen Kerk. Ook volgens hem, was de tegenstelling van *juridisch-confessioneel* en *evangelisch-confessioneel* even onjuist als betreurenswaard. Ook hij was van oordeel dat vrije verkondiging van elke leer in de Ned. Hervormde kerk met

---

1) Ik geloof niet dat Wormser met de geschriften van Vinet bekend was. Des te merkwaardiger is de overeenkomst zijner vergelijking van het beendergestel (als voor het leven gansch niet overtoellig) met den titel van *religion désossée*, die Vinet geeft aan het humanitarisme van Lamartine, den dichter bij uitnemendheid der Moderne Theologie.

de slooping dezer kerk gelijk is; dat haar bestaan onafscheidelijk is van de handhaving der waarheden, waarop de Christelijke Kerk ten allen tijde gerust heeft, en dat deze eigenaardige ondergeschiktheid de voorwaarde van Christelijke vrijheid en van Christelijke wetenschap is. Vasthouding aan het beginsel was bij hem met onbekrompenheid in de toepassing gepaard. In het *Amsterdamsche Eindprotest*, ten jare 1854, waarvan hij de steller geweest is, in dat *evangelisch-juridisch* opstel, waarvan Da Costa verklaarde dat het waardig was in onze kerkboeken, als vervolg op de rij der belijdenisschriften te worden opgenomen, leest men: „De ondergeteekenden vertrouwden dat het immers niet te veel ware, de handhaving te verlangen van die waarheden, welke, de gansche Schrift door, als de grondslag en de kern der goddelijke openbaring aan een afgevalen menschengeslacht, worden voorgesteld; — die de hoop en de verwachting hebben uitgemaakt van de Patriarchen, Profeten en Apostelen; die de belijdenis van de gansche Christenheid van alle eeuwen en van alle plaatsen hebben gekarakteriseerd; — en die de ziel en het leven hebben uitgemaakt ook van die groote kerkelijke beweging in de zestiende eeuw, welke nog steeds bij alle ware Protestanten onder den naam vande *Kerkhervorming* met zegen en welgevallen wordt herdacht.”

Aan de lichtvaardigheid waarmeê, tengevolge van vooroordeel en misverstand, de aard en de voortreffelijkheid en onmisbaarheid der kerkleer, als een versleten kerkelijk standpunt, voorbijgezien wordt, is „in den middellijken weg veel te wijten van den ongunstigen toestand van Kerk en Staat.”

Er is een ander opstel van W., van 1849, dat met dit

geschrift in zeer nauw verband staat, en in 1864, ter Christelijke plichtbetrachting op kerkelijk terrein, wel mag worden, ik zeg niet gelezen, maar bestudeerd. Een opstel over de *onkerkelijke richting, die zich bij vele geloovigen openbaart*.

Daar leest men: „De glans der tegenwoordige opgewektheid, zoo zij bij hare *Christelijke* richting niet tevens een *kerkelijk* karakter aanneemt, is niet in staat voor mij de donkerheid te bedekken van de toekomst, die Kerk en Christendom beiden in ons vaderland, *ook door haar*, tegemoet gaan.”

Ook door haar. Wellicht is die voorspelling meer nog en spoediger, dan Wormser toen mogelijk geacht zou hebben, vervuld.

Genoeg reeds. Elke bladzijde is niet der lezing slechts, maar der overdenking waard. Maar ik moet mij bedwingen. Ik eindig met te doen opmerken welke, naar Wormsers voorschrift en voorbeeld, de verhouding van een geloovig lid der Kerk is tegen de dwalingen der *orthodoxen*, tegen de *leervrijheid*, en tegen de buitensporige eischen der *wetenschap*.

Tegen de afwijkingen der orthodoxen voegt liefderijke verwijzing naar de leer der Kerk. De kritiek van Wormser is met broederlijke liefde en met billijke waardeering gepaard. Voor het misnoegen der richting, die hij strengelijk misprijst, onvervaard, legt hij van hetgeen haar gunstig onderscheidt, zeer gaarne getuigenis af. „Met al haar gebreken maakt zij van de Gereformeerde gezindheid en van de Christennatie eene kostbare kern uit, die maar al te zeer miskend wordt. Zij bestaat voor verre weg het

grootste gedeelte uit ware godvruchtige menschen, en was met anderen de getrouwe, standvastige en zichzelf opofferende bewaarster der goddelijke waarheid, gedurende de tijden van diepe en algemeene afwijking, die over ons land zijn heengegaan." (p. 116.) Maar, als de vele godvruchtigen, waarvan hij de ziekelijkheid en bekrompenheid bejammert, zich bij uitnemendheid Gereformeerd achten en zich op de *vaderen*, en op de belijdenis- en liturgische schriften van de Gereformeerde kerk beroepen, dan wordt op dit terrein de strijd door W. aanvaard. Daar toont hij hoe, van het begin tot het einde, het Formulier van den Kinderdoop de veroordeeling van hunne zienswijze bevat. (p. 60.) Hij overwint het *orthodoxisme*, hij geneest de orthodoxen, door de *orthodoxie*.

In de leervrijheid zou Wormser niet berust hebben. De Kerk was hem geen wetenschappelijk disputeercollegie, waar men naar een onbekende godheid en naar een verborgene leer der godzaligheid zoekt. Voor hem was hier eene vraag naar de meest eenvoudige goede trouw. „Is het met de goede trouw bestaanbaar, dat men zich op *kerkelijk* gebied opwerpt, als voorstanders van de *vrije evangelieprediking*, wanneer men eigenlijk bedoelt de vrijheid om de evangelieprediking te vernietigen en om te prediken *wat men wil?* wanneer men bedoelt eene Kerk, met welke men niet vereenigd is, van hare *vrijheid*, dat is, van haar *vrijen en rustigen evangeliedienst*, te berooven, en haar te *dwingen* het tegenovergestelde van het Evangelie *aan te hooren?* wanneer men voor zich de vrijheid verlangt om een Evangelie te verkondigen, dat met zichzelf op honderdvoudige wijze in strijd is, de vrijheid om de gemoederen op honderdvoudige wijze te verwarren; de

vrijheid om de gemeente van Christus op honderdvoudige wijze te verwoesten?" (p. 161.) Waarschijnlijk zou hij zich in 1864 niet zachter hebben uitgedrukt, nu de kansel door wetenschappelijke vertoogen, dat de Heer niet opgewekt is en door een, met aesthetische vormen versierde godloochening ontwaard wordt.

De bladzijden over de verhouding van *wetenschap* en *Kerk* zijn onder de uitnemendste van het uitnemend geschrift. (p. 14—24.) Zij tintelen hier en daar, wanneer Wormser op het ongelooft zinspeelt, van ironie, van dien glimlach der verontwaardiging, welke, bij een gemoedsstemming als de zijne, een der onbedriegelijkste kenmerken van onwankelbaar geloofsvertrouwen en heiligen ernst is.

Voorzeker hij was de man niet, om het nut der geloovige wetenschap, ook voor de Kerk, te miskennen. Maar zij moest dan ook vruchtdragend voor de Kerk zijn; „niet te zeer van leven en warmte beroofd worden, door haar te scheiden van de rechten, die arme onsterfelijke zielen hebben op de verkondiging van het Evangelie, en vooral van de rechten, die Gods eer heeft in de handhaving der waarheid.” (p. 17). „Ook voor den geleerdste is het toppunt van zelfstandigheid en onafhankelijkheid in de levendige en warme bewustheid: *leerlingen van Christus te zijn en te blijven.*” (p. 18.)

Treffend is ook: „Niet hetgeen na achttien eeuwen nog *ontdekt* moet worden, maar hetgeen gedurende achttien eeuwen door de gemeente des Heeren als haar erfgoed *gekend* en *erkend* geworden is, niet die wetenschap, welke slechts voor *weinigen* verkrijgbaar, maar hetgeen voor *allen* bereikbaar is, is de waarheid, die allen, de geleerden en eenvoudigen, behoudt. Ieder dieper inzicht in de

Schrift en iedere nieuw ontdekte waarheid is ons welkom. Maar eigenlijk hebben wij niet zoozeer behoefte aan *nieuwe* waarheden, als wel daaraan dat de *oude* waarheden immer *nieuw* blijven, en dat de reeds gedurende achttien eeuwen met steeds voortgaande ontwikkeling *gekende* waarheden, beter worden gewaardeerd en gehandhaafd, en meer algemeen en oprecht worden in praktijk gebracht." (p. 20).

Men beweert dat, bij den machtigen vooruitgang der wetenschap, de Gereformeerde kerk twee honderd jaren ten achteren is. „Dit zou waarlijk erg genoeg zijn,” zegt Wormser. „Maar,” voegt hij er bij, „zouden wij niet mogen aannemen dat zij, die de waarheid nu nog zoeken moeten, veel meer dan twee honderd jaren ten achteren zijn?” (p. 15.)

Mij dunkt, ook zij, die het geschrift zelf niet hebben ingezien, zullen; uit het weinige, dat ik daaraan ontleend heb, gevoelen dat een buitengewoon, een veel te weinig gekend, een voor de gewichtigste volksbelangen van het oogenblik bij uitstek merkwaardig vertoog, in deze onveranderde uitgave het licht ziet. — Wil men een laatste proef der onverstoorbare kalmte en verheven deernis, die den geloovige, temidden van velerlei aanvallen, betaamt, gaarne voeg ik hierbij wat verder door Wormser gezegd wordt over het wetenschappelijk neêrzien op de achterlijkheid der Kerk.

„In ieder geval is het niet raadzaam, de Kerk van eene *belijdende* in eene *zoekende* Kerk te veranderen, en haar, om haar vooruit te doen gaan, in hare *belijdenis* te schorsen. Indien zij waarlijk twee honderd jaren ten achteren is, is zij dit zeker *niet*, wat hare belijdenis betreft van

hetgeen noodig is om *getroost te leven en te sterven*, maar omtrent zaken voor haar van ondergeschikt belang."

„Achterlijkheid in godsdienstige ontwikkeling wordt door ons in geen geval verdedigd; maar zooveel is zeker, dat de Gereformeerde gezindheid, wanneer zij alle omstandigheden en vooral de houding der wetenschap tegenover haar in aanmerking neemt, geen reden heeft om zich al te zeer te verontrusten over eene achterlijkheid, die tenminste het middel is geweest om haar te doen vasthouden aan eene belijdenis, wier troostrijkheid zelfs op brandstapels en moordschavotten proefhoudend is bevonden." (p. 15).

In deze schriftuurlijke belijdenis ligt de sterke vertroosting en het anker der ziele.

„De Kerk, die aan hare belijdenis getrouw blijft, kan het tamelijk kalm aanzien, wanneer de zoekende wetenschap haar onmondig verklaart en hare belijdenis gering acht. In de ure des doods en in tijden van vervolging, wordt niet zoozeer de *wetenschap* als wel het *geloof* beproefd; en ontelbaar is de schare, vooral ook van gewone leden der Kerk, wier geloof in dat uur en in zulke tijden, beweest en nog dagelijks bewijst, dat vele *vragen der wetenschap* voor het *geloof* geene *vragen* meer zijn, en dat de Kerk, in hetgeen voor haar de hoofdzaak is en blijft, *de heilige kunst om getroost te leven en te sterven*, de wetenschap zeer verre vooruit is."

GROEN VAN PRINSTERER.

's HAGE, 21 April 1864.

VOORREDE.

BIJ DE EERSTE UITGAVE IN 1853.

Dikwijls heeft het mijne opmerkzaamheid tot zich getrokken, dat velen uitermate bezorgd zijn, om de heiligheid van den godsdienst onbesmet te bewaren door zich standvastig te verzetten tegen iedere poging, welke de strekking heeft om hem in verband en in aanraking te brengen met den mensch, gelijk hij zich op deze wereld in iedere betrekking van het bijzonder en openbaar leven beweegt.

Die zorgvuldigheid en ijver, om de heiligheid van den godsdienst tegen onze onheiligheid in veiligheid te stellen, komen mij verdacht voor. Ik vrees dat men niet zoozeer beducht is voor onzen besmettenden invloed omtrent haar, als wel voor haren heiligenden invloed omtrent ons.

Ook kan ik niet ontkennen, dat ik, als zondaar, die behoefte heb aan vergevende en heiligende genade, weinig sympathie gevoel voor een godsdienst, welke ons dan, wanneer wij zijn invloed en leiding het meest behoeven, uit vrees van door onze aanraking besmet en ontheiligd te zullen worden, zou ontwijken en ontvluchten; en die zich eerst dan naar waarde gehuldigd zou achten, wanneer hij, in den vorm van een wetenschappelijk boek samengeperst en in prachtband gebonden, in de boekenkast wordt weggezet.

Een godsdienst, die ontheiligd en besmet kan worden door

in aanraking te komen met zondaren, is inderdaad een zonderlinge zaak, en schijnt voor zondaren niet zeer geschikt te zijn.

Zulk een godsdienst is niet de godsdienst der Christenen; is niet de godsdienst, welken God in oneindige ontferming aan den mensch, om dezen tot Hem terug te leiden, heeft geopenbaard.

Integendeel, al onze godsdienst in onzen gevallen staat en toestand mogelijk en den Heere aangenaam, is gegrond op genade, en van genade het uitvloeisel en gevolg.

Daarom laat de Christelijke godsdienst zich nimmer door schoonschijnende plichtplegingen van onder de menschen verbannen; daarom is hij niet beschroomd om tot den mensch te komen, in welken toestand hij hem aantreft; daarom zoekt hij hem, hoe verre hij ook afgeweken zij, op, en vordert hij wel degelijk om toegelaten te worden bij al zijne bijzondere en openbare handelingen en bedrijven.

Ik heb gemeend, dat het moeielijk te ontkennen zou zijn, dat de Christelijke godsdienst, op vergevende en heiligende genade gegrond, zijn aanspraak om bij iedere handeling van Christenen erkend te worden, vooral geldig maakt in den Christelijken doop, inzonderheid zooals die in den regel aan de kinderen wordt toegediend.

Daarom heb ik, zonder voor mijn schrijven eenige aanspraak te maken op volledigheid, in het afgelopen jaar, in een reeks van artikelen, een aantal opmerkingen omtrent dit onderwerp doen opnemen in het Tijdschrift: de Vereeniging.

Die opstellen worden thans, tengevolge van het uitgedrukt verlangen van sommigen, bijna zonder wijzigingen, en slechts hier en daar met eenige woordverschikking, afzonderlijk verkrijgbaar gesteld, met de bede tot God, dat het Hem behagen moge de lezing daarvan vruchtbaar te maken tot zijne eer, en tot verlevendiging bij velen van hunne geloovige belijdenis van dien getrouwen Verbondsgod, wiens driemaal heilige Naam op hunne voorhoofden geschreven staat.

DE KINDERDOOP.

I.

Er zijn eenvoudige waarheden en eenvoudige instellingen, welker diepe beteekenis en hooge belangrijkheid, voor de Kerk en voor het christelijk-maatschappelijk leven, juist door hare algemeene bekendheid en gebruik, veelal worden voorbijgezien.

Ik geloof daaronder te mogen rekenen de instelling van den *Kinderdoop*, met de waarheden, die daarmede in verband staan, en welke tezamen voor een Christelijken Staat van zulk een onberekenbaar gewicht zijn.

Levendig besef ik tot die standen der maatschappij te behooren, voor welke het minder raadzaam is, zich te wagen aan bespiegelingen van staatkundigen aard.

Maar aan de andere zijde is het ook waar, dat tegenwoordig meer dan ooit, bijna ieder, door den aard onzer inrichtingen, ondanks persoonlijke neigingen, gedwongen wordt over de belangen van den Staat zijne gedachten te laten gaan.

Doch bovendien, — en dit is de voornaamste drangre-

den tot mijn schrijven, — valt het niet te ontkennen, dat zij, die evenals ik, op het behoud van Christelijke beginselen bij de natie prijs stellen, bij de operatiën, die tegenwoordig op den Staat worden toegepast, menige wond ontvangen, die hen *gevoelig* herinnert, dat zij een *deel* van den patiënt uitmaken, en die ook de zoodanigen onder hen, welke weten geen mannen van de kunst te zijn, wel eens door smart gedrongen, doet vragen: of het lancet wel behoorlijk wordt aangewend?

Vanwaar toch, vraag ik mijzelf, die algemeene pijnlijke gevoeligheid van oprechte en kundige Christenen, bij de gedurige reorganisatiën van onze nationale instellingen? Immers is, naar men zegt, de Kerk *gescheiden* van den Staat, en moeten alzoo de operatiën, die de laatste ondergaat, niet kunnen raken in het *leven* van de eerste? Of zou er wellicht, behalve de ontbonden vereeniging, nog een dieper liggende vereeniging tusschen de Kerk en den Staat bestaan, die voor geen ontbinding vatbaar is?

De kwestie kwam mij, vooral met het oog op de toekomst en het opkomend geslacht, belangrijk genoeg voor, om er bepaald over na te denken.

Te meer vond ik mij daartoe opgewekt, omdat ik sedert jaren volkomen overtuigd ben, dat het Christendom, ook het Christendom van den eenvoudigen Christen, eene *realiteit* is, en het desnietteenstaande zich door de heerschende begrippen overal de gelegenheid, om zich als zoodanig te doen gelden, ziet ontzeggen met eene naïveteit en verzekerdheid, welke men, waren zij niet zoo bedreuevend, belachelijk zou mogen noemen.

De *staatkunde* beweert, dat alle godsdienst aan haar behoort vreemd te blijven; terwijl ook zelfs de *theologische wetenschap* de religieuze overtuigingen en bezwaren afwijst van allen, die geen godgeleerden zijn van beroep!

Daarentegen roepen mij de *staatslieden* tot de stembus, terwijl ik door de *godgeleerden* wordt genoodigd tot de Kerk.

Staat en Kerk, waar zij ook gescheiden mogen heeten, schijnen dus in *mijn* persoon niet *gescheiden*, maar, eenigermate althans, *vereenigd* te zijn; — er wordt van mij, ondeelbaren persoon, en naar ik geloof met grond, verlangd gelijke belangstelling in den *Staat* en in de *Kerk*.

Maar, zoo is het ook met mijn buurman; zoo is het ook met mijne stadgenooten; zoo is het, in deze of in andere opzichten, met de geheele natie. De Staat schrijft al de leden van de Kerk in de registers van zijn Burgerlijken Stand; de Kerk ontvangt al de leden der natie in hare registers bij den Heiligen Doop.

Ieder lid van de natie, en dus ook de *geheele* natie, *vereenigt* alzoo in zich tweeërlei betrekking: die tot den *Staat* en die tot de *Kerk*. De eerste vertegenwoordigt de betrekking tot de *aarde*; de laatste tot den *hemel*; terwijl de eerste door de laatste beteekenis erlangt en wordt geheiligd.

Indien dit zoo is; indien ieder lid van de natie betrekking heeft tot de *Kerk*, zoowel als tot den *Staat*, zijn wij op weg om vele bezwaren op te lossen.

Een *volstrekte* scheiding van Kerk en Staat, waardoor de Staat zich zonder God en godsdienst zou verklaren, is alsdan zoowel *onmogelijk* als *anti-nationaal*, omdat Kerk en Staat in *ieder lid van de natie* op het nauwst *vereenigd* zijn.

Wel kan in een land, waar de Kerk *gescheurd* is, en zich in verschillende, elkander somtijds vijandige, deelen openbaart, de Staat weigeren één van die deelen, met uitsluiting van de anderen, als *de Kerk* te erkennen; maar hij kan zich nooit ontslaan van zijne betrekking tot *de Kerk in haar geheel*.

De stelling, dat de Kerk van den Staat gescheiden is, absoluut opgevat en consequent doorgedreven, is dus een van die *fictiën*, welke bij reorganisatiën van den Staat, noodwendig het *kerkelijk* leven van de natie kwetsen *moeten*, omdat Kerk en Staat in het hart van de natie *niet* gescheiden zijn.

Organisatiën van den Staat, die uit de nationale instellingen en uit het nationale leven het Christendom verwijderen, hebben haren grond òf in den onchristelijken toestand van het volk, dat den Staat uitmaakt, òf in een leugen.

Nergens kunnen zij nalaten te kwetsen en wonden toe te brengen, en nergens kunnen zij aangenaam zijn dan bij hen, die alleen betrekking gevoelen tot den Staat en de aarde, en bij welke de betrekking tot de Kerk en tot den hemel is verdoofd of verloren gegaan.

Of, waar deze onchristelijke toestand niet aanwezig is, hebben zij haren grond in een leugen, omdat zij bij de natie de betrekking tot de Kerk en den hemel ontkennen en, haar tweeërlei betrekking voorbijziende, onderstellen dat zij genoeg heeft aan eene staatkunde, die haar hoogste belangen te eenenmale verwaarloost en bestrijdt.

Ofschoon dus geen staatkundige, en ook geen godgeleerde van beroep, wensch ik, eenvoudig in hoedanigheid

van *lid* van het geheele *lichaam* der natie, mijne bezwaren in het midden te brengen tegen de verwijdering *van alle Christelijke beginselen uit onze nationale instellingen*; en ik grond mij daartoe op het *feit*: DAT ONZE GEHEELE NATIE IS GEDOOPT.

Onze geheele natie is gedoopt. De Christelijke doop met al zijn wettige consequentiën voor het individu, het huisgezin, de school, de Kerk en den Staat, is *nationaal*.

Niemand, die gedoopt is, kan het *mij* ten *kwade* duiden, dat ik hem als een gedoopte in den naam des Heeren *erken*; — een tegenovergestelde handelwijze zou hij kunnen wraken.

Hier ontmoet ik echter dadelijk de Israëlieten op den weg mijner verdere ontwikkeling van het onderwerp.

De bevolking van ons land bestaat uit ongeveer 300000 Christenen en 58000 Israëlieten.

Wederom alleen door eene *fictie* heeft men kunnen goedvinden de Israëlieten, in ons midden wonende, tot de Nederlandsche *Natie* te rekenen.

Ik doe hun geen onrecht; integendeel, ik geef hun een blijk van rechtvaardigheid en sympathie, wanneer ik met de godvruchtigen onder hen beweer, dat zij eigenlijk tot de Nederlandsche natie *niet* behooren ¹⁾.

---

1) Men zie het in dit en in ieder opzicht hoogst belangrijke werk van Mr. H. J. KOENEN, *Geschiedenis der Joden in Nederland*, blz. 358 en volg. De inlijving der Joden werd (zoals het gewoonlijk gaat) door een geringe, maar ijverige minderheid uit hun midden voorbereid en doorgedreven. „De Parnassijns echter van de *beide* afdelingen der Joodsche natie *met de overgrote meerderheid derzelve*, oordeelden de beginselen der Omwenteling, als die de strekking hadden om zich met eene Christennatie zoodanig te ver-

Hun oorsprong en toekomst, ja hun geheele historie geeft getuigenis, dat zij met hunne stamgenooten in andere landen *een afzonderlijke natie uitmaken*, tijdelijk door Gods hand onder al de natiën der wereld verspreid, maar met geen van die ineengesmolten of in haar opgelost.

De Joden zijn geen Nederlanders of Engelschen, geen Franschen of Duitschers, die zich slechts *door een bijzondere godsdienstvorm* van hunne landgenooten onderscheiden; neen, zij maken een geheel afzonderlijken volksstam uit, die, hoewel over de gansche aarde verspreid, nochtans bewaard wordt om in zijn eigen vaderland weder als natie te worden hersteld.

Dit wordt ons allerwege door de schriften van het Oude en Nieuwe Verbond geleerd; maar het wordt ook door al de godvruchtigen onder hen met ingenomenheid erkend.

De heerschappij der vrijzinnige begrippen, die alle verscheidenheid, welke zich bij de bevolkingen openbaart, wil doen ophouden, heeft dus den Israëlieten inderdaad een slechten dienst bewezen, toen zij hen, met miskenning van *hunne* en van *onze* historie, bij de Nederlandsche natie heeft ingelijfd.

---

broederen, dat daarbij geheel de zelfstandige nationaliteit van hun volk allens door inlijving moest te loor gaan, hoogst gevaarlijk voor het bestaan van hun godsdienst, en noodigden de lidmaten hunner gemeente „uit liefde tot God” eene verklaring te teekenen, dat de afiezing der rechten van den mensch en burger in de Synagoge strijdig was met de voorschriften hunner heilige Wet. Binnen zeer korten tijd was dit stuk met meer dan zes honderd naamteekeningen bedekt. Tegen deze verklaring werd door den Club een scherpe publicatie gedaan, die echter op last der Parnassijns van de Synagogen werd afgescheurd; zoodat zich van nu af een scherpe tweespalt in den boezem der Joodsche natie openbaarde”. t. a. p. blz. 363, 364.

Maar ook niettegenstaande die inlijving, al werd zij door duizend decreten bekrachtigd, blijven Israëlieten en Nederlanders twee afzonderlijke volken, om de eenvoudige reden, dat God het zoo wil, en zijn wil altoos zegeviert.

Alleen heeft de Nederlandsche natie, door het aannemen eener *fictie*, zich haar eigen ontwikkeling als *Christennatie* bemoeielijkt, en het voor velen, door hen te zeer op de Joden te doen zien, twijfelachtig gemaakt, of zij nog eene *Christennatie* is.

Een volksstam van 3000000 Nederlanders, eigenaardig ontwikkeld en, als resultaat zijner geschiedenis, uit enkel Christenen bestaande, houdt echter niet op eene Christennatie te zijn, omdat hij de mildheid had aan 58000 Israëlieten, een klein deel van den Israëlietischen volksstam, den naam en de rechten van Nederlanders te schenken.

Al de rechten, die de Israëlieten in ons midden bezitten, gunnen wij hun gaarne; maar, als vrucht van positief-Christelijke verdraagzaamheid; niet als gevolg van revolutionaire onverschilligheid omtrent het Christendom.

Wij wenschen, dat hun steeds de gelegenheid gegeven worde, om ook hun *godsdiens*t tot zijn volkomen recht en ontwikkeling te doen komen. Maar niet ten koste van het *Christendom* der Nederlandsche *Christennatie*. Niet zóo, dat naarmate het Jodendom vooruitdringt, het Christendom moet wijken. Niet zóo, dat de historische ontwikkeling van de Nederlandsche natie gestoord, en het voor haarzelve twijfelachtig gemaakt wordt of zij nog een godsdienst bezit.

Spreek van de Joden, in ons midden woonachtig, — en ieder zal de vraag, of *zij* een godsdienst bezitten ongerijmd achten. Hun afzonderlijk *nationaal* karakter en

hun afzonderlijke *nationale* naam zijn zoozeer met hun *godsdiens*t verbonden, dat, te spreken van de Israëlieten, is te spreken van de belijders van den Mozaïschen godsdienst.

Maar even ongerijmd behoort het te zijn, te spreken van de Nederlandsche natie, en te vragen, of *zij* een godsdienst bezit. De gansche Nederlandsche natie belijdt het Christendom: *de gansche Nederlandsche natie is gedoopt*. De Nederlandsche natie kan den Joden alle mogelijke rechten verleenen, *maar niet het recht om haar te nopen op te houden een Christelijke natie te zijn*.

De gansche Nederlandsche natie is gedoopt; ziedaar een *feit*, waartegen weinig te zeggen valt.

Resultaat van haar eigen historie en levensweg gedurende twaalf eeuwen, wijst dit feit haar terug op de geschiedenis van de wereld, met welke zij in geestelijke duisternis en heidensche barbaarschheid verzonken lag, en wijst het haar heen naar de gewijde historie, waaraan het hare geschiedenis vertakt.

De natie, oorspronkelijk heidensch, is langs den weg, dien hare historie ons aanschouwelijk maakt, door God geleid om met Hem te staan in een verbond, in het verbond zijner genade. *Ieder lid van de natie heeft daarvan het zegel aan zijn voorhoofd ontvangen in den doop*.

De levenswortel van een volk is, voor het grootste gedeelte althans, vervat in de *geschiedenis* van zijn *Vaderland* en van zijne *Kerk*. Die geschiedenis omvat zijne wording en ontwikkeling, in zijne betrekking tot de aarde en tot den hemel, van zijn eerste ontkieming af tot den tegenwoordigen staat van wasdom, dien het, niet als staats-*machine*,

maar als levend en organisch zich ontwikkelend geheel heeft bereikt. 1)

De treurige toestand van de meeste landen van *Europa* bewijst dan ook, dat men een volk even weinig zonder gevaar voor het volksleven kan losmaken van zijne *geschiedenis* en van zijne *Kerk*, als men een levend mensch kan uit elkander nemen en daarna weder ineenzetten.

De geschiedenis van de meeste Staten van *Europa* leert ons, dat zij onder den invloed van het Christendom gevormd zijn; en het *verband* tusschen den Staat en de Kerk, dat dientengevolge ook bij ons zijn grond heeft in de *vereeniging* van beiden *in het volk*, blijkt wellicht het meest uit hun zoogenaamde *scheiding*. Hunne vereeniging, zoolang er Christelijke beginselen in den boezem van het volk overblijven, duurt voort, in weerwil van de meest uitdrukkelijke verklaring, dat zij ontbonden is.

In dit gelukkig verschijnsel erkennen wij de goede hand van God, die ook dan, wanneer Hij de menschelijke dwaasheid tot volkomen ontwikkeling laat komen, daaraan tevens, als de Opperheer van alles, paal en perk stelt, en verhoedt dat de mensch zich in zijn eigen verkeerdheid geheel verderft.

---

1) Daarom, en vooral ook met het oog op de zich meer en meer ontwikkelende verschijnselen eener vernieuwde opwekking van ons Christelijk historisch volksleven, is het merkwaardig en verblijdend, dat een tweede uitgave van het voortreffelijk *Handboek der Geschiedenis van het Vaderland*, door Mr. G. GROEN VAN PRINSTERER, reeds meer dan 1900 teekenaars heeft tot zich getrokken, en dat dit getal nog dagelijks vermeedert. (Noot van den Schrijver in 1853.)

Ook deze 2de druk is uitverkocht en thans eene 3de geheel omgewerkte uitgave noodzakelijk geworden. (Noot van Mr. Gr. v. Pr. in 1864.)

Sedert verscheen een vierde druk, en werden bovendien ruim 1600 Exemplaren der vijfde druk door een der geestverwanten van den auteur aan alle hoofdonderwijzers geschonken, die het begeerden te ontvangen.

De onoplosbare vereeniging van een Staat met den nation godsdienst is nergens zoo zichtbaar als in Staten, die, onder den invloed van het Christendom gevormd, later onder de macht van de begrippen der revolutie en onder haar pijnlijke, het leven der natie verwoestende, operatiën zijn gebracht geworden.

Overal waar de revolutiebegrippen werden toegepast, ontstond een strijd op leven en dood tusschen die begrippen en het Christendom, dat zij allerwege met de zeden en instellingen der volken vereenigd vonden, en dat door hen eenvoudig onder den naam van *vooroordeelen* werd aangetast.

De Kerk moest van den Staat, het volk van zijne geschiedenis, het Christendom van de Kerk, de Kerk van hare Belijdenis *gescheiden* worden. Allen moesten worden teruggebracht tot den toestand van individu's, die niet door eenheid van oorsprong en ontwikkeling, niet door eenheid van geschiedenis en beginselen, maar alleen door uitwendige wetten en reglementen, ontworpen *buiten* het leven en de geschiedenis der natie, moesten samengehouden worden.

Doch, de tegenwoordige toestand van *Europa* bewijst het, alle Staten waggelen en storten ineen, in dezelfde mate en evenredigheid als zij er in slagen, hunne bevolkingen van godsdienst en geschiedenis te berooven, om haar hulpeloos en verdwaasd te laten staan temidden van een aantal vrijzinnige begrippen en klanken, die, hoe men ze ook beschouwt, zich altoos oplossen in oppositie tegen het Christendom.

Men heeft gezegd, dat ook het revolutionaire tijdvak tot onze geschiedenis behoort, en dit bewerende, heeft men recht.

De natie was oorspronkelijk heidensch, en als zoodanig behoorde het *Christendom* niet tot hare geschiedenis. Als door eene aan haar *vreemde* macht, werd zij door het Evangelie als eene kracht Gods tot zaligheid aangetast, bewerkt, overwonnen, en gebracht onder de gehoorzaamheid des geloofs.

Sedert dien tijd behoort het Christendom tot hare geschiedenis; is bij haar het Christendom *nationaal*.

Maar een andere, op haar beurt *vreemde* macht, aan Evangelie en Christendom vijandig, de macht van het liberalisme, heeft haar, vooral sedert de vorige eeuw, aangetast, en haar vele wonden toegebracht, doch tot dus verre niet overwonnen.

Wij ontkennen dus niet, dat het revolutionaire tijdvak, door welks beginselen zoovele Nederlanders besmet zijn, tot onze historie behoort; maar wij beweren, dat het pleit op verre na niet beslist is, of de natie, gelijk zij vroeger haar heidensch karakter voor het Christelijke verwisselde, thans geneigd zal zijn haar Christelijk karakter voor een atheïstisch te verruilen.

Het revolutionaire tijdvak, ja, behoort tot onze geschiedenis; maar omdat zijne beginselen *veel* bedorven hebben, hebben zij nog niet het recht, om *al* onze instellingen te bederven. De vraag is nog niet overbodig: „*Zal men vallen, en niet weder opstaan? Zal men afkeeren, en niet wederkeeren? zegt de Heere.*” (Jerem. VIII : 4.)

Allerwege, in de Kerk en in den Staat, zijn de kenmerken van een schromelijken afval van het Christendom aanwezig; maar nog is het Christendom door de vrijzinnige begrippen niet overwonnen.

Godzelf heeft het Christendom, dat zich overal, maar

vooral bij ons, met het gemeenschappelijk leven vereenzelvigd heeft, vastgemaakt aan instellingen, die, ook ten beste van dat maatschappelijk leven, zijn volkomen ondergang plaatselijk tegenhouden en verhoeden, waar men anders de hoogere en geestelijke beteekenis van die instellingen steeds meer uit het oog verliest.

Wel hebben de vrijzinnige begrippen getracht hun ontbindend vermogen ook op die instellingen te doen gelden, en de instellingen der *Kerk* met zelfbewustheid door eigen *Belijdenis*, de instelling van den *Christelijken Rustdag* en die van den *Kinderdoop*, voorgesteld als nuttelooze *geraamten*, weinig in overeenstemming met den geestelijken aard van het Christendom, gelijk zij het ons voorspiegelen, om het tot niets terug te brengen.

Maar tevergeefs; geraamten zijn niet *nutteloos*. Ook zelfs geraamten hebben tenminste eenige *zelfstandigheid*, eenig vermogen om weêrstand te bieden. Zij leveren het bewijs en geven het getuigenis, niet dat zij overbodig zijn, maar dat zij tot een *lichaam* behooren of hebben gehoord.

De geraamten van *Kerk*, *Rustdag* en *Kinderdoop*, zoo die instellingen onder ons waarlijk *geraamten* geworden zijn, kunnen eene *Christennatie* leeren, hoeverre zij reeds *uitgeteerd*, en welke de toestand is, dien zij tegemoet gaat, zoo zij niet bedacht is op *herstel*.

Ik wijt de mogelijkheid om de *Kerk* en hare *Belijdenis*, den *Rustdag* en den *Kinderdoop* onder de afzichtelijke schildering van *geraamten* voor te stellen, in de eerste en voornaamste plaats aan hen, die in zoodanige schildering een *welgevallen* hebben.

Ik deins voor die schildering niet terug; maar neem aan, dat al die instellingen *geraamten kunnen* zijn. Ook dan

nog bewijzen zij mij, dat èn de *Kerk* met hare *Belijdenis*, èn de *Christelijke Rustdag* èn de *Kinderdoop* behooren, niet slechts tot het lichaam, maar zelfs tot het *beendergestel*, tot de *vastigheid* van het Christendom. En ik weet dat een schoon en gezond lichaam onbestaanbaar is, zoo het *beendergestel* wordt aangetast; — ik weet, dat niemand zijn eigen beendergestel gering of overtollig zal achten, omdat het, op zichzelf beschouwd, slechts een *geraamte* is.

II.

God zelf, zeide ik, heeft het Christendom vastgemaakt aan instellingen, die, ook ten beste van het maatschappelijk leven, zijn volkomen ondergang plaatselijk tegenhouden en verhoeden, waar men anders de hoogere en geestelijke beteekenis van die instellingen steeds meer uit het oog verliest.

De instelling van de *Kerk* en die van den *Rustdag*, hoezeer in ons midden ook van glans en luister beroofd en op alle wijzen aangevallen en bestreden, staan nog als rotsen dáar temidden van het rumoer van meeningen en redeneeringen, als een getuigenis tegen godsdienstige en ongodsdienstige bestrijders van het Christendom.

En ofschoon niet minder van glans en luister beroofd, maar minder bestreden en meer algemeen onderhouden, maakt ook de instelling van den *Kinderdoop* bij de Nederlandsche *natie* voortdurend een van de grondslagen uit, waarop haar *nationaal* Christendom berust, en die met verpletterende kracht getuigen tegen individueele en nationale verlaten en verloochening van den Heer.

De Nederlandsche volksstam toch is in zijn geheel gedoopt. Hij is den Heere toegewijd, door gedoopt te zijn in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes. *Leer dan der natie haren doop verstaan en waardeeren, — en Kerk en Staat zijn gered!*

Dit verlangen, zoo men aan den doop eenige beteekenis en waarde hecht, kan niet buitensporig worden genoemd. Wat toch kan betamelijker zijn, dan dat een volk zijnen doop, zoo volstandig en zoo algemeen onderhouden, verstaat en waardeert?

De maatschappelijke toestand van een volk staat altoos met zijn kerkelijken toestand in rechtstreeksch verband. Verwarring en onzekerheid, gevolgd van verflauwing in den godsdienst, drukken zich onmiskenbaar in al zijn maatschappelijke betrekkingen door godvergetenheid en zedeloosheid af.

Onzekerheid in den godsdienst maakt inzonderheid ook de beteekenis van de instelling des Heiligen Doops onzeker voor de gemoederen, en verlaagt hare onderhouding tot een redelooze gewoonte.

Wij mogen het voor elkander niet verbergen, dat in dit opzicht vooral de Hervormde gezindheid zich sedert jaren in een betreurenswaardigen toestand bevindt.

Meer en meer wordt door velen harer leidslieden de *Kerk* als eene onmondige teruggezet achter hetgeen men de *Wetenschap* noemt, en plaats en de mannen der wetenschap, wat het rechte verstand der goddelijke waarheid betreft, als middelaars tusschen God en de Kerk.

En als *welke* middelaars? Wanneer de leidslieden der

Roomsche kerk hetzelfde beweren te zijn, gaat die bewering tenminste gepaard van de betuiging dat zij de waarheid *bezitten*. Maar in de Hervormde Kerk betuigen de mannen der wetenschap, die de Kerk onmondig verklaren, dat zijzelfen de waarheid nog moeten *zoeken*; en wel door middel van een Bijbel, van welken zij niet weten of hij onfeilbaar geschreven is!

Het spreekt vanzelf, dat ik mij niet vermeet, de wetenschap te beoordeelen anders dan naar de vruchten, *die zij voor de Kerk afwerpt*. En dan beweer ik, dat het, vermits eene *zoekende* Kerk niet in staat zou zijn den Heiligen Doop, die alle fundamenteele waarheden in zich concentreert, met helderheid en duidelijkheid te bedienen, gelukkig is, dat de *belijdende* Kerk somtijds voor de nog *zoekende* wetenschap de ooren gesloten houdt.

Men heeft gezegd; dat de Gereformeerde Kerk twee honderd jaren ten achteren is. Dit zou waarlijk erg genoeg zijn. Maar dan hebben toch zeker hare leidlieden insgelijks stilgestaan? En zouden wij niet mogen aannemen, dat zij, die de waarheid nu nog *zoeken* moeten, veel meer dan twee honderd jaren ten achteren zijn?

In ieder geval is het niet raadzaam, de Kerk van een *belijdende* in een *zoekende* Kerk te veranderen, en haar, om haar vooruit te doen gaan, in hare *belijdenis* te schorsen. Indien zij waarlijk twee honderd jaren ten achteren is, is zij dit zeker *niet* wat hare belijdenis betreft van hetgeen noodig is om *getroost te leven en te sterven*, maar omtrent zaken voor haar van ondergeschikt belang.

Achterlijkheid in godsdienstige ontwikkeling wordt door ons in geen geval verdedigd; maar zooveel is zeker, dat de Gereformeerde gezindheid, wanneer zij alle omstandigheden

en vooral de houding der wetenschap tegenover haar in aanmerking neemt, geen reden heeft om zich al te zeer te verontrusten over eene achterlijkheid, die tenminste het middel is geweest om haar te doen vasthouden aan eene Belijdenis, wier troostrijkheid zelfs op brandstapels en moordschavotten proefhoudend is bevonden.

Ook kan de Kerk, die aan hare belijdenis getrouw blijft, het tamelijk kaln aanzien, wanneer de zoekende wetenschap haar onmondig verklaart en hare belijdenis gering acht. In de ure des doods en in tijden van vervolging, wordt niet zoozeer de *wetenschap* als wel het *geloof* beproefd; en ontelbaar is de schare, vooral ook van gewone leden der Kerk, wier geloof in dat uur en in zulke tijden bewees en nog dagelijks bewijst, dat vele *vragen* der *wetenschap*, voor het *geloof* geene *vragen* meer zijn, en dat de Kerk in hetgeen voor *haar* de hoofdzaak is en blijft, *de heilige kunst om getroost te leven en te sterven*, de wetenschap zeer verre vooruit is.

Wellicht zal men de opmerking, althans voor een niet-ingewijde in de wetenschap, vermetel achten, dat de tegenwoordige richting zelfs van de *geloovige* theologische wetenschap, wederom alleen beoordeeld naar hare vruchten voor de Kerk, in het algemeen en behoudens gunstige uitzonderingen, niet in de wezenlijke behoeften van het volk voorziet, en dat het ook daaraan te wijten is, dat de Christelijke doop zoo weinig wordt gekend en beleefd.

Ik waag het nochtans, die opmerking in het midden te brengen, omdat het niet kan worden ontkend, dat de wetenschap, zoo zij de achting voor den leerstand bij het volk verhoogen zal, geen bloote liefhebberij mag zijn

voor de geleerden; en ook, omdat misschien niemand beter dan juist het volk zelf in staat is te zeggen, of het al dan niet door de mannen der wetenschap naar eisch en behoefte wordt gevoed.

De wetenschap, het is zoo, heeft hare rechten. Wij gunnen haren beoefenaren de geneugten van den strijd, waardoor zij op vrij terrein tot steeds dieper en uitgebreider navorschingen worden geleid. Soms zelfs zijn wij belangstellende toeschouwers van de schermutselingen, welke op het veld der wetenschap plaats hebben, en zien wij met genoegen hoe de kampvechters der waarheid zich tegenover en naast hare bestrijders handhaven.

Doch met dat alles valt het niet te miskennen, dat strijders en toeschouwers, de mannen der wetenschap zoo- wel als het volk, *door gebrek aan voedsel*, kennelijk uit- teren en vermageren, en dat, zoo er sprake van geraamten zijn *moet*, eigenlijk niet de *instellingen des Heeren*, niet de *leerstellingen*, niet de *dogma's*, maar de meeste belijders van het Christendom, wat hun geestelijken toestand be- treft, *geraamten* zijn.

Vanwaar dit verschijnsel bij zooveel arbeid en inspan- ning?

Ik kan op die vraag zeker slechts zeer onvolledig, en alleen van het standpunt eens niet-geleerden antwoorden. En toch heeft in dit opzicht het antwoord van niet-ge- leerden voor de geleerden misschien hetzelfde gewicht als voor den geneesheer de opgave door den kranke van het- geen hij gevoelt aan zijne gezondheid te ontbreken.

Het schijnt mij toe, althans ik heb den indruk, dat men doorgaans *de rechten der wetenschap* te zeer geïsoleerd op- vat, en de wetenschap te zeer van leven en warmte be-

rooft door haar te scheiden van *de rechten, die arme onsterfelijke zielen hebben op de verkondiging van het Evangelie*, en vooral van *de rechten, die Gods eer heeft in de handhaving der waarheid*.

Ik acht het loffelijk, dat de kampvechters der waarheid ijveren voor de rechten ook van *hunne* richting in de wetenschap; maar ik acht het niet loffelijk, dat, behoudens verblijdende uitzonderingen, van hen zoo weinig gezegd kan worden: de ijver voor *Gods Huis* heeft hen verteerd. Ik acht het loffelijk, dat men de wetenschap *zelfstandig* en *onafhankelijk* beoefent; maar ik acht het betreuenswaardig, dat het zoo weinig blijkt, dat men het toppunt dier zelfstandigheid en onafhankelijkheid vindt in de levendige en warme bewustheid: *leerlingen van Christus te zijn en te blijven*.

Het Christendom schijnt mij toe nog iets anders te zijn dan de wetenschap in hare tegenwoordige richting. Men schijnt de laatste ijverig te kunnen beoefenen, terwijl men het eerste vergeet. Ik heb voor de wetenschap hoogen eerbied, maar die vermindert aanmerkelijk, wanneer ik zie, dat onder hare handen het Christendom wegsterft; wanneer ik zie, dat in alle eeuwen barbaarsche volken, zonder wetenschap tot het Christendom bekeerd en gedoopt werden, en hun doop verstonden en waardeerden, maar dat thans beschaafde natiën, met al hare wetenschap en al hare vorderingen daarin, *het Christendom verliezen, hun doop niet verstaan, en in lijnrechte tegenspraak met dien doop leven en handelen*.

Bijkans zou ik, om mijne meening volkomen uit te drukken, zeggen: de wetenschap in hare tegenwoordige richting *is niet gedoopt*; dat is, zij is niet met Christus

gestorven en opgestaan; en vandaar hare botsing met de *gedoopte* Kerk, die *leeft* en goddelijke wijsheid ontvangt door eerst met Christus, ook wat eigen wijsheid betreft, te *sterven*.

Ontegenzeggelijk bestaat er in de Gereformeerde Kerk eene ziekelijke, eene bekrompen richting, die de vrijmakende en verlossende kracht van Jezus dood en opstanding niet ten volle gevoelt.

Het is met *deze* richting dat de ziekelijke zijde der theologische wetenschap, ofschoon zij zegt haar te bestrijden, in oorsprong en uitwerkselen veel overeenkomst heeft.

Terwijl de geheele Kerk, voorgangers en leden, leven en gevoed worden moet uit een reeds verkregen *gemeenschappelijk* goed, zoeken beiden, de bekrompen richting der Kerk en de onkerkelijke richting der wetenschap, daarentegen veeltijds voedsel in hetgeen ieder individu *afzonderlijk* meent te zullen *vinden*; ziet de wetenschap veelal de *gekende* waarheid voorbij, om haar *hoofdwerk* van *navorschingen* te maken, en willen vele leden der gemeente leven uit hetgeen zij meenen *boven* andere geloovigen, en met *uitzondering* van andere geloovigen te bezitten.

Beide is verkeerd; — niet hetgeen na achttien eeuwen nog *ontdekt* moet worden, maar hetgeen gedurende achttien eeuwen door de gemeente des Heeren als haar erfgoed *gekend* en *erkend* geworden is; niet die wetenschap, welke slechts voor *weinigen* verkrijgbaar, maar hetgeen voor *allen* bereikbaar is; niet de optrekkingen in den derden hemel, die Paulus ondervond, maar de genade Gods in Christus, die de *gansche* Kerk deelachtig is, is hetgeen

waardoor allen, de geleerden en de eenvoudigen, moeten worden gevoed en behouden. De geloovigen worden zalig, niet door hetgeen hen van elkander *onderscheidt*, maar door hetgeen zij met elkander *gemeen* hebben.

Dit nu schijnt mij toe het gebrek te zijn, niet minder van de onkerkelijke richting der wetenschap dan van de bekrompen richting in de Kerk: dat ook zij zich van het volk, van de Kerk, *afzondert* en zich *isoleert*.

Dit is zoowel voor haarzelve als voor de Kerk na-deelig. Het is niet te verwonderen zoo de Kerk in haar ontwikkeling twee honderd jaren heeft stilgestaan, wanneer hare leidlieden haar bijna even zoolang verwaarloosden, en meer werk maakten van hetgeen nog te *zoeken* dan van hetgeen reeds *gevonden* is.

Daardoor is het *weten* der wetenschap niet een *meerder*, maar een *ander* weten dan dat der Kerk geworden, en heeft de wetenschap zich bijna buiten staat gesteld, om het *gemeenschappelijk* goed, de *gemeenschappelijke* en *onveranderlijke* waarheden en instellingen met genoegzame voorliefde en ingenomenheid, en met genoegzame kennis en diepte, kracht en klem, zoodat zij hart en geweten raken, den volke te prediken en te onderwijzen.

Het is met de Christelijke waarheid in vele opzichten als met onze staats- en maatschappelijke instellingen. Gelijk in de laatste iedere wezenlijke verbetering, zoo ook is ieder dieper inzicht in de Schrift en iedere nieuw ontdekte waarheid ons welkom. Maar eigenlijk hebben wij niet zoozeer behoefte aan *nieuwe* waarheden, als wel daaraan dat de *oude* waarheden immer *nieuw* blijven, en dat de reeds gedurende achttien eeuwen met steeds voortgaande ontwikkeling *gekende* waarheden, beter worden

gewaardeerd en gehandhaafd, en meer algemeen en oprecht worden in praktijk gebracht.

De onkerkelijke richting der wetenschap en de bekrompen richting der Kerk zijn hierin aan elkander gelijk, dat beiden de *objectieve* (voorwerpelijke) waarheid (dien onveranderlijken grondslag van Gods gemeente) verwaarloozen, en de Belijdenis der Kerk verkeeren in een chaos van allerlei individueele, subjectieve en tegenstrijdige meeningen en gissingen, zoodat ook omtrent den Heiligen Doop bij velen geen redelijke en heiligende bevattings is overgebleven.

Alzoo wordt op verschillende wijze, door de meest uiteenloopende richtingen, tot verkrijging van dezelfde uitkomsten samengewerkt.

Deze uitkomsten zijn geene andere dan die van algemeene onkunde, voortdurenden twist en verdeeldheid, individueele en nationale Godverzaking en zedeloosheid, uitering en vermagering van de natie, aan welke de objectieve waarheid van Gods openbaringen, die zij omgevoed te worden subjectief moet ontvangen en omhelzen, wordt onthouden, vermits aan de gemeente veeltijds niet de wil van God, *wàaraan alles gelegen is*, maar de meeningen en bespiegelingen van menschen, *die haar geheel onverschillig zijn*, worden voorgehouden.

De onkerkelijke richting der wetenschap en de bekrompen richting in de Kerk trekken zich beiden in zichzelf terug, zijn omtrent zichzelf met bewondering vervuld, en laten de wereld over aan haar lot, zonder haar tot zout en tot zuurdeesem te verstrekken.

En dit niet alleen; maar tengevolge van haar indivi-

duel subjectivisme, verliezen zij ook de *katholiciteit* der Christelijke Kerk uit het oog, en worden ook voor de Kerk, door het geringschatten of verwaarloozen der groote en algemeene waarheden van het Christendom, ten eenenmale onvruchtbaar.

Noch de onkerkelijke richting der wetenschap, noch de bekrompen richting in de Kerk, zijn in staat den Christelijken Doop, en inzonderheid den *kinderdoop*, tot zijn volle recht en beteekenis te brengen.

Dit is te meer te bejammeren, omdat zij daardoor onbekwaam zijn, het kerkelijk standpunt der Hervormde gezindheid te handhaven, en haar op andere gezindheden gunstig te doen werken, waartoe anders de eenheid, met een kleine uitzondering, van al de Christelijke gezindheden in den Doop zulk een uitnemende aanleiding schenkt.

Wat toch is bij onze natie meer algemeen dan de onderhouding van de instelling des *Kinderdoops*?

Met uitzondering van een klein gedeelte, de Doopsgezinden, laat de gansche Nederlandsche natie, geheel vrijwillig, hare kinderen, weinige uren of dagen na hunne geboorte, doopen; terwijl ook de Doopsgezinden hun kroost, op niet zeer gevorderden ouderdom, *even algemeen en zonder uitzondering*, door de instelling des doops tot den Heer doen toetreden en opnemen in zijn verbond.

En hetgeen hierbij vooral opmerkelijk is, is dit, dat met een geringe uitzondering, weder die der Doopsgezinden, de geheele Nederlandsche natie niet slechts haar kroost tot den kinderdoop brengt, maar dat bovendien, bij alle verschil omtrent leer en wandel, *de verschillende gezindheden over en weder elkanders doopsbediening erkennen*.

Ook dit is weder een *feit* van het hoogste belang, hoe onaangenaam de herinnering daaraan voor sommigen ook zijn moge. De geheele Nederlandsche natie is gedoopt, *en al de gezindheden erkennen elkanders doopsbediening*. De *eenheid* en *katholiciteit* van de anders zoozeer verdeelde Christelijke Kerk *is dus bewaard gebleven in den doop*.

Zoo men aan dit *feit* en aan de doopsbediening in het geheel eenige beteekenis en waarde hecht, getuigen zij tegen iedere eenzijdige en bekrompen richting. Want terwijl de doopsbediening zelve vraagt, dat men zijn *eigen* doop door handhaving en belijdenis der volle waarheid tot volle kracht en beteekenis laat komen, vraagt de erkenning der doopsbediening van *anderen* tevens, in plaats van terugstooting, de behulpzame broederhand, *om ook die anderen tot de volle erkenning der waarheid te doen komen*.

Of is het niet merkwaardig, dat ná en temidden van zoovele bloedige en onbloedige vervolgingen en oorlogen onder de Christenen, men in den regel niet elkanders doopsbediening heeft durven aantasten, ofschoon men wel elkander durfde aantasten en verdelgen van de aarde? Dat de Roomschegezinden den doop door de Protestanten toegediend, en dat de Protestanten den doop toegediend door de Roomschegezinden erkennen? Dat Lutherschen en Hervormden, Remonstranten en Afscheidenen, welke bezwaren en grieven zij ook tegen elkander hebben, in den *doop* elkander zoozeer als *Christenen* erkennen, dat zij bij overgangen tot elkanders kerkgemeenschap een vernieuwde doopsbediening overbodig achten? Dat, om ten voorbeelde alleen op hen te wijzen, die in de laatste jaren *het kerkelijk beginsel* het krachtigst hebben vertegenwoordigd, zelfs de Afscheidenen de kerkgemeenschappen der Room-

schen, Remonstranten en Hervormden *zoozeer als Christelijk terrein erkennen*, dat zij den doop door de voorgangers dier kerkgenootschappen bediend, evenzeer als hunne eigene doopsbediening erkennen: *een wettige inlijving te zijn in de Christelijke Kerk?*

Dit is goed en betamelijk. Er bestaan omstandigheden, waarin, tot behoud der waarheid en om geen gemeenschap te hebben aan anderer zonden, verdeeldheid en verwijdering noodzakelijk zijn. Maar dan ook mogen deze niet verder gedreven worden dan onvermijdelijk is. Voorzover wij het goede bij anderen miskennen, kwetsen en benadeelen wij onszelven, en berooven wij ons van aansluitingspunten om op anderen invloed uit te oefenen en hen nuttig te zijn.

Dit is vooral waar ten aanzien van de *erkenning* der wederzijdsche doopsbediening, die, wanneer daarbij de objectieve waarheid behoorlijk wordt in het licht gesteld, de meest gewenschte gelegenheid en het meest wettige recht schenkt tot wederzijdsche *vermaning* om als *gedoopten* te wandelen.

Daarom zeide ik: de gansche Nederlandsche natie is gedoopt; de Nederlandsche natie is dus eene Christennatie; — al de Christelijke gezindheden in ons vaderland erkennen over en weder elkanders doopsbediening; tusschen al de Christelijke gezindheden bestaat dus éénheid, tenminste *in den doop*; — er is minder behoefte aan *nieuwe* waarheid, dan aan erkenning en waardeering van de *gekende* waarheid; leer der Christennatie haren doop verstaan en waardeeren, en Kerk en Staat zijn gered.

Die waarheden en instellingen toch, met welke tijdelijk

welzijn en eeuwige behoudenis het naast verbonden zijn, zijn door de genadige bestelling van den Heer het meest onder het bereik van iederen Christen.

Dit wordt door de bekrompen richting in de Kerk, en vooral ook door de ziekelijke richting der wetenschap miskend, wanneer de laatste de belijdenis der Kerk wil schorsen, totdat zij *haar* opgraven van de waarheid zal hebben voleindigd.

De waarheden van de komst van Gods Zoon in het vleesch, van zijn lijden en sterven tot voldoening voor onze zonden, van zijne opstanding tot onze rechtvaardiging, van zijne hemelvaart tot onze heiliging, welke bij zijne wederkomst zal volmaakt worden door onze verheerlijking; of, om alles samen te vatten, hetgeen een Drieëinig Verbondsgod in den doop aan arme zondaren verzegelt voor hen te willen zijn; deze waarheden, bijna aan allen tenminste oppervlakkig bekend, zijn het, welke, in haar waarachtige eenvoudigheid, en daardoor in haar diepte en kracht opgevat, de grondslagen uitmaken van *aller* geloovigen zaligheid, van hunne *gemeenschappelijke* verlossing.

Maar hoe weinig worden zij als zoodanig door geleerden en niet-geleerden gewaardeerd! En hoe dikwijls verliezen geleerden en niet-geleerden de gemeenschap der heiligen uit het oog, wanneer zij op velerlei wijze de waarheid miskennen, dat de geloovigen zalig worden door de verlossing en genade, die zij in Christus *met elkander gemeen hebben*, en niet door gaven, welke hen van elkander *onderscheiden*; dat zij zalig worden door de waarheden, die het eerst voor de hand liggen en aan allen bekend kunnen zijn, en niet door spitsvondigheden en geleerde onderzoekingen, welke slechts onder het bereik van sommigen

vallen; dat de afkeer van de waarheid en het niet-zaligworden van hen, die onder de bedeeeling van het Evangelie leven, hun grond hebben niet zoozeer in eene dwaling van het *verstand* als wel in eene dwaling van het *hart*, hetwelk, ook dan wanneer het de kwijtschelding van *straf* begeert, de verlossing van *zonde* weigert, en liever over *onbekende* waarheid *redeneert*, dan *bekende* waarheid *betracht*.

III.

In de beide vorige hoofdstukken heb ik getracht in herinnering te brengen, dat de gansche Nederlandsche natie gedoopt, en zij dus eene Christennatie is; dat met een geringe uitzondering, al de Christelijke gezindheden in ons vaderland eenparig haar kroost tot den kinderdoop brengen en wederkeerig elkanders doopsbediening erkennen; dat er dientengevolge tusschen bijna al de Christelijke gezindheden eenheid bestaat tenminste in den doop, en dat het daarom te meer te betreuren is, dat de instelling des doops in ons midden zoo weinig wordt verstaan en gewaardeerd.

Ik heb het daarom tevens gewaagd, een blik te slaan op de onkerkelijke richting van de theologische wetenschap en hare botsing met de gedoopte Kerk; en verder aangetoond hoe, evenals zij, ook de bekrompen richting in de Hervormde Kerk onvermogen is den kinderdoop te brengen tot zijn volle recht en beteekenis

In het tweede dier hoofdstukken heb ik dan ook te kennen

gegeven, dat de herinnering aan de wederkeerige erkenning door de verschillende gezindheden van elkanders doopsbediening sommigen onaangenaam zou zijn. Ik had daarbij vooral op de bekrompen richting in de Kerk het oog, en acht het zelfs nuttig op die herinnering terug te komen, omdat voor het Christendom bijna niets zoo nadeelig is als *bekrompenheid*, en deze nooit beter in den wortel kan worden aangetast dan juist bij de beschouwing van den *kinderdoop*.

Sommige Protestanten hebben bezwaar in de erkenning van de doopsbediening der Roomschen; sommige Hervormden bovendien in die van de Remonstranten; sommige Afscheidenen daarenboven in die van de Hervormden.

Dit bezwaar is natuurlijk, zoodra men geneigd is het Christelijk terrein te beperken binnen den kring, tot welken men zelf behoort; eene neiging, waardoor men, vooral bij den tegenwoordigen toestand van het Christendom, onvermijdelijk er toe geleid wordt om dien kring steeds enger te maken en ten laatste tot eenige weinigen te beperken, en waarvan het zonderlingste is, dat zij dikwijls eindigt *in de stelselmatige zucht om ook zichzelf uit te sluiten*.

Met deze richting staat dan ook de erkenning der doopsbediening van andere gezindheden in volslagen strijd. En nochtans heeft die erkenning voortdurend en allerwege plaats.

Doch eene gezindheid, die de doopsbediening van andere gezindheden erkent, kan wel haar eigen *Belijdenis* als de meest ware en meest zuivere, maar nooit zichzelf als *de eenig ware Kerk* erkennen.

Door de doopsbediening van andere kerkgemeenschappen evenzeer als haar eigen doopsbediening te erkennen, ver-

klaart zij dat al die kerkgemeenschappen behooren tot *dezelfde algemeene Christelijke kerk*, waartoe zij ook zelve behoort. Want *de toediening des doops* is de eerste handeling, waardoor de Kerk in haar zichtbaren vorm aanwezen ontvangt; de kiem, waaruit het geheele verdere Christelijk-kerkelijke leven ontspruit.

Daarom kan het niet worden tegengesproken, dat onze erkenning van *de Christelijke Kerk* (wat haar *grondslag* aangaat, maar niet ten aanzien van hetgeen op dien grondslag gebouwd wordt), zich evenver uitstrekt als onze erkenning van *de doopsbediening*; en dat, indien men sommige gezindheden niet wilde erkennen tot de Christelijke Kerk te behooren, men zou moeten beginnen met haren *doop* niet te erkennen.

De Christelijke Kerk toch strekt zich uit zoover zich de Christelijke doop uitstrekt; en ook de dwalende en goddelooze, die zijn doop erkennen blijft en wiens doop door ons erkend wordt, staat dus, krachtens die dubbele erkenning, *altoos nog op Christelijk terrein*.

Ik vrees, dat deze zoo eenvoudige waarheid, wier miskenning zooveel aanleiding tot misverstand geeft, vele geloovigen ergeren zal. De vraag is slechts: is dit hunne of mijne schuld?

Waartoe den doop van den dwalende en goddelooze als *doop* erkend, zoo die doop niets beteekent en den dwalende en goddelooze niet aan het Christendom verbonden doet blijven, zij het dan ook eindelijk niet ten leven, maar ten doode,

Is het geen *feit*, van mij geheel onafhankelijk, dat onze gansche natie is gedoopt, en dat, met uitzondering van de

Doopsgezinden, de natie één is in den doop, vermits al de Christelijke gezindheden elkanders doopsbediening *als haar eigene erkennen?*

Zoo men in die erkenning volhardt, mag het alleen zijn omdat *de gemeenschappelijke doop*, tengevolge zijner gegrondheid en wezenlijke waarheid, ten volle wettig is; en staat het mij vrij die erkenning aan te wenden tot bestrijding van eene *bekrompenheid*, die alle pogingen tot kerkelijke reformatie verijdelt, en, *door een flauwe opvatting van den gemeenschappelijken doop*, ook den geloove zijn eigen doop bijna doet vergeten.

Of de erkenning van de doopsbediening van anderen moet ophouden, of de bekrompenheid, waardoor men geen Christenen buiten eigen kring erkent, moet wijken.

Maar in de erkenning van elkanders doopsbediening ligt volstrekt geen bezwaar, zoo men aan die betèekenis en kracht van de instelling des Heiligen Doops slechts behoorlijk recht laat wedervaren. Naarmate onze eigen opvatting van den doop ernstiger en dieper wordt, zullen wij minder bezwaar hebben den doop van anderen te erkennen.

Het is zoo, iedere Christelijke gezindheid behoort voor zichzelf te staan naar de grootste zuiverheid in leer en wandel, en is verplicht dwalenden en goddeloozen, die op den duur het tegenovergestelde van geloof en godzaligheid openbaren, van hare gemeenschap te weren. Maar daarom is zij nog niet geroepen of gerechtigd de mindere of meerdere overblijfselen van Gods waarheid en instellingen, die zij bij anderen aantreft, te miskennen.

De doop van iederen gedoopte *moet* worden erkend, zolang hij zelf dien doop niet uitdrukkelijk verzaakt.

Het is in den dwalende en goddelooze niet te misprijzen

dat hij gedoopt is; — dit was een goed begin, en wellicht het eenige, wat aan hem is goed te keuren. Maar het is in hem te bestraffen, *dat hij zijn doop niet behoorlijk belijdt en beleeft*. De strijd moet dus niet gericht zijn tegen zijn *doop*; maar zijn doop moet erkend en aangewend worden tegen zijne dwalingen en zonden. En zie daar het punt van uitgang voor alle *Innere Mission*, voor alle reformatie onder de *Christenen*, in onderscheiding van de prediking des Evangelies aan Joden en Heidenen.

Iedere gedoopte geeft ons, juist door zijn doop, het *recht* om hem, zoo dit noodig is, te *bestrafen*, en tot hem te zeggen: „wandel waardiglijk uwe roeping; dezelfde *genade* daartoe, maar ook dezelfde *plicht*, bestaat voor u als voor mij.”

Maar tot het doen van dergelijke vermaningen is het volstrekt noodzakelijk dat de instelling des Heiligen Doops in al haar gewicht en beteekenis *meer op den voorgrond treedt, dan thans bij de geloovigen in het algemeen het geval is*.

Er bestaat bij velen een zucht om Gods genade in Christus vooral beperkt en spaarzaam voor te stellen, terwijl juist de doop, en vooral de *kinderdoop*, ons op een ruime en overvloedige genadebedeeling wijst.

Er is dan ook geen grooter onheil voor de Kerk dan mukkende, terugtrekkende bekrompenheid, *waardoor het gebruik en de kracht ook van algemeen nog erkende waarheden en instellingen verloren gaat*, en in onze dagen, tot verderf van Kerk en Staat, aan alle dwaling en ongerechtigheid, niet langer door het gezag van Gods instellingen gestuit, een wijde deur wordt opengezet.

Bekrompenheid is geen nauwgezetheid. De eerste trekt zich altoos lijdelijk en werkelijk terug. Met haar beperkt begrip van Gods genade bezit zij geene middelen om tegen de ongerechtigheid te strijden. De laatste daarentegen, steunende op Gods beloften, is werkzaam, breidt zich uit, waardeert ook het geringste goede bij anderen, en maakt alzoo veroveringen op de heerschappij van dwaling en ongerechtigheid.

Bekrompenheid heeft altoos de onvruchtbaarheid in haar gevolg, en is, welke schoone gedaante zij somtijds ook moge aannemen, bij de uitkomst voor de Kerk steeds geworden de overvloedige bron van allerlei dwaling en verkeerdheid.

Daarom is het van belang in herinnering te brengen, dat de doop, *door de gansche Christenheid als gemeenschappelijken grondslag van een aan God gewijd leven erkend*, recht geeft en roept tot het doen van iedere vermaning en bestraffing omtrent leer en wandel, waar die tepas komen.

En deze vermaning en bestraffing zullen natuurlijk te klemmender zijn, naarmate bij waardeering van eigen doop, de doop van dwalenden en goddeloozen evenzeer met ernst en nadruk wordt erkend.

Over en weder erkennen de gedoopten thans, door eene soort van gewoonte en zonder daaraan veel gewicht te hechten, elkanders doop. Maar hoe geheel anders zou dit worden, wanneer men bedacht, dat men dus ook over en weder jegens elkander *Christelijke* rechten en plichten heeft; de rechten en plichten van hen, die *tezamen* gedoopt zijn in den naam en tot den dienst van *den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest!*

De gansche geloofsweg van den Christen toch is niets anders dan *de voortgezette ontwikkeling van den doop, dien hij als kind of in lateren leeftijd heeft ontvangen*; en zijne bekeering is niets anders dan *het komen tot de bewustheid en tot de erkenning van hetgeen een Drieëinig Verbondsgod hem reeds als bewusteloos kind in den doop verzegelde voor hem te willen zijn.*

Zijn doop is een *feit*, waardoor hij van de ongeloovige wereld werd afgezonderd en van stonde aan geroepen om voor eeuwig van haar *afgezonderd te blijven.*

Hij wordt gedoopt om in vollen nadruk te wezen wat de doop hem *beloofd* en van hem *eischt.*

Zoo bestaan er dan ook bijvoorbeeld onder de gedoopten, wat nauwgezetheid en reinheid in leer en wandel betreft, geen *fijnen*, geen *serieusen*, geen *orthodoxen*, geen *ultra's*, dan alleen door tegenstelling van hen, die hun doop verwaarloozen of met den voet vertreden.

Rechtzinnigheid en fijnheid behooren tot den meest eenvoudigen normalen toestand van het Christendom. Alle ongelooft, bijgeloof en goddeloosheid zijn in strijd met en zijn afwijking van den ontvangen doop, die *iedereen* gedoopte roept tot de *grootste* nauwgezetheid, tot de *hoogste* zuiverheid in belijdenis en wandel.

Geen geest van uitsluiting dus; geen *exclusivisme.* Integendeel; wat voor mij genade en plicht is, is het ook voor u, die *gedoopt* zijt.

Wij vragen alleen erkenning door uzelf van uw eigen doop; belijdenis van getrouwheid aan uw doop; toepassing van uw doop op al uwe handelingen.

Wij willen u dus niet van het Christendom uitsluiten, maar u integendeel in het Christendom omvatten. Zoo er

uitsluiting plaatsheeft, zult gij uzelf uitsluiten, door u, in strijd met uwen doop, aan de voorrechten en de plichten des Christendoms te onttrekken.

Daarom mag de doop van niemand, bij welke gezindheid ook ontvangen, worden miskend en bestreden; maar moet die worden vastgesteld en gehandhaafd; vooral ook, om uit kracht van dien doop, welken hij doorgaans wenschte erkend te zien, zoo noodig, zijn ongelooft, of bijgeloof, of goddeloosheid te bestrijden.

Een gedoopte, wien de leer des doops behoorlijk ontvouwd en ingeprent is, heeft geen verontschuldiging.

Zijn doop is hem een zegel des *genadeverbonds*, hetwelk hem, indien hij het als zoodanig erkent en waardeert, *genade* verpand, om als een gerechtvaardigde door den dood en de opstanding van Christus, met God en tot roem van zijne genade te wandelen.

De instelling des doops onderstelt en leert omtrent hem, die gedoopt wordt, onderworpenheid aan alle mogelijke tijdelijke, geestelijke en eeuwige ellende. Zij komt die ellende in zoo verre afbreken, dat zij den gedoopte plaatst op den grondslag van alle noodige genade; — van vergevende genade tegen schuld; van heiligende genade tegen bederf.

Maar hoe weinigen waardeeren hun eigen doop en den doop van anderen!

Slechts enkelen, die hunne roeping en verkiezing hebben vastgemaakt, zijn werkzaam met, en putten troost en versterking uit hun doop.

Maar in het algemeen weten zelfs de godvruchtigen met den doop, dien zij als bewustlooze kinderen ontvingen, geen weg, en weten zij nog minder wat te maken

van den doop van onbekeerden, van dwalenden en goddeloozen!

Die doop moet echter een *volle* schriftuurlijke beteekenis hebben, zal men niet gehouden zijn zichzelf te beschuldigen wegens het voortdurend toedienen van den kinderdoop en de erkenning van de doopsbediening van andere gezindheden.

Over de ongelukkige uitdrukking van: *gedoopte Heidenen*, toegepast op de overgrootte meerderheid onzer natie vanwege haar afval van het Christendom in leer en wandel, verwondert zich bijna niemand meer.

Men heeft zich nu eenmaal aangewend, in strijd met zijn eigen handelingen ten aanzien van den doop, het Christendom te beperken tot hen, die kennelijk tot den Heer bekeerd zijn; — men heeft zich gewend aan de voorstelling, dat iemands betrekking tot het Christendom *begint* met zijne bekeering.

Maar *wat* was hij dan gedurende den tijd, die er verliep tusschen den doop, dien hij als kind ontving, en zijne bekeering? Een Jood? Een Heiden? En waarom laat *gij* uwe kinderen doopen, alvorens *gij* van hen de belijdenis hunner bekeering verneemt? Is het opdat zij *gedoopte Heidenen* zouden zijn? Stelt *gij* daarin zulk een uitstekend belang?

Waart *gij* zelf Heiden totdat ge u tot den Heer bekeerdet? Was uw doop u niets, ook geen getuigenis tegen uwe afkeerigheid van den Heer, van zijne genade en zijn dienst? Zijn uwe kinderen inderdaad Heidenen, is hun doop hun niets? Is onze natie nog een heidensche natie, ofschoon in haar geheel gedoopt? Is haar doop haar niets, ook geen getuigenis tegen haren afkeer van

de haar in het Evangelie toegebrachte genade? Worden dan in ons land de Heidenen bij voorbaat in massa gedoopt, of misschien sommigen hunner later bekeerd zullen worden?

Een weinig nadenken zal ons spoedig overtuigen, dat vele godvruchtigen, meer dan zij vermoeden, in een labadistische en baptistische richting verkeerden, en dat het fiksche, krachtige en onbekrompen standpunt van de oude Gereformeerde kerk bij velen plaats gemaakt heeft voor een ziekelijke, enghartige getrouwheid, waardoor men onbekwaam wordt om aan Gods waarheid en instellingen vrije beweging en werking te laten, en ieder terrein lijdelijk aan dwaling en ongerechtigheid overgeeft, indien men zelf zich maar retireeren mag, teneinde zich schijnbaar niet te bezondigen.

Dit retireeren der godvruchtigen van tusschen de gedoopten is een van de grootste aanleidingen tot verderf van Kerk en Staat, en geeft het bestaan aan een zonderlinge praktikale dwaling, vooral in onzen tijd.

Omtrent alle klassen van *eigenlijke* Heidenen, omtrent kannibalen zelfs, zal men dikwijls eene soort van welwillend medelijden gevoelen, en somtijds zelfs geneigd zijn mede te werken om hen door zendingsarbeid met het Evangelie bekend te maken. Maar omtrent gedoopte stamgenooten, die van de kennis des Heeren vervreemd zijn, gevoelt men dikwijls niets dan afkeer en haat, en openbaart zich meermaalen de neiging om hen over te laten aan hun lot. Over deze zoogenaamde *gedoopte Heidenen* wordt dikwijls met minder barmhartigheid dan over de *eigenlijke* Heidenen gedacht.

En nochtans waren hunne voorouders misschien blinkender geloovigen dan gijzelven zijt, en kan de doop, als zegel des genadeverbonds, van Gods zijde niet verbroken worden. En nochtans zullen uw eigen nakomelingen, misschien reeds spoedig, het getal dezer gedoopte Heidenen vergrooten.

Ook daarom is het vooral noodzakelijk in het oog te houden, dat, zoo wij wenschen, dat onze kinderen en verdere afstammelingen den Heere geheiligd mogen zijn, het niet genoeg is ons te bepalen tot een thans reeds moeielijk genoeg geworden godvruchtige opvoeding van ons eigen het eerst ons opvolgende geslacht; maar dat het bovendien volstrekt noodzakelijk is, dat onze nationale omgeving, dat onze nationale instellingen Christelijk zijn; dat het openbare gezicht der goddelijke waarheid en de midelen der genade overal rondom ons gehandhaafd en bewaard blijven.

Voor al met het oog op de toekomst zijner kinderen en verdere nakomelingen, behoort men het *personeel* belang van ieder kind, als *lid* der natie, met de *algemeene* belangen van de natie in verband te brengen.

Het is loffelijk zorg te dragen voor zijn geslacht, vooral ook door zijne kinderen op te voeden in de leering en vermaning des Heeren.

Maar omdat dit loffelijk is, is het pijnlijk te zien, hoe vele geloovigen meenen, dat hunne bezorgdheid zich alleen dáarbij behoeft te bepalen, dat zij arbeiden alsof zij in den waan verkeerden, dat zij hun geslacht, hunne zonen en dochteren van de natie kunnen afzonderen en hen losmaken van den volksstam, tot welken zij behooren; dat zij vergeten, dat reeds in het *tweede* geslacht hun geslachtsnaam in het kroost hunner dochteren zal zijn ver-

loren gegaan en opgelost in de natie; dat de dochteren en de zonen beiden, ook van het meest Christelijke en meest afgezonderde huisgezin, van geslacht tot geslacht steeds dieper en dieper met de natie vertakt zullen geraken, en door aanhuwelyking, door vriendschapsbetrekkingen, door nabuurschappen, door dienstbaarheden, als geleerden, als handelaars, als landbouwers, als handswerklieden, als militairen, als zeevarenden, ja in iedere betrekking als gebiedenden of als gehoorzamenden, als heeren en vrouwen of als ondergeschikten, er het hoogste belang bij hebben, dat de natie een Christelijke natie zij, en dat de openbare erkenning van algemeene Christelijke waarheden en instellingen, en dus ook die van den doop, bewaard blijve.

Maar stel nu tegenover deze belangen, die onwederprekelijk zijn; tegenover deze vertakking van *het bijzonder belang eens huisgezins met het algemeen belang van den volksstam, tot welken het behoort*, de uitkomsten van de ziekelijke getrouwheid, die aan een labadistische richting eigen is, en waardoor men in steeds toenemende afzondering zijn heil zoekt, — en het zal blijken, dat aan de laatste in den middelijken weg veel van den ongunstigen toestand van Kerk en Staat te wijten is.

Het hoofd des huisgezins neemt alsdan een geïsoleerd standpunt in; somtijds zelfs tegenover zijn gedoopte, maar onbekeerde vrouw; dikwijls althans tegenover zijn gedoopte, maar onbekeerde kinderen; doorgaans tegenover de meeste leden van zijne kerkgemeenschap; in ieder geval tegenover de groote meerderheid van de natie, welke hij als gedoopte Heidenen beschouwt.

In dat geval heeft de doop alleen voor *hem*, en dan nog slechts een zeer twijfelachtige beteekenis. Hij woont temidden van een heidensch volk, en bevindt zich temidden van een heidensch gezin, van welke misschien nog eenigen bekeerd zullen worden.

De onbekeerde toestand van hen, die hem omringen, is alsdan wel geen privilegie, maar toch ook geen toestand, die krachtens hun doop bestraffenswaardig is; — het is een lijdelijke toestand, geen actieve versmading van het genadeverbond.

Maar ook dan wanneer wij ons de zaak gunstiger voorstellen, en op echtelingen zien, die beiden den Heer vreezen, en uit diepe overtuiging hun kroost als een heilig zaad den Heere opdragen in den doop, en dat kroost een daaraan geëvenredigde opvoeding schenken, is het blijkbaar, dat de labadistische en baptistische richting in de gevolgen allerjammerlijkst voor de nakomelingschap werken zou, indien ze algemeen werd opgevolgd.

Ook dat huisgezin immers, zoo het mogelijk ware dat het zich, zonder vermenging met andere gezinnen, in de strengste afzondering ontwikkelde, zou zich toch weder ontwikkelen tot een afzonderlijken *volksstam*, weder *in zijn geheel gedoopt*, maar niet *in zijn geheel bekeerd*, en dus opnieuw weder voor een groot gedeelte uit zoogenaamde *gedoopte Heidenen* bestaande.

En dan zou ik aan den thans zoozeer bezorgden huisvader, die het grootste heil voor zijn geslacht in strenge afzondering zoekt, omtrent dit vooruitzicht wenschen te vragen: of hij het wenschelijk en billijk zou achten, dat het vrome deel zijner nakomelingen zijn onbekeerde nakomelingen aan hun lot overliet en hen in het heidendom

terugwierp? Dat het vrome deel zijner nakomelingen alleen op eigen zegen en stichting bedacht was, zonder zich omtrent de onbekeerde stamgenooten te bekommeren en hen te bepalen bij hun doop, en de zegeningen, die zij verwierven? Of hij niet met mij van oordeel zou zijn, dat van zoodanige onttrekking eindelijk het gevolg zou zijn, dat in zijn geslacht en onder zijne nakomelingen de kennis der waarheid en de middelen der genade geheel verloren zouden gaan, en dat het stelsel van terugtrekking, in den beginne aangegrepen ten nutte, zoo men meende, van het geslacht, ten slotte zou uitloopen op zijn verderf?

Daarom moet de doop ook van den dwalende en goddelooze worden erkend. Die *doop zelf* is geen dwaling, is geen goddeloosheid. Die doop behoort tot de banden, welke den dwalende en goddelooze nog aan vrome stamouders blijven verbinden, en hem herinneren kunnen, dat hij niet gedoopt is *om* te dwalen en *om* goddeloos te zijn.

Maar niet slechts het belang van den dwalende en goddelooze brengt mede, dat zijn doop worde erkend; ook het bijzonder belang van den geloovige en van het Christelijk gezin vordert dat dit geschiede, omdat dit *bijzonder* belang, gelijk wij gezien hebben, op velerlei wijze is samengeweven met de *algemeene* belangen van den volksstam, tot welken men behoort, en de huisgezinnen altoos ten slotte, in meerdere of mindere mate, het lot van dien volksstam volgen.

Indien men lijdelijk aanziet, dat de gedoopte volksstam, tengevolge eener algemeene geringschatting van den doop, de eene Christelijke instelling na de andere vernietigt; indien men er zich aan gewent, om met zekere

koelbloedigheid van zijn gedoopte stamgenooten te spreken als van *gedoopte Heidenen*, kan men zeker zijn dat men den weg bereidt voor den ondergang van zijn eigen geslacht.

Eigenbelang, evenzeer als het belang van anderen, vordert dus dat wij hart hebben voor hen, die ons omringen, ook dan wanneer zij van de vreeze Gods ontbloomt zijn.

Persoonlijke godsvrucht en rechtzinnigheid, bezorgdheid voor het eigen huisgezin en nauwgezette handhaving der rechten en belangen van de gezindheid, tot welke men behoort, staan daarmede geenszins in strijd.

Integendeel, zij zijn voorwaarden, zonder welke het onmogelijk is op de algemeene Christelijke kerk gunstig te werken; de voorwaarden, zonder welke het algemeene Christendom, waarmede men in onze dagen zoo gaarne dweept, zich oplossen zou in algemeen ongeloof en algemeene ongerechtigheid.

Maar hoe meer men overtuigd is zelf de waarheid te belijden en door Gods genade te wandelen in zijne wegen, des te minder is het geoorloofd dat licht te verbergen door bekrompenheid; des te meer is men verplicht te trachten de waarheid allerwege ingang te doen vinden.

En wat nu is, in den middellijken weg althans, meer geschikt om anderen tot de waarheid en tot bekeering te brengen, dan hen te wijzen op die algemeene waarheden en instellingen, welke door de gansche Christenheid als zoodanig worden erkend, maar niet gewaardeerd!

Ik meen dat in den tegenwoordigen toestand van het Christendom in ons Vaderland hierop niet genoeg kan

worden gelet, dat iedere gezindheid, zelfs die het meest is afgeweken, ook thans nog, overblijfselen van Christelijke waarheden belijdt, waaraan slechts het leven ontbreekt, om daarmede strijdige leerbegrippen en gebruiken uit te werpen.

Dit tenminste heeft men bij *gedoopte* dwalenden en goddeloozen boven de Joden en Heidenen vooruit, dat men de eersten dadelijk bij eene instelling bepalen kan, waaraan zij gewoonlijk althans eenige waarde hechten, en door welke hij, die vermaant, en zij, die vermaand worden, op denzelfden grondslag staan.

Die grondslag moet levend gemaakt, maar niet verworpen worden. De geloovigen zijn geroepen om hen, die naar Christus genoemd zijn en zich naar Hem noemen blijven, niet van Hem te vervreemden en in het Heidenom terug te werpen; maar om hen tot Hem te brengen en hun de waarheden, die zij gebrekkig en oppervlakkig belijden, in haar eigen aard en natuur te doen verstaan, opdat zij die mogen omhelzen met het hart.

IV.

Onze *natie* dan is in haar geheel *gedoopt*. Zij is gedoopt in den naam van God: den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest.

Dit *feit* verliest door zijn algemeene bekendheid niets van zijn diepe beteekenis.

De geloovigen hebben dan ook volstrekt geen belang om de waarheid en het gewicht van dit feit, tengevolge eener *neiging* tot bekrompenheid, tegen te spreken; *want*

zijzelven hebben geen anderen doop ontvangen, dan ieder lid van de natie ontvangen heeft.

Indien zij dus trachten zouden aan den *gemeenschappelijken* doop zijn gewicht en waarheid te ontnemen, zouden zij tegen zichzelf en hun eigen doop strijden, en zich berooven van den troost, dien zij daaruit mogen putten.

De bekrompenheid meent altoos anderen te bestrijden, wanneer zij inderdaad de wapenen tegen zichzelf keert.

De geloovigen hebben in dit opzicht slechts één belang, en dat is: niet dat Gods waarheid en instellingen *in haar uitgestrektheid* worden beperkt; maar dat die *in haar diepe beteekenis en kracht* worden voorgesteld en beleden.

Zij hebben geen belang iemands doop te betwisten; maar zij hebben, voor zichzelf en voor anderen, belang dat de doop in zijne waarheid en uitnemendheid, tot vertroosting der geloovigen en tot beschaming van onbekeerden, in het licht treedt.

Het is met Gods genadebedeelingen in vele opzichten als met zijne handelingen in de natuur: hetgeen voor alle menschen volstrekt *onmisbaar* is, is in de ruimste mate voorhanden.

Het manna in de woestijn behoefde niet angstvallig gezocht, of uit verborgen plaatsen opgedolven te worden. Het werd in ruime mate geschonken en bedekte de *oppervlakte* der aarde.

Bij dit manna vergelijkt zich de Heere Jezus, Joh. VI: 30—36. Hij zegt tot de Joden tegelijkertijd: „mijn Vader geeft u dat ware brood uit den hemel;” — en „gij hebt Mij ook gezien, en gij *gelooft niet.*”

Neem nu, uit bezorgdheid voor het misbruik, dat onbekeerden er van maken kunnen, dit *ware brood* weg, en

gij zult alleen veroorzaken, dat de kinderen des Koninkrijks verhongeren, en dat gijzelf gebrek lijdt.

De Heer wil met al zijne genade, met zijne waarheid en zijne instellingen, *in zijne kerk* even ruim en even overvloedig voorhanden zijn als het manna dit was in de woestijn.

Zoo iemand in zijne kerk omkomt, is het niet uit gebrek aan het *ware brood*; maar omdat men, ofschoon men Christus in zijne waarheid en instellingen zag, *niet geloofde*.

Laat een begeerige, een hongerige en dorstige ziel in eenvoudigheid hare aandacht vestigen op, en geloovig gebruik maken van de meest eenvoudige en meest algemeene Christelijke waarheden, die haar van alle zijden omringen, die iedereen kent, die de aandacht van geleerden en van geloovigen bijna onwaardig schijnen, — en zij zal verkwikt en verzadigd worden en voortgaan van kracht tot kracht, Rom. X : 6—8. Want het voedsel onzer ziel, de verborgenheid der godzaligheid is begrepen in hetgeen *in de ruimste mate voorhanden is*, en niet in geleerde en spitsvindige onderzoekingen.

De *kinderdoop* verstrekt van dit een en ander, gelijk wij nog nader hopen aan te toonen, tot een bewijs, hetwelk althans niet door hen, die de wettigheid van den kinderdoop belijden, kan weêrsproken worden.

De gedoopte wordt in zijn doop aan alle zijden met de verzekeringen van Gods genade omringd: hij wordt er mede overgoten. En de Gereformeerde kerk wil dat de gedoopte hiervan in het opwassen breder zal worden onderwezen. ●

Dit onderwijs blijft echter veelal achterwege. Zelfs geven vele geloovigen aan hunne kinderen en andere gedoopten een *tegenovergesteld* onderwijs, en spannen aan zichzelf en aan anderen strikken, door, ook met betrekking tot *de kerk*, bedenkelijk en angstvallig te onderzoeken voor wie Christus al, voor wie Hij niet zal gestorven zijn, en door velerlei Godonteerende vragen omtrent een welmeenend of niet welmeenend aanbod van genade.

En toch doopt men; en toch brengt men zijn kroost geregeld tot den kinderdoop; en toch erkent men de doopsbediening van *al* de gezindheden, en dus den doop aan de gansche *natie* toegediend.

Als de kinderen slechts weinige dagen oud zijn, worden zij gedoopt, telkens met de betuiging, of op grond, dat de Heer Jezus niet minder voor hen, dan voor de volwassenen zijn bloed vergoten heeft. Maar als diezelfde kinderen volwassen *zijn*, en zij als mannen en vrouwen de gemeente uitmaken, durft men die betuiging, over hen als zuigelingen uitgesproken, en welke men nog voortdurend over de kinderen uitspreekt, niet langer volhouden, en wordt niet zelden ook de beste predikatie als *algemeen* veroordeeld, omdat de predikant aan de *volwassenen* zegt wat hij of zijn voorganger hun reeds als bewusteloze *kinderen*, twintig of dertig jaren vroeger, bij den doop gezegd heeft: dat wij in Christus hebben de afwassching onzer zonden!

En niet alleen dit; maar ook zij, die vanwege hunne zonden bekommerd, naar den Heere zoeken en vragen, worden dikwijls stelselmatig gepijnigd en in het onzekere gehouden, door het tenminste bedenkelijk en twijfelachtig te stellen, of Christus verdienen *hun* ten goede komen, of Hij ook voor *hen* gestorven is; terwijl men diezelfde

menschen, reeds dadelijk na hunne geboorte, toen zij niet naar den Heere vroegen of konden vragen, met het teeken van Gods genade overgoot, en hun een aandeel in Christus dood en opstanding verzegelde in den doop!

Wanneer de mensch, nog kind zijnde, om niets vraagt of vragen kan en zichzelf niet bewust is, is men omtrent hem zeer mild en ruim, en wordt hij op de meest volledige wijze op den grondslag van alle noodige genade geplaatst; maar als hij, nu volwassen zijnde, aan die genade behoefte gevoelt, wordt men omtrent hem zeer bekrompen, trekt men een bedenkelijk gezicht, en weet men niet of Christus voor *hem* wel gestorven is. En toch gaat men voort met de kinderen, en ook de kinderen van hen, die alzoo worden opgehouden, te doopen, omdat zij „in Christus tot genade aangenomen worden,” en „erfgenamen des Rijks Gods en zijns verbonds” zijn.

Inplaats dus van de kinderen naarmate zij opwassen in de leer des doops te onderwijzen, keert men de zaak om, en leert men hen hun doop in zijne beteekenis en kracht betwijfelen, en de genade van God in Christus geheel en al *onzeker* stellen. Wat bij hun doop *zeker* was, wordt naarmate zij opwassen, *onzeker*!

Wanneer een *gedoopte* onbekeerde in zijne eenvoudigheid zegt, dat Christus voor hem zijn bloed vergoten heeft, trekt de Gereformeerde geloovige, in strijd met de leer zijner kerk, niet zelden een bedenkelijk gezicht, en bestrijdt *dit zijn beweren* inplaats van zijne *onbekeerdheid*; maar blijft evenwel zijn doop *erkennen*, die, zoo Christus niet voor hem gestorven is, immers niets beteekent.

Ik plaats mij dan bij mijne beschouwingen van den kin-

derdoop op het *katholiek* terrein van den *gemeenschappelijken* doop; en spreek daarvan volgens de leer der *Gereformeerde gezindheid*, tot welke ik behoor, en die door hare erkenning van den doop, *gelijk die bij al de Christelijke gezindheden zonder uitzondering wordt bediend*, insgelijks getuigenis geeft van haar eigen *katholiciteit*, ofschoon zij evenzeer getuigt tegen alle *leeringen* en *praktijken*, welke bij andere gezindheden of bij bijzondere personen, in strijd met den *gemeenschappelijken doop*, openbaar worden, en die hen geheel of gedeeltelijk verhinderen de heiligende en vertroostende kracht van den doop te ondervinden.

De geheele geloofsweg van den Christen in zijne betrekking tot deze aarde en tot den hemel, ligt opgesloten in den doop, dien hij als pasgeboren kind ontving, en is daarvan de meest eenvoudige ontwikkeling.

Deze waarheid, die de grondslag is van alle huiselijke en school-opvoeding, gelijk zij voor het kroost van Christenen betaamt, werd door onze vaders uitmuntend begrepen, maar is in lateren tijd op velerlei wijze miskend.

Voor de zoogenaamde vrijzinnige richting in de kerk is de kinderdoop een genoegzaam niets beteekenende, van vroegere eeuwen overgebleven gewoonte geworden. Wij komen op deze richting, voor wie de Christelijke *vrijheid* een denkbeeldige *opvatting*, maar geen *waarheid* is, en die meent met haar willekeurig *opvatten* alles goed te kunnen maken, nader terug, wanneer wij hare leeringen en praktijken met den ook door haar ontvangen doop eenigszins wenschen te vergelijken.

Maar ook voor de bekrompen richting in de Hervormde gezindheid, (gescheidenen en niet-gescheidenen) is de kinderdoop eene instelling, welke op alle manieren met *hare*

opvatting van de waarheid strijdt; in haar bekrompen en in vele opzichten eigendunkelijk systeem nergens een behoorlijke en ongedwongen plaats vindt; en dientengevolge uit verlegenheid op alle wijzen verwrongen of verwaarloosd wordt.

Deze richting vindt, gelijk wij reeds zagen, hare sterkte in de meest beperkte opvatting van Gods genade en van de zoenverdiensten van Christus, en ontwikkelt in verband daarmede den geheelen geloofsweg van den Christen, niet bij de uitkomst maar reeds bij den aanvang, uit de prædestinatie en den verborgen raad des Heeren, en niet uit zijn geopenbaard verbond der genade; waardoor een toestand van lijdelijkheid geboren wordt, die alle genademiddelen afweert, of zooveel mogelijk onvruchtbaar maakt.

Zij meent zich daartoe te kunnen beroepen op de *vaderen*, en op de belijdenis- en liturgische schriften van de Gereformeerde kerk, ofschoon die door haar bijna nooit worden gelezen en nog zeldzamer onderzocht.

De Gereformeerde kerk is echter noch stelselzuchtig noch stelselloos. Indien men haarzelve door hare belijdenis- en liturgische schriften laat spreken, zal zij door haar eenvoudige maar krachtige getuigenissen van de waarheid tegelijk de armoede aan diepte bij de vrijzinnigen, en de dikwijls schromelijke afwijkingen bij de bekrompen richting ontdekken.

Eene beschouwing van die geschriften is mij dan ook te aangenamer, omdat een groote schaar van godvruchtigen, welke, zelfs niettegenstaande de ongunstige omstandigheden, waarin zij verkeerden, in vele opzichten door belijdenis der waarheid en een godzaligen wandel de we-

zenlijke kracht der genade openbaren, voortdurend in die bekrompen richting wordt medegevoerd, zonder te vermoeden dat hare verkeerde opvattingen bijna uitsluitend voor haarzelve en voor allen, die naar den Heer vragen, nadeelig zijn, en dat het heil voor de geloovigen niet in *beperkte* voorstelling, maar in de *krachtige* verkondiging der waarheid en der genade gelegen is.

Menschen, die de heilige en vertroostende leer der *prædestinatie* gelooven, hebben geen behoefte aan een *beperkte*, maar aan eene *ruime* en daarbij *krachtige* Evangelieverkondiging.

Het voorbeeld der Dordsche vaders, die de leer der *prædestinatie* zoo uitnemend gehandhaafd, en ons tevens zulk een milde en ruime voorstelling van het geopenbaarde genadeverbond nagelaten hebben, strekt ons hiervan ten bewijze.

Juist de leer der *prædestinatie* moet ons overtuigen, dat bekrompenheid en beperktheid in de voorstelling van Gods genade en de zoenverdiensten des Heeren, voor niemand dan voor de geprædestineerden, vooraf onbekend, nadeelig werken kunnen.

Voor hen, die op den duur hunne harten tegen den Heer verharden, is het tamelijk onverschillig of de genade ruim, of wel beperkt wordt voorgesteld. Een ruime verkondiging verschrikt hen niet; het Evangelie is voor hen *bedekt*. Maar zelfs deze uitdrukking geeft te kennen, dat het nooit *onze* roeping kan zijn het voor hen nog meer te bedekken, maar veeleer om het voor hen te ontsluiëren.

Het zijn dus vooral de eenvoudige, de ontwaakte, de zoekende en vragende zielen; die door een *beperkte* voorstelling der genade worden opgehouden en in allerlei

verwarrende strikken gevoerd; het zijn vooral de geloovigen, die daardoor in een wettischen toestand worden gehouden; want, voor zoover wij niet vrijstaan in het *genadeverbond*, staan wij bekneld in het *werkverbond*, en voor zoo ver men ons verhindert te staan in de *genade*, dwingt men ons te blijven staan in de *natuur*.

De bekrompenheid onthoudt dus bepaaldelijk aan de geloovigen het zielevoedsel, en verhindert hen te staan in de vrijheid der kinderen Gods; iets, waartoe zij anders reeds dadelijk van hunne geboorte af door den *kinderdoop* geroepen zijn.

De bekrompenheid heeft derhalve voor de wereld geen nut hoegenaamd; maar houdt bovendien hen, die, niettegenstaande de hinderpalen, welke zij in den weg stelt, tot de kennis der genade doorgedrongen zijn, zooveel mogelijk in een toestand van dienstbaarheid en gevangenschap.

En met dit een en ander zou men zich behooren te vergenoegen, indien het alzoo de wil des Heeren ware. Maar het tegendeel is waar. Deze bekrompenheid, dienstbaarheid en gevangenschap, met al de verdrietige en lastige kleingeestigheden, die daarmede in onafscheidelijk verband staan, zijn in strijd met Gods wil, en, voor zoo verre zij stelselmatig worden aangekweekt, niet anders dan menschelijke uitvindingen en overleveringen, welke in strijd staan met Gods Woord en de uitdrukkelijke leer der Gereformeerde kerk.

Zien wij op ouders, tot de gemeente des Heeren behoorende, die gezegend worden met de geboorte van een kind.

Dat kind heeft niet slechts betrekking tot de aarde,

maar ook tot den hemel; heeft niet slechts betrekking tot den burgerlijken stand, maar ook tot de kerk.

In deze tweeërlei betrekkingen van het kind, die reeds dadelijk bij zijne geboorte in hem vereenigd zijn, ligt de vereeniging van den Staat en de Kerk.

Die tweeërlei betrekkingen volgen het door al de tijdperken van zijn verdere ontwikkeling.

Het kind wordt dan ook spoedig na zijne geboorte ingeschreven in de registers van den burgerlijken stand, maar evenzeer ook spoedig ingeschreven in de registers van de kerk bij het ontvangen van den heiligen doop.

Het ontvangt oogenblikkelijk eene plaats in het midden van den stam zijns volks, maar wordt tevens dadelijk opgenomen in de kerk zijner vaderen als een van hare leden.

Bij dit alles is het kind zichzelf niet bewust; en dit bewusteloze kind moet zich ontwikkelen tot een *staatsburger* met al zijne rechten en al zijne verplichtingen; maar tot een staatsburger, die *gedoopt* is, en wiens ontwikkeling, rechten en plichten daarom altoos behooren gekarakteriseerd en bestemd te zijn door de gelijktijdig zich ontwikkelende en voortgaande bewustheid omtrent de beteekenis en kracht van zijn *doop*.

Laat men nu trachten aan het kind de meest volledige ontwikkeling te verschaffen ten aanzien van zijn natuurlijke betrekking tot den Staat en de aarde; maar dan ook evenzeer, in verband met zijn *doop*, de meest volledige ontwikkeling van zijne betrekking tot de kerk en den hemel.

Zelfs volgens de leer van *iedere* Christelijke gezindheid in ons vaderland zou er alsdan een gansch andere toestand

van de natie geboren worden; want geene gezindheid *doopt* hare kinderen, *opdat* zij ongelooovigen en goddeloozen en verzakers van den Heer en zijn dienst zouden zijn.

En dit is vooral waar ten aanzien van de Gereformeerde gezindheid, tot welke het grootste gedeelte der natie behoort, en die dus ontegenzeggelijk op haar toestand, ten goede of ten kwade, ook den grootsten invloed uitoefent.

Onze eischen zijn derhalve niet overdreven, wanneer wij de naleving verlangen van eigen belijdenis, en een oprechte en ernstige waardeering van den *doop*, waarin ieder, bij elk kind, dat hem geboren wordt, zooveel belang schijnt te stellen.

Hoe komt men aan het recht om zijne kinderen te doen doopen? En wat beoogt men daarmede?

Deze vragen zijn vooral belangrijk, wanneer zij gedaan worden in het midden van eene natie, die, zelve in haar geheel gedoopt, voortdurend en eenparig haar kroost tot den doop brengt; in het midden van eene natie, die in al hare betrekkingen, in al hare verschillende standen, in hare ouden van dagen en in hare zuigelingen, in hare rijken en armen, in hare aanzienlijken en geringen, is gedoopt.

Daarom zeide ik: leer der natie haren *doop* verstaan en waardeeren, — en Kerk en Staat zijn gered!

Een *gedoopte* natie doet niets minder onderstellen dan een *heilige* natie; eene natie, die in haar geheele bestaan aan God is toegewijd, en Hem in al hare betrekkingen en belangen erkent.

Indien en voor zoover dit door den werkelijken toestand van een *gedoopte* natie wordt tegengesproken,

is het niet omdat Gods verbond zou wankelen, maar omdat die natie in hare handelingen en betuigingen omtrent den doop liegt.

Onze natie was oorspronkelijk heidensch; was vervreemd van God; wandelde in de duisternis; en diende afgoden van hout en steen.

In dien toestand werd zij aangetroffen door het Evangelie, en door de genade van God werden eerst eenigen, later meerderen, en eindelijk de gansche natie door het Christendom overwonnen, en dientengevolge gedoopt.

Wij vestigen onze aandacht op één persoon, om in hem te zien wat op allen toepasselijk is.

Een heiden wordt ontdekt en met zijn ellendig en verloren toestand bekend gemaakt. Hij leert in den Drieënen God zijn Schepper, zijn Verlosser en zijn Heiligmaker kennen. Hij ziet de genade van dien God samengevat in den zoendood en de opstanding van Christus, en wenscht van deze zijne erkenning en van dit zijn geloof getuigenis af te leggen door zich, volgens het genadige bevel des Heeren, te doen *doopen* in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes.

Alzoo gaat hij over uit den toestand, waarin hij van *nature* was. Door het geloof sterft hij; door het geloof staat hij op met Christus; hij staat op een nieuwen, op een geestelijken grondslag, en is voor eeuwig een dienaar geworden van den levenden God.

Met dit alles blijft hij nog op deze aarde wonen. De dienaar van den levenden God, de verlost door Christus, de vernieuwd door den Heiligen Geest, *zal God dienen in deze wereld.*

Waarmede en wanneer zal hij God dienen? Met zijne

gedachten alleen, en niet ook met het lichaam? Een paar uren des Zondags in de kerk?

Neen, de gedoopte, de met Christus gestorvene en opgestane, de aan God toegewijde is Gods dienaar met alles wat hij is en bezit, en te allen tijde; op den troon en achter den ploeg; met al zijne bezittingen; met zijn gansche huis.

Hij is met alles wat het zijne is den Heere geheiligd, met al zijne bezittingen, met al zijne vermogens, met al zijne krachten.

Daarom gaat hij huisgezinsgewijze over in den dienst des Heeren, en worden zijne kinderen met hem gedoopt.

Hij kan niet wenschen dat iets van het zijne, en vooral niet dat zijn kroost, de ontwikkeling en voortzetting van zijn eigen wezen, buiten het verbond zou blijven, waarin hij thans met God staat.

Daarom werpt hij zijn kroost van de baarmoeder af op den Heer; daarom brengt hij het terstond van de *natuur* tot de *genade*, van Adam tot Christus, van het *werkverbond* tot het *genadeverbond*.

En hij mag dit doen door de genadebestelling van den Heer, die in het verbond met Abraham opgericht, heeft verklaard te willen zijn de God van hem en van zijn zaad.

Het recht om zijne kinderen te doen doopen staat dus in het nauwste verband met het doel, dat men daarmede beoogt.

Naast de vergunning, die de Heer genadig heeft verleend, heeft dat recht zijn grond in een diepe opvatting van 's menschen wezen en bestaan, waardoor hij één is met zijne kinderen; zijne kinderen de ontwikkeling en uitbreiding zijn van zijn *wezen*; en hij dus, zichzelf toe-

wijdende aan den Heer, dit doet met *alles* en met *allen*, die hem toebehooren.

Recht en oogmerk vereenigen zich hier. Het kind van den bekeerden en gedoopten heiden is dus reeds geen heiden meer. In zijne ouders werd dat kind, als tot hun wezen behoorende, met alles wat zij zijn en bezitten, rechs tens den Heere geheiligd, terwijl hun uitdrukkelijk ver lingen het bovendien dadelijk toewijdde aan den Heer, door het te brengen onder het zegel van het verbond.

Deze zaken zijn voor eene Christennatie, voor ouders en kinderen beiden, behartigenswaard.

De ouders hebben recht op den doop van hunne kin deren, omdat en zoodra zij zichzelf met alles wat zij zijn en bezitten, en dus ook met hunne kinderen, toewij den aan den Heer.

De kinderen *zijn* toegewijd aan den Heer; zij behooren niet meer tot de wereld, niet meer tot het werkverbond. Zij zijn van hunne geboorte af opgenomen in het ver bond der genade en geworpen op Christus, om in Hem en in zijn dood en opstanding, waarin hun een aandeel in den doop verzegeld is, hun heil te zoeken.

Daarom is het geheel verkeerd, eene gedoopte, eene Christennatie, en hare kinderen wat hunne opvoeding be treft, op heidenschen grondslag terug te plaatsen, en hen als heidenen te onderwijzen, te vermanen, te bestraffen.

Bovendien is het ook eene onmogelijkheid een gedoopte natie op den duur als heidenen te behandelen. Er is meer dan stompe verwaarloozing van Gods verbond noodig, om weder in het heidendom terug te keeren. Daartoe wordt uitdrukkelijke verzaking en verwerping van dat verbond vereischt. Ook temidden van groote en bijkans alge-

meene afwijking komt het Christelijk element telkens weder aan alle zijden tevoorschijn.

Dit ziet men dikwijls temidden van de grootste godsdienstige en zedelijke ontaarding, *maar vooral in hen, die thans den Heer in waarheid kennen en op Hem betrouwen, maar dit niet altoos deden.*

Dit ziet men ook in velerlei omstandigheden van anderen aard. Nog altoos staat de Christennatie *met haren Christelijken rustdag*, als het symbool van herstelde rust door de opstanding van Christus, tegenover den Israeliet, met zijn rustdag der schepping en des werkverbonds, die *eindigde* in het graf van den Heer.

Nog altoos ook staat de Christennatie in gebed, bij het afleggen van den eed en in iedere toenadering tot den Heer, in tegenoverstelling van de *gedekte en knechtelijke* gestalte van den Israeliet, *met ongedekten hoofde*. Niet zoozeer als een bewijs van eerbied; want ook de Jood dekt zich immers niet om *oneerbiedig* te zijn jegens God; maar als een blijk der *verlossing*, die zij belijdt in Christus deelachtig te zijn, en waardoor de Christenen als *vrijen*, met *ongedekten* aangezichte voor God mogen verschijnen. 1 Cor. XI.

Eene Christennatie is doorgaans meer dan zij weet of vermoedt, aan alle zijden door Christelijke waarheden, instellingen en gebruiken, *die allen op de verlossing door den zoendood en de opstanding van Christus wijzen*, omringd.

In dien dood en de opstanding van Christus is zij met Hem *vereenigd door den doop*; — van haar *deelgenootschap* in de vruchten van die opstanding legt zij getuigenis af door de erkenning, hoe gebrekkig ook, van *den Christelijken rustdag*; — en in iedere godsdienstige verrichting treedt

zij, als vrijgemaakt en verlost, met ongedekten hoofde voor het aangezicht van God.

Dit een en ander geeft aanleiding tot tweeërlei opmerking:

Nooit mogen de instellingen van God, om de afwijkingen eener trouweloze natie of kerk, zwak, twijfelachtig, of krachteloos worden voorgesteld. Daardoor zou men ieder uitzicht op herstel en reformatie vernietigen; *want ook zij, die thans geloovigen zijn, waren dit niet altoos, maar de Heer gebruikte zijne waarheid en instellingen, om hen tot zijne kennis en gemeenschap te brengen.*

Altoos moet eene Christennatie en ieder gedoopte gebracht worden tegenover de instellingen van God, voorgesteld in al hare kracht, zekerheid en voortdurende verbindbaarheid, *zoodat op hare of zijne afwijkingen het volle licht van schuld, van moedwillige godverzaking en strafbare ondankbaarheid valle.*

Alzoo is ook de doop, zoo voortdurend en zoo algemeen door onze natie onderhouden, en uitgestort over alle rangen en standen als het zegel van het genadeverbond, dat gegrond is in den dood en de opstanding van Christus; de doop, die een heilige en aan God toegewijde natie onderstelt, welke haar kroost zelfs van zijne geboorte af op God werpt en aan Hem opdraagt, een *vertroostend* en een *bestraffend*, een *uitlokkend* en een *bedreigend* getuigenis in het midden des volks!

De onderhouding van de instelling des doops brengt een volk in zoo nauwe en waardige betrekking met Christus, dat het Hem in waarheid omhelst door het geloof, en Hem individueel en nationaal eerbiedigt en erkent

als zijn Heer; of — (hetgeen de Jood en de Heiden niet kunnen doen) Hem verraadt met een kus.

V.

Wanneer wij den toestand van het Christendom in ons vaderland, en vooral den toestand van de Gereformeerde gezindheid gadeslaan, worden wij het eerst getroffen door de grenzenlooze verwarring, die ons aan alle zijden omringt.

Die grenzenlooze verwarring is voorzeker in zichzelf pijnlijk en bedroevend; maar zij biedt toch ook gezichtspunten aan, die hartverheffend zijn en vertroostend.

Immers, zij is het bewijs, dat de Geest des Heeren, de Geest der waarheid, met de Christennatie *twist*, na een tijdperk, gedurende hetwelk die natie verkeerde in een rustige en voor velen zoo bekoorlijke onverschilligheid. Zij is het bewijs van een vernieuwde opwekking door den Heiligen Geest, dien Christus bij zijn heengaan aan zijne gemeente heeft toegezegd, om haar ten Trooster en ten Leidsman te zijn.

Nooit is de verwarring in de gewaarwordingen, overleggingen en begrippen van den afzonderlijken mensch grooter, dan wanneer hij, pas door den Heiligen Geest bestraald, zijne schuld voor God en de kracht van het zoenoffer van Christus eenigermate leert kennen, zonder vooralsnog in staat te zijn aan de heilswaarheden, die hem nieuw zijn en hem overstelpen, een geregelde plaats in hart en verstand in te ruimen.

Zoo ook bij eene Christennatie. Na een tijdperk van

grenzenlooze *onverschilligheid* volgt grenzenlooze *verwarring*, wanneer zij zich bevindt in den aanvang van een vernieuwde verlevendiging en opwekking, *welke erkenning vragen van lang miskende en niettemin eeuwige en onveranderlijke waarheden.*

De oorzaak dier verwarring bij het individu en bij een volk, welke ons zoo dikwijls verwondert en ergert, is zeer eenvoudig. De waarheden aangaande onze ellende, verlossing en heiliging laten zich wel gemakkelijk en geregeld schrijven op een levenloos blad papier, maar niet alzoo in het menschelijk hart en verstand. Dáár hebben debatten en worstelingen plaats tot in het diepste van 's menschen denk- en wilvermogen. Dáár wordt door den Heiligen Geest in de *toepassing* dezelfde strijd gestreden tegen den Vorst der duisternis, dien Christus in zijn dood en opstanding streed, om ons de verlossing te *verwerven.*

De strijd tegen zonde en duisternis veroorzaakt altoos verwarring; en een toestand van betrekkelijken vrede en regelmatigheid, hetzij bij een volk, of bij eene kerk, of bij het individu, kan niet geboren worden dan naarmate zich *de Christelijke zelfbewustheid* uit die verwarring ontworstelt.

Die *Christelijke zelfbewustheid* wordt in onze dagen althans door de theologische wetenschap in het algemeen niet bevorderd.

Hoe dikwijls werpt zij den niet-ingewijden in hare geheimen tegen, dat deze alle ontwikkeling en vooruitgang bestrijden en zooveel mogelijk verhinderen!

Dit verwijt is ongegrond. Er bestaat in ons vaderland, en bepaaldelijk bij de Gereformeerden, eene leeraarlievendheid, die inderdaad opmerkelijk is, waaromtrent ik meer-

malen betreurd heb, dat zij door vele leeraars eerder verwoest dan gewaardeerd wordt.

De leeraarlievendheid is zelfs zoo groot, dat zij dikwijls verderfelijk werkt door over te gaan *in blinde volgzzaamheid*.

Maar de eischen van de mannen der wetenschap in het algemeen zijn, behoudens gunstige uitzonderingen, sedert vele jaren op een onredelijke wijze opgevoerd.

De gemeente wenscht geen stilstand en geen achteruitgang. Maar de gemeente des Heeren heeft een *bestaan*, zij heeft een *wezen*; — en de wetenschap heeft sedert vele jaren niets gespaard en niets onaangetast gelaten; ook niet het *wezen*, ook niet *de Christelijke zelfbewustheid* van de gemeente.

Is het dan vreemd, dat men schreeuwt, wanneer men bedreigd wordt met vernietiging?

De wetenschap zou over de gemeente niet te klagen hebben, indien zij bevorderlijk ware aan die rustige zekerheid en vastheid van fondamenteen eener Christelijke belijdenis, welke tot verkrijging en bewaring van de *Christelijke zelfbewustheid* onontbeerlijk zijn.

Geen zelfbewustheid van *Christen te zijn* is mogelijk, zoolang het Christendom, gelijk velen beweren, in een eeuwigdurend *zoeken* moet bestaan; — en ook de eenvoudigste in de gemeente, die als de stokbewaarder zich verblijden mag, dat hij in den Heer *geloovig* is geworden, heeft geen reden om een oogenblik te wijken voor den grootsten geleerde, die het nog niet verder gebracht heeft dan *zoeken*. De eerste is een *geloovige*, de laatste op zijn best een *twijfelaar*; en het *geloof* is nu eenmaal van dien aard, dat het zich niet ontzet voor het *ongeloof*.

De *Christelijke zelfbewustheid* wordt evenmin door de bekrompenheid bevorderd.

De laatste heeft geen *geloofsweg*, omdat zij den moed niet heeft, de *voorwerpelijke* waarheid; die nooit anders tot ons komt dan in den vorm van een *genadeverbond*, genoegzaam te waardeeren, of tot haar volkomen recht te doen komen.

Hetgeen zij door de *verzekering van den genadestaat* verstaat, is in den Bijbel onbekend; is geen evangelische verzekering; is geen Christelijke zelfbewustheid; en wordt reeds dadelijk door de *genadeverzekeringen*, die God in den *kinderdoop* doet, omvergeworpen.

Het lust mij niet, de gebreken der heiligen op te halen. Ook is het, zelfs dan wanneer men met het onderwerp tamelijk nauwkeurig bekend is, moeielijk, in weinige trekken te schetsen wat door sommigen al niet als *verzekering* van hun genadestaat wordt aangegeven.

Hetgeen ik bestrijd is dit: het lijdelijk wachten, — buiten den weg der genademiddelen, zonder oefening van het geloof, en zonder het waardeeren van een teederen wandel voor God, — op een teeken of op een onmiddellijke buitengewone toespraak in het hart, waardoor men meent verzekerd te wezen, dat zijne zonden vergeven zijn.'

Deze handelwijze, zoo schadelijk voor de zielen en zoo verwoestend voor de gemeente, behoort niet in de *Gereformeerde kerk* tehuis, is in strijd met hare leer, en in tegenspraak met den *kinderdoop*.

Dit alles zal ons uit de belijdenis- en liturgische schriften van de Gereformeerde kerk blijken.

Ik verzoek den lezer, die tot de Gereformeerde gezindheid behoort, daarbij telkens in het oog te houden:

dat hij zelf als *kind* gedoopt is ;
 dat hij zelf zijne *kinderen*, indien hij die heeft, heeft laten doopen ;

dat de Gereformeerde kerk de doopsbediening van alle andere Christelijke gezindheden, evenals haar eigen doopsbediening erkent ;

en dat dit zoo was, ook toen de formulieren werden opgesteld.

Voor sommigen zal het bovendien nuttig zijn, zich somtijds af te vragen, of zij met den inhoud dier formulieren waarlijk vereenigd zijn ; of zij recht hebben zich tot bevestiging van hunne gevoelens en praktijken doorgaans op de *vaderen* te beroepen ; en of zij waarlijk kunnen beweren *Gereformeerden* te zijn ?

De leer van den doop, en vooral van den *kinderdoop*, en zoo ook de formulieren van de Gereformeerde kerk, zijn onverstaanbaar, tenzij men ze *voorwerpelijk* (objectief) en niet *onderwerpelijk* (subjectief) opvat.

Een voorwerpelijke opvatting van de waarheid is velen geloovigen ergerlijk, en schijnt hun toe bij uitstek onvruchtbaar te zijn.

Nochtans is van dit laatste het tegendeel waar, en is een zoogenaamd *onderwerpelijk* gelooven een ware ongerijmdheid. Alleen het voorwerp des geloofs (de waarheid) heeft vruchtbaar makende kracht, en door *haar* moet het onderwerp (de mensch) vruchtbaar gemaakt worden, wanneer zij door het geloof overgaat en ontvangen wordt in het hart.

Velen meenen dat zij *geloovigen* zijn, wanneer of omdat zij *gelooven* mogen, dat zij *geloovigen* zijn. Dit is in zich-

zelve, in het *onderwerp*, gelooven; terwijl wij geroepen worden te gelooven in *den Drieëenigen God*, het *voorwerp* des geloofs.

De doop, hetzij die aan bejaarden of aan kinderen be- diend wordt, verzegelt ons dan ook nooit *dat wij geloovigen- zijn*, maar *wat wij in God hebben*.

Of wij gelooven dat wij God liefhebben, wordt ons nooit *door den Heer* gezegd; maar de Heer verlangt dat *wij* het aan *Hem* zullen zeggen en belijden.

Hij zegt en verzegelt wat *Hij* voor ons wil zijn, — en wacht lankmoedig op ons antwoord.

De bejaarden- en de kinderdoop zijn in dit opzicht vol- strekt hetzelfde.

Indien de doop het bezit van *onderwerpelijke* genade verzegelde, zou men met de toediening moeten wachten totdat *onderwerpelijke* genade onfeilbaar zichtbaar was.

Maar die onfeilbare zichtbaarheid zou, inzonderheid ook voor hem, die den doop toedient, altoos uitblijven, omdat niemand onfeilbaar van eens anders genadestaat verzekerd kan zijn.

Daarom is het gevoelen der baptisten, wanneer zij door den doop *onderwerpelijke* genade verzegelen, en daarom alleen bejaarden doopen willen, verkeerd; vermits niemand dan de bejaarde zelf weten kan of hij genade bezit en gelooft. De omstanders wachten totdat *hij* het hun zegt, en nemen zijne belijdenis ter goedertrouw aan.

Wanneer hij op grond van *onderwerpelijke* genade zich doopen laat, ontvangt hij geen zegel van God, maar verzegelt hij zichzelf. Dat zegel zal dan ook ten hoogste onzeker zijn, en zou eigenlijk dikwijls moeten herhaald worden, omdat het zijn grond heeft in en afhankelijk is

van de wisselbare gemoedsgestalten en overtuigingen van den gedoopte omtrent zijn genadestaat, en niet vast is in de vrije en onwankelbare genade en trouw van God.

De doop dan, hetzij die aan kinderen of aan bejaarden, welke nog niet tot de kerk behooren, wordt toegevend, verzegelt nooit *hetgeen de mensch reeds in zichzelf bezit*, maar altoos hetgeen hij *in God hebben kan en heeft*. En het geloof bestaat niet in een zien op het eerste, maar in een zien op het laatste.

Juist daardoor heeft de doop het karakter van een zegel en onderpand, en is hij het beginsel en de aanvang van de verbondsbetrekking tusschen God en den mensch, en van een leven, dat zijn grond heeft in den dood en de opstanding van Christus.

Daardoor is het *voorwerp* des geloofs vast en onwrikbaar; en bestaat er mogelijkheid, dat de *onderwerpen*, de individus, de kerken en volken, zich door het geloof in het *voorwerp*, uit de grenzenlooze verwarringen van gemoeds- en verstandsberoeringen ontwikkelen tot *Christelijke zelfbewustheid*.

Het formulier om den heiligen doop te bedienen aan de kleine kinderen der geloovigen zegt, dat „de hoofdsom der leere des heiligen doops in drie stukken begrepen is.”

Als het eerste van die drie stukken noemt het: „dat wij met onze kinderen in zonde ontvangen en geboren, daarom kinderen des toorns zijn, zoodat wij in het Rijk Gods niet mogen komen, *tenzij dat wij van nieuws geboren worden*. Dit leert ons de ondergang en besprenging met het water, waardoor ons de onreinheid onzer zielen wordt aangewezen, *opdat wij vermaand worden een mis-*

hagen aan onszelven te hebben, ons voor God te verootmoedigen, en onze reinigmaking en zaligheid buiten onszelven te zoeken. — Dus voorwerpelijk.

De vaderen bedienden den heiligen doop aan de kleine kinderen der *geloovigen*. Zij deden dit, gelijk men dit nog heden doet, met de wetenschap, dat niet allen, die hunne kinderen ten doop aanbieden, „de kennis Gods hebben,” 1 Cor. XV: 34. Zij zagen dus, gelijk betaamt, bij de regeering der kerk, op het *voorwerpelijk* geloof, op de *gemeenschappelijke* belijdenis en erkenning der waarheid, en lieten het aan den mensch over *zichzelven te beproeven*.

In het eerste stuk beleden zij omtrent ouders en kinderen niets gunstigs: volkomen ellende, de noodzakelijkheid der wedergeboorte en van het zoeken der reinigmaking en zaligheid *buiten zichzelven*.

De doop wijst dus den gedoopte in *ieder* tijdperk van het leven wat *ellende* betreft op zichzelven, wat *reinigmaking* en *zaligheid* aangaat *buiten* zichzelven.

Wat dit *buiten-onszelven-zoeken* beteekent, wordt in het tweede stuk omschreven.

Volgens het eerste wordt ons door den doop onze ellende en onreinheid *geleerd* en *aangewezen*; maar onze *verlossing* wordt ons volgens het tweede stuk *betuigd* en *verzegeld*.

„Ten tweede *betuigt* en *verzegelt* ons de heilige doop de afwassing der zonden door Jezus Christus. Daarom worden wij gedoopt in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.”

Want als wij gedoopt worden in den Naam des Vaders, zoo *betuigt* en *verzegelt* ons God de Vader, dat Hij met

ons een eeuwig verbond der genade opricht, ons tot zijne kinderen en erfgenamen aanneemt, en daarom van alle goed verzorgen, en alle kwaad van ons weeren, of ten onzen beste keeren wil."

„En als wij in den Naam des Zoons gedoopt worden, zoo *verzegt* ons de Zoon, dat Hij ons wascht in zijn bloed van al onze zonden, ons in de gemeenschap zijns doods en wederopstanding inlijvende, alzoo dat wij van al onze zonden bevrijd, en rechtvaardig voor God gerekend worden."

„Desgelijks als wij gedoopt worden in den Naam des Heiligen Geestes, zoo *verzekert* ons de Heilige Geest *door dit heilig Sacrament*, dat Hij bij ons wonen en ons tot ledematen van Christus heiligen wil, ons toeëigenende hetgeen wij in Christus *hebben*, namelijk de afwassing onzer zonden en de dagelijksche vernieuwing onzes levens, totdat wij eindelijk onder de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven onbevlekt zullen gesteld worden."

Gewis, geen godvruchtige zal ontkennen, dat in deze drie punten van het tweede stuk een volkomen verlossing en zaligheid, niet slechts wordt voorgesteld, maar uitdrukkelijk wordt *betuigd*, *verzegt* en *verzekerd*.

En al deze schatten van genade en zaligheid zijn het eigendom van den gedoopte, eenvoudig door te gelooven dat het zoo is als God betuigt, en door in waarheid en met het hart te zeggen: „Zie, de dienstmaagd, den dienstknecht des Heeren; mij geschiede naar zijn Woord."

Velen zullen zulk een geloof als loutere *inbeelding* beschouwen, omdat zij geen begrip hebben van *vrije genade*, zonder *hunne* inspanning te ontvangen. Inbeelding zou het zijn, indien Gods beloften en toezeggingen *her-*

senschimmen waren; indien wij kunstig verdichte *fabelen* geloofden en navolgden.

En aan *wie* nu wordt die verlossing en zaligheid betuigd, verzegeld en verzekerd?

Aan allen, die *gedoopt* worden; — en nu denke men eens na, wie in ons land zoo al gedoopt worden, en of er, volgens de leer van de Gereformeerde kerk, die den doop van *alle* Christelijke gezindheden erkent, inderdaad eenige grond bestaat voor een beperkte voorstelling van Gods genade?

Wie wenscht *gij* bij de prediking van het Evangelie in het midden der gedoopten uitgesloten te hebben? Onkundigen, dwalenden, onbekeerden, kinderen, zuigelingen? — De *Vader* en de *Zoon* en de *Heilige Geest* hebben hun, volgens de leer van de Gereformeerde kerk, in den doop een overvloedige volheid van genade en de afwassching der zonden door Jezus Christus betuigd, verzekerd en verzegeld; — van die doopsverzegeling mag niets worden afgedaan.

Gij zelf hebt geen enkelen grond meerder om te gelooven dan zij; — want gij moogt niet gelooven *in uzelfen*, maar moet uwe reinigmaking en zaligheid *buiten uzelfen* zoeken, evenals zij.

Hun doop is volmaakt dezelfde als de uwe. Gij hebt voor uw geloof, hoop en vertrouwen geen anderen wezenlijken grond dan de betuiging, verzekering en verzegeling van den Drieëenigen God in het Evangelie en in den doop; en die betuiging, verzekering en verzegeling hebben ook al de andere gedoopten met u ontvangen.

Hierin bestaat dus tusschen u en hen volmaakte *gelijkheid*; en gij kunt geen enkele poging aanwenden om de

gronden voor *hunne* zaligheid weg te nemen, zonder de *gronden* voor uw *eigen* zaligheid te ondermijnen.

Men ziet dus dat de leer der Gereformeerde kerk bij uitnemendheid *ruim* en *mild* is; en dat de geest van *uitsluiting* en *bekrompenheid*, waar die ook heerschen moge, aan haar ten eenemale vreemd is.

Zij plaatst al de gedoopten, zonder onderscheid, op den grondslag van overvloeiende genade en in volstreckte verbondsbetrekking met den Drieëenigen God.

Het onderscheid moet dus gezocht worden in het *waar deeren* of *niet waardeeren* door de gedoopten van den door hen gemeenschappelijk ontvangen doop; en alzoo worden al de gedoopten geroepen om zichzelf te beproeven, of zij zich jegens God als bondgenooten gedragen.

Dit leidt ons dan ook vanzelf tot de overweging van het derde stuk.

„Ten derde: Overmits dat in alle verbonden *twee* deelen begrepen zijn, zoo worden *wij* ook wederom *van God* door den doop *vermaand* en *verplicht* tot een *nieuwe* gehoorzaamheid; namelijk, dat wij dezen eenigen God: Vader, Zoon en Heiligen Geest aanhangen, betrouwen en liefhebben van ganscher harte, van ganscher ziele, van ganschen gemoede en alle krachten; de wereld verlaten, onze oude natuur dooden, en in een nieuw godzalig leven wandelen.”

„En als wij somtijds *uit zwakheid* in zonden vallen, zoo moeten wij aan Gods genade niet *vertwijfelen*, of in de zonden *blijven liggen*, overmits de doop een *zegel* en *ongetwijfeld getuigenis* is, dat wij EEN EEUWIG VERBOND DER GENADE MET GOD HEBBEN.”

Welk eene eenvoudigheid, en tevens welk eene vastig-

heid voor ons gemoed en voor onze wankelende schreden! Zulk een troost als ook hier, naar Gods Woord, de leer der *Gereformeerde kerk* bevat, wordt ons noch door de vrijzinnige, noch door de bekrompen richting aangeboden.

De bekrompen richting laat het fundament: *het eeuwig verbond der genade, dat wij met God hebben, en waarvan de doop een zegel en ongetwijfeld getuigenis is*, los; zoekt hare reinigmaking en zaligheid niet geheel *buiten zichzelf*; maakt weinig werk van het onwrikbare *voorwerp* des geloofs, en draagt daardoor onwillekeurig bij tot een eindeloos redeneeren en bespiegelen, die de strekking hebben om de ziel in den waan te brengen, dat verlossing en zaligheid, welke inderdaad zoo nabij zijn, zich verre bevinden.

Andermaal wijs ik dan ook op het *feit*, dat de gansche Nederlandsche *natie* is gedoopt, en dat die doop door de Gereformeerde kerk wordt erkend.

En om de zaak recht duidelijk te doen zijn, is het noodig, dat men nu zijne aandacht eens goed vestige op al die kindertjes van Roomschen, Remonstranten, Lutherschen, gescheiden en niet-gescheiden Gereformeerden, en op al de andere gedoopten van verschillenden ouderdom, geloofs- of ongeloofs-richtingen en wandel; — en dat men daarbij, om eens goed te proeven hoe weinig grond er voor de Gereformeerden bestaat voor een bekrompen voorstelling van Evangelie en genade, bedenkt dat de *Gereformeerde kerk* van die allen zegt, dat hun door den doop *betuigd* en *verzegeld* is: *de afwassching der zonden door Jezus Christus!*

De Gereformeerde kerk is dus volstrekt niet bevreesd voor een *ruim* en *algemeen* (katholiek) standpunt.

Zij laat *het eeuwig verbond der genade* tot zijn volle recht komen voor ieder, die het zegel van dat verbond ontvangen heeft; maar *zij legt dan ook een uitnemend gewicht op het TWEDE deel van dat verbond.*

Volle genade en volkomen verlossing wordt ons in den doop door een Drieëenig Verbondsgod verzekerd en verzegeld; — en welk gevaar ligt er nu in, dat de gedoopte dit *gelooft?*

Ligt het gevaar niet juist hierin, dat hij, uit onverschilligheid of uit bekrompenheid, het *niet* gelooft?

Alle gedoopten toch worden door den doop, wel verre van opgenomen te worden in een eenzijdig verbond, integendeel van God *vermaand* en *verplicht* tot een *nieuwe gehoorzaamheid*. En ook hierin bewijst zich weder het Bijbelsch karakter van de Gereformeerde kerkleer: „Bij U is *vergeving*, opdat Gij *gevreesd* wordt.” Ps. CXXX : 4.

Afwassching der zonden en nieuwe gehoorzaamheid gaan samen. Doch geen nieuwe gehoorzaamheid is mogelijk zonder dat genade *verzekerd* worde.

Maar gelijk de bekrompen richting het *eerste* deel van het verbond voor zich en anderen niet tot zijn volle recht en ontwikkeling durft laten komen, zoo ook is zij afkeerig om aan het *tweede* deel recht te laten wedervaren.

Niet dat zij geneigd zou zijn tot goddeloosheid, integendeel: in het algemeen kan haar de lof van groote nauwgezetheid niet worden ontzegd.

Maar het is in den regel geen blijmoedige nauwgezetheid; niet de nauwgezetheid van Gods *verlosten*. Haar nauwgezetheid verkrijgt somtijds een beuzelachtig karakter, en weet de dingen dezer wereld niet aan zich te onderwerpen.

Door het verwaarloozen van het *genadeverbond*, waarin reeds de *kinderen* worden opgenomen, ontbreekt haar de *geloofsweg*; ontbreekt haar de vaste grond der *verlossing*, en daardoor tevens de vaste grond eener *nieuwe gehoorzaamheid*.

Door den *geloofsweg* verstaat zij meestal datgene, wat een geloovige wedervaart: zijne benauwdheden, vertroostingingen, ondervindingen en bevindingen; terwijl men door den *weg des geloofs* verstaan moet den grond, dien men onder den voet heeft, waarop men wandelt; den weg, welke ieder, die hem tot het einde toe bewandelt, onfeilbaar in de eeuwige heerlijkheid brengt. Deze *geloofsweg* nu ontwikkelt zich uit het *genadeverbond*, hetwelk *twee* deelen heeft.

Het doopsformulier zegt: dat wij van God door den doop *vermaand* en *verplicht* worden tot een *nieuwe gehoorzaamheid*. Maar hoevelen zijn er, die de woorden: *wet, gebod, plicht, gehoorzaamheid* niet verdragen kunnen, en ze althans niet tot de verlossing en zaligheid willen in verband gebracht zien.

De vaderen waren voor die woorden zoo schuw niet. Omdat zij het *eerste* deel van het verbond krachtig en ten volle erkenden, waren zij voor het *tweede* niet bevreesd. Die de afwassing hunner zonden door Jezus Christus waarlijk gelooven, behoeven niet beangst te zijn voor de wet. Het wordt van de *ongeloovigen* gezegd, dat „het bedenken des vleesches vijandschap is tegen God.” En waarom? „Want het *onderwerpt* zich aan de *wet Gods* niet; want het kan ook niet.” Rom. VIII: 7.

Het is dus juist de aard van het geloof: zich aan de wet van God te onderwerpen; en de woorden wet, gebod,

plicht, gehoorzaamheid zijn den geloovige, staande in de vrijheid der verlossing van Christus en niet meer in het werk-, maar in het genadeverbond, bij uitstek liefelijke woorden geworden. Het *geloof* toch bereikt zijn toppunt in het *doen*, waardoor uitgedrukt wordt wat de geloovige door de genade *geworden* is; het nieuwe *wezen*, dat hij heeft ontvangen. „Een *nieuwe* gehoorzaamheid,” zegt het formulier. Een *nieuwe* gehoorzaamheid, — voortspruitende uit het eeuwig verbond der *genade*, waarin wij met God staan. Niet de *oude* gehoorzaamheid, die het gevolg was van het werkverbond, en welke in een voortdurende ongehoorzaamheid bestond, omdat de gevallen mensch zich niet meer aan de wet van God onderwierp of onderwerpen kon; niet de gehoorzaamheid van het werkverbond, dat altoos tot gehoorzaamheid aandrijvende, echter, vermits het door den mensch verbroken was, tot uitkomst niets had dan *den dood*, en daarom den mensch als een slaaf in gedurige vrees en dienstbaarheid hield, zonder dat hij door al zijn pogen kon ophouden slaaf te zijn, of er in slagen kon den dood te ontgaan.

Een *nieuwe* gehoorzaamheid, omdat God ons in den doop betuigt en verzegelt, dat Hij ons tot zijne *kinderen* en *erfgenamen* aanneemt; — een *nieuwe* gehoorzaamheid, die aanvangt en ontspringt, bij ouden en bij jongen, uit het *leven* der opstanding van Christus, nadat Hij in onze plaats en voor onze zonden zich had overgegeven in den *dood*; — een *nieuwe* gehoorzaamheid, die ontstaat, wanneer wij den Heiligen Geest in ons *laten* werken (Catechismus vr. 103), „om ons toe te eigenen hetgeen wij in Christus *hebben*, namelijk de afwassching onzer zonden en de dagelijksche vernieuwing onzes levens.”

Al zoo staat de gedoopte, die zijn doop erkent en waardeert, op een nieuwen, op een geestelijken grondslag. Het oude is voorbijgegaan, zie, het is alles nieuw geworden. Van het werkverbond ziet hij af; zijn oude mensch gaat in den dood. Hij staat in het genadeverbond; hij doet den nieuwen mensch aan. Hij leeft voor God; doch niet uit Adam, maar uit Christus; niet uit de natuur, maar uit den Heiligen Geest.

Door den doop staan dus al de gedoopten, zonder uitzondering, op den grondslag van volkomen genade. Er wordt niets vereischt om de eeuwige heerlijkheid te beërven dan *een leven uit dien doop*.

Schuldig en ellendig in zichzelf, staan zij in een eeuwige verbond der genade met den Vader, en den Zoon, en den Heiligen Geest, om te ontvangen vergeving, verlossing en heiliging.

Niets wordt van hen, die niets leveren kunnen, gevorderd. Maar daar zij geene stokken en blokken zijn, is het volgens dat *genadeverbond* noodig, dat zij genade *begeeren*; dat zij vergeving, verlossing en heiliging van den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest *verlang*en.

Gerustelijk mogen zij staat maken op volkomen vergeving, verlossing en heiliging; en hetgeen door sommigen met zoo angstvallige voorzichtigheid wordt *teruggehouden*, wordt ons in het genadeverbond *verzegeld*, om er ons geheel en al aan over te geven en ons daarin te verdiepen.

Het *tweede* deel van het genadeverbond toch heeft in het *eerste* deel zijn grond, en zoo men omtrent vergeving, verlossing en genade karig is, is *nieuwe* gehoorzaamheid volstrekt *onmogelijk*. Nieuwe gehoorzaamheid ontspruit alleen uit de volle overgave van zichzelf in de *verlossing*, zooals die bestaat in *vergeving* en *heiliging*.

Vrij mogen wij in die verlossing roemen; daartegen mag geen enkel bezwaar worden in den weg gelegd; die verlossing is ons verzekerd en verzegeld in den doop.

Doch deze roem moet niet ijdel wezen, en de verlostten moeten blijken geven *dat* zij verlost zijn. Roem vrij in de verlossing van *schuld*; maar dan ook in de verlossing van *zonde*; want Christus verwierf niet alleen vergeving, maar ook heiliging.

Geloof dit vrij en ruim en krachtig, want daarop *rust de vermaning en verplichting*, door den doop ons voorgehouden en ons opgelegd, tot een *nieuwe* gehoorzaamheid; „namelijk, dat wij den eenigen God: Vader, Zoon en Heiligen Geest, aanhangen, betrouwen en liefhebben van ganscher harte, van ganscher ziele, van ganschen gemoede en alle krachten; de wereld verlaten, onze oude natuur dooden en in een nieuw godzalig leven wandelen.”

Laat dan vrij en onbeperkt het *gansche* hart, de *gansche* ziel, het *gansche* gemoed en *alle* krachten van vergeving en genade doordrongen worden, *opdat die allen den Heere worden geheiligd*. Het *recht* daartoe is u reeds dadelijk na uwe geboorte in den *kinderdoop* verzegeld.

Gelooven moogt gij dus vrij en onbeperkt. In dezen weg is geene dwaling mogelijk; integendeel, het gevaar ligt in het *niet-gelooven* van den inhoud van uwen doop.

Evenwel dit geloof is dikwijls zwak en werkeloos; de vergeving en verlossing verdwijnen somtijds uit onze schatting; alsdan herneemt de oude natuur, ontdaan van haar tegenwicht, nieuwe kracht, en de zonde ligt aan de deur.

Maar ook dan „wanneer wij uit zwakheid somtijds in zonden vallen, moeten wij aan Gods genade niet vertwij-

felen, of in de zonden blijven liggen," (alsof er geen vergeving ware) „overmits de doop een zegel en ongetwijfeld getuigenis is, dat wij een eeuwig verbond der genade met God hebben."

Geen opstaan uit de zonde is mogelijk, dan uit kracht van dit eeuwig genadeverbond, dat ons door den doop verzegeld is; en zij dus, die het geloof in de verlossing, vergeving en genade niet vrij en onbeperkt durven verkondigen, hebben geen enkelen grond tot het doen van eenige vermaning aan goddeloozen of gevallenen. Zij moeten hen in vertwijfeling en in hunne zonden laten liggen; want om zondaren tot *heiligheid* te leiden, is *vergeving* noodig, die haren grond heeft in de *verlossing* door Christus.

VI.

Het gedeelte van het formulier, dat wij tot dusverre kortelijk overwogen hebben, maakt de inleiding uit ook van het formulier om den heiligen doop te bedienen aan *bejaarde personen*.

Dit laatste formulier onderstelt, dat de lezing van dat eerste gedeelte, hetwelk eene ontwikkeling van de leer des doops *in het algemeen* bevat, is voorafgegaan, en vangt daarom onmiddellijk aan met de woorden: „En hoewel de *kinderen der Christenen* (onaangezien zij dit niet verstaan) *uit kracht des verbonds* moeten gedoopt worden, is nochtans niet geoorloofd" enz.

In plaats van deze woorden leest men vervolgens in

het formulier van den *Kinderdoop*: „En hoewel onze jonge kinderen deze dingen niet verstaan, zoo mag men ze nochtans daarom van den doop niet uitsluiten.”

Hetgeen in het opschrift van het eene formulier heet: „kinderen der *geloovigen*,” heet in het andere formulier: „kinderen der *Christenen*.”

Ook hierin hebben wij weder een treffend bewijs van den ruimen zin, waarin door de vaderen met zooveel wijsheid het woord *geloovigen*, — en van den ernstigen en positieven zin, waarin door hen het woord *Christenen*, telkens wanneer het algemeene instellingen en de regeering der kerk betrof, gebruikt werd.

Het is blijkbaar dat zij van al de benauwde en angstvallige overleggingen en opvattingen, waartoe in lateren tijd hunne woorden: „*kleine kinderen der geloovigen*,” hebben aanleiding gegeven, zelfs geen vermoeden hebben gehad.

Ook hier ligt *de diepte der waarheid* weder in *de hoogst mogelijke eenvoudigheid*; terwijl men door het verlaten van den eenvoudigen weg in onoplosbare bezwaren geraakt.

Het is nu eenmaal niet anders, hoe moeielijk het velen vromen valt dit toe te staan: in het algemeen zijn *Christenen* geloovigen, en *geloovigen* zijn *Christenen*.

Het heeft voor de godvruchtigen geen nut hoegenaamd, aan sommige algemeene uitdrukkingen een flauwe betekenis te geven en daarentegen aan den anderen kant weder naar krachtige uitdrukkingen om te zien. Het woord *Christenen* beteekent in de schatting van eenige godvruchtigen bijna niets; het woord *geloovigen* daarentegen alles. Doch het baat niet, dat men zich aldus in de engte laat drijven; bij sommigen is ook het woord

geloovigen niet meer voldoende, en heeft men het versterkt door van *uitverkoren geloovigen* te spreken. Maar de zaak is niet te redden, dan door aan de woorden hun oorspronkelijke beteekenis te laten, en in overeenstemming met het *tweede* deel van het verbond, ernstig te vragen naar de *vruchten* van het geloof, en meer nog tot de *cons-cientie* dan tot het *verstand* te spreken.

Hoezeer heeft men zich in lateren tijd niet verpijngd en zich in redeneeringen uitgeput, teneinde middelen te vinden, waardoor de doop alleen bediend zou worden aan de kinderen van *geloovigen*, in den zin van waarlijk wedergeborenen; van menschen, die kennelijk *onderwerpelijke* genade deelachtig zijn!

Indien dit de meening moest wezen van de woorden van het formulier, zouden de vaderen nooit de kinderen van *al* de leden *hunner* kerk hebben kunnen doopen, en nog veel minder de doopsbediening van *andere* gezindheden hebben kunnen erkennen. Alsdan zou er thans nergens eene gemeente bestaan, en zou er ook nooit eene gemeente geweest zijn, van welke al de kinderen gedoopt konden worden.

Bij de vaderen hadden de woorden *geloovigen* en *Christenen*, wat den doop betreft, dezelfde beteekenis, dewijl al de Christenen *noodwendig* geloovigen zijn, omdat geen Christen permissie heeft een *ongeloovige* te wezen.

Neem de zaak zoo nauw en zoo eng op als gij verkiest; is het woord *Christenen* u te flauw, laat het varen en gebruik het woord *geloovigen*; is ook dit niet krachtig genoeg, bezig het woord *uitverkorenen*; maar het zal u niets baten; zoolang de tijd niet gekomen is, dat de Heer het

kaf van het koren afscheidt, zal niet slechts de *kinderdoop*, maar ook de *bejaardendoop* der Doopsgezinden, u altoos *dezelfde* kerk als thans opleveren, en die kerk zal, al naarmate van de uitdrukking, welke gij als de *krachtigste* uitkiest, in haar geheel uit *Christenen*, of uit *geloovigen*, of uit *uitverkorenen* heeten te bestaan, omdat de kerk genoemd wordt overeenkomstig haar eigen aard en natuur, en geenszins naar hen, die zich niet overeenkomstig hunne roeping gedragen; en iedere poging om dit te voorkomen, zal niet zoozeer voor het kaf, als wel voor het koren nadeelig zijn.

Al de *Christenen* zijn dus *geloovigen*. Niet voor zooveel hunne *personeele* vernieuwing en zaligheid betreft; maar voor zooveel vereischt wordt om voor hunne kinderen den doop te ontvangen; *omdat zij, zonder dat men altoos weet of anÿstvallig onderzoekt welk gebruik zij van Christus maken, in tegenstelling met de Joden, Mahomedanen en Heidenen, belijden te gelooven, dat Christus de van God geschonken Zaltymaker is.*

In dezen laatsten zin zijn zij — *geloovig*; terwijl de Joden, Mahomedanen en Heidenen nog *ongeloovig* zijn. De laatsten moeten nog vermaand worden Christus *te erkennen en aan te nemen*. De eersten daarentegen moeten vermaand worden *in Hem te wandelen*, Coll. II : 6, 7.

Zelfs den Jood, den Mahomedaan en den Heiden, die gelooft dat Jezus de Zaligmaker is, en den doop in zijn naam verlangt, om als bondgenoot met God te wandelen, mag de doop voor zich en zijne kinderen niet onthouden worden op grond dat er nog geen genoegzame blijken van *onderwerpelijke* genade aanwezig zijn; omdat zijn *geloofsleven*, zijn *Christelijke wandel*, eigenlijk eerst beginnen

en ontspruiten kan *uit zijn doop*, waardoor hij met Christus begraven wordt en opstaat tot een nieuw leven, en in verbondsbetrekking komt met den Vader, en den Zoon en den Heiligen Geest.

Het *Christelijk geloofsleven*, de *mogelijkheid* om een leven te leiden, hetwelk uit den zoendood en de opstanding van Christus ontspruit, nemen hun aanvang *nadat* de mensch door den doop met God in *verbondsbetrekking* gebracht is.

Want men doopt geene *heiligen*, maar *goddeloozen*; men doopt geene *Christenen*, — eerst door den doop wordt men *Christen*.

Hierin zijn de bejaarden en de kinderdoop weder aan elkander volkomen gelijk; het eigenlijke geloofsleven, het eigenlijke *Christelijke* leven ontspruit, zoowel bij bejaarden als bij kinderen, uit den doop. Het *leven des geloofs* is een *leven uit den doop*, omdat het een *leven is uit den zoendood en de opstanding van Christus*.

Daarom kan men van een bejaarde, die gedoopt wenscht te worden, niet altoos dat *volledige en verzekerde geloof* vorderen, hetwelk alleen een *vrucht* van den doop kan zijn. Vóór den doop kan men niet van hem eischen, wat hij zelf eerst *door* den doop wenscht deelachtig te worden. Hij komt tot de bron der genade, omdat hij arm en onrein is. Vóór den doop kan men dus niet meer van hem verlangen dan boete en verootmoediging; en eerst *nadat* hij *gedoopt* is kan men vergen, dat hij betoone, dat hij *gewasschen* is, en in de kracht der opstanding van Christus strijd voere tegen de zonden.

Zoo ook met den bejaarden *Christen*. In het algemeen zijn al de *Christenen* tot op zekere hoogte *geloovigen*; zij

erkennen allen dat Jezus de Zaligmaker, dat zijn dood een plaatsbekleedend zoenoffer is, en betoonen eenige waardeering van het deelgenootschap daaraan, door hun kroost tot den *doop* te brengen.

Verreweg de meesten maken van hunne verbonds-betrekking tot God, *door de schuld van de kerk en van ouders, die beiden verzuimden hen in de leere des doops te onderwijzen*, of door eigen wereldschgezindheid, geen gebruik. Nochtans bezitten zij dat geloof, hoe oppervlakkig ook, hetwelk hen, als het zaad van geloovigen, belang doet stellen in den doop, en hen tot den doop van hunne kinderen het recht behouden doet.

Gevoelens als die van de *Groninger school* zijn in onze dagen inderdaad vrij algemeen verbreid. Een standvastige en volhardende bestrijding daarvan behoort tot de plichten van ieder, die Christus liefheeft, en het *leven* gevonden heeft in zijn *dood*. Maar men zou zich bedriegen, wanneer men meende, dat allen, die door deze richting schijnen medegevoerd te zijn, het lijden en sterven van den Heer als een plaatsbekleedend lijden durven loochenen met het hart. Dit laatste is eene onmogelijkheid; — een Christelijke gemeente, die met het hart loochende, dat Christus waarachtig God en zijn dood de voldoening voor onze zonden is, zou niet kunnen bestaan. De *doop* kan niet zoo gemakkelijk worden vernietigd.

Dit een en ander laat zich gereedelijk opmerken, wanneer men met menschen van de Groninger richting polemiseert. Zij draaien om het punt in quaestie rond als om de punt van een degen. Hun hart, hun Christelijk bewustzijn laat niet toe, den voor alle Christelijkheid doodelijken stoot te ontvangen, die het onmiddellijk ge-

volg zou zijn van de duidelijke en bepaalde uitspraak, dat Christus niet de waarachtige God zou zijn, en dat zijn dood geen plaatsbekleedend en schuldbetalend karakter zou bezitten. Ook bij die menschen ontwijkt een verborgen Christelijk instinct het geestelijk vergif, en verschuilt zich, liever dan tot een heillooze beslissing en duidelijkheid te komen, in duisterheid, onbestemdheid en dubbelzinnigheid, en achter de betuiging, *dat men hen niet goed begrijpt*.

Eene belijdenis van *Christenen*, die door andere *Christenen* niet gemakkelijk te begrijpen is, is niet verkieselijk en niet veilig; maar zij heeft voor de laatsten toch deze vertroostende zijde, dat zij er uit opmerken kunnen, dat de eersten nog Christelijke conscientie genoeg hebben overgehouden, om *onduidelijk* te blijven omtrent dwalingen, wier duidelijke en bestemde belijdenis doodelijk zou zijn voor de helderheid en het leven van ieder Christelijk gemoed. Zulk een verborgen kracht bezit het Christendom voor de gedoopten, dat het hen in den regel voor een volkomen en duidelijk uitgesproken afval behoedt.

Christenen zijn *geloovigen*; althans *behooren geloovigen te zijn*. De vaderen waren niet dwaas genoeg, om een *genadeverbond* te belijden en te bedienen voor *ongeloovigen*; en aan den anderen kant niet onnoozel genoeg, om zich in te beelden, dat bij allen, die hunne kinderen ten doop aanboden, een levend geloof in den Drieëenigen Verbondsgod aanwezig was.

En nochtans, iets minder dan dit laatste was bij hen tot zaligheid niet voldoende. Zij gaven aan geen gedoopte een vrijbrief om *ongeloovig* en *onbekeerd* te zijn.

Waarin bestaat dan het geheim, dat ons deze schijnbare tegenstrijdigheid oplost?

In hun kloeke en frissche eenvoudigheid, waardoor zij bewaard bleven, de leer van de *praedestinatie* met de leer van het *genadeverbond* te verwarren, en waardoor zij in staat waren al den troost van de eerste *verborgenheid* te genieten, door met vrijen gemoede, *zuiver voorwerpelijk*, in het laatste te wandelen.

Alleen door het *genadeverbond* heen, klimt men op tot de *praedestinatie*. Het eerste (als geopenbaard) is onze regel; de laatste (als verborgen), niet.

Al de Christenen staan met God in het eeuwig verbond der genade, waarvan hun doop een zegel en ongetwijfeld getuigenis is. Dit verbond heeft (in onderscheiding van de *praedestinatie*) *twee* deelen. Het eerste deel, dat de verzekeringen van Gods zijde bevat, wankelt nooit; het tweede deel, dat de verplichtingen van den mensch insluit, wordt uit den aard der zaak altoos gebrekkig, en door velen gansch niet onderhouden.

Bij de *regeering der kerk* zijn dus allen *geloovigen*, die betoonen op het *genadeverbond* prijs te stellen; de regeering der kerk kan niet beoordeelen in hoe verre men van de voorrechten des verbonds waarlijk met het hart gebruik maakt. Ook kan *het volgende oogenblik* reeds den bondeling gebruik doen maken van de voorrechten, die hij jarenlang verwaarloosde. Dit zien wij in het voorbeeld van den verloren zoon. Na een gruwelijk leven herinnert hij zich eensklaps, dat hij een *Vader* heeft, die, niettegenstaande zijn diepe afwijkingen en ofschoon hij hem langen tijd vergat, zijn *Vader* gebleven is. Hij besluit tot hem te gaan *als tot zijn Vader*, en hem *als Vader* toe te spreken, en doet dit niet tevergeefs.

Maar *geloovigen inderdaad en in waarheid* zijn dus alleen

zij, die waarlijk in het verbond wandelen, en volgens het *tweede* deel van dat verbond, van het *eerste* deel gebruik maken.

Uit hoofde van dit onbekrompen en tevens positief geloovig standpunt der kerk, waardoor zij allen wil omvatten, die de oogen naar den Heer richten, maar tevens aandringt op waarachtige wedergeboorte, kon de Apostel Paulus aan de kerk te Corinthe schrijven als: aan *de gemeente Gods* te Corinthe, aan *de geheiligden in Christus Jezus*, aan *de geroepen heiligen*; en haar te gelijk zeggen: „sommigen hebben de kennisse Gods niet! ik zeg het u tot schaamte” (1 Cor. XV : 34).

Die sommigen waren aan de bron, waar de kennisse Gods onfeilbaar te verkrijgen is. Er kwam dus geen onbestemd beklag, maar wel *beschaamdmaking* wegens hunne traagheid en onverschilligheid tepas.

Daarom ook bedient de Gereformeerde kerk den heiligen doop aan de kleine kinderen der *geloovigen*, dat is, der *Christenen*, en betuigt daarmede, niet dat zij met *ongeloof* voor *geloof*, en met *goddeloosheid* voor *godzaligheid* genoeg neemt, maar dat *ieder* Christen een *ware* geloovige behoort te zijn, en dat het tegenovergestelde, een ongeloovige en onbekeerde Christen te wezen, onnatuurlijk is. Zij erkent, dat ieder Christen in verbondsbetrekking staat met God, maar laat het aan hemzelf over zich te beproeven, of hij in waarheid aan het *tweede* deel van het verbond voldoet.

Een „*bekeerd Christen*” is een even zonderlinge uitdrukking als die van een „*geloovig predikant*,” beide uitdrukkingen zijn door den treurigen toestand van ons tegenwoordig Christendom in zwang gebracht.

De kinderen der *Christenen* dan moeten uit kracht des verbonds gedoopt worden; of, zooals het formulier voor den kinderdoop zegt: „Hoewel onze jonge kinderen deze dingen niet verstaan, zoo mag men ze nochtans daarom van den doop niet uitsluiten, aangezien zij ook zonder hun weten der verdoemenis in Adam deelachtig zijn, en alzoo ook wederom in Christus tot genade aangenomen worden; gelijk God spreekt tot Abraham, den vader aller geloovigen, en overzulks mede tot ons en onze kinderen: Gen. XVII : 7 zeggende: *En Ik zal mijn verbond oprichten tusschen Mij en tusschen u en tusschen uwen zadel na u in hunne geslachten, tot een eeuwig verbond; om u te zijn tot een God, en uwen zadel na u.*”

„Dit betuigt ook Petrus, Hand. II : 39, met deze woorden: *Want u komt de belofte toe, en uwen kinderen, en allen, die daar verre zijn, zoovelen als er de Heere onze God toe roepen zal.*”

Hoewel onze jonge kinderen deze dingen, de leer des doops, die in drie stukken begrepen is, niet verstaan, zoo mag men ze nochtans daarom van den doop niet uitsluiten; zij moeten gedoopt worden, zegt de Gereformeerde kerk, uit kracht des verbonds.

Zulk een uitnemend gewicht werd door de vaderen gehecht aan het genadeverbond, hetwelk thans ook door de godvruchtigen bijna algemeen verwaarloosd wordt. Liever dan door een geloovig waardeeren van dit verbond, zoekt men thans dikwijls kracht en heil in een lijdelijk wachten op onmiddellijke toespraken en voorkomingen in het hart, waardoor én het genadeverbond, én de kinderdoop, én de bejaardendoop, inderdaad ongebruikt worden gelaten, en de kerk van alle vastheid en vruchtbaarheid, glans en heerlijkheid wordt beroofd.

Het is het voorrecht en de heerlijkheid van de kerk, dat zij met God staat in een eeuwig verbond der genade, hetwelk zoo krachtig is, dat het de geloovigen zoo geheel in alles omvat, dat zelfs hunne kleine kinderen daarin dadelijk begrepen zijn, en daarom *moeten* gedoopt worden.

Hoevelen daarentegen brengen hun leven in een stelselmatig klagen over gebrek aan genade door, zoodat men het van vele plaatsen zelfs als iets *uitmuntends* vermeldt, dat de godvruchtigen er, gelijk men het eigenaardig noemt, altoos spreken „*uit het gemis.*”

Er is echter geen reden om te klagen over God en gebrek aan zijne genade. Indien sommigen de kennisse Gods niet hebben (hetgeen alles omvat), zegt de Apostel hun dit *tot schaamte*. Er valt te klagen over onze zonden, over onze traagheid in het gelooven, over het verwaarloozen en miskennen van zijn genadeverbond; en het inslaan van eigenwillige wegen; wegen, die Hij niet bevolen of aangewezen heeft.

Om recht te beseffen, hoe krachtig en frisch de vaders in het genadeverbond stonden, is het niet genoeg op te merken, dat zij geloofden en leerden dat de kinderen der Christenen *uit kracht* van dat verbond *moeten* gedoopt worden, maar is het noodig dat men ook zie op de vruchten, die daarvan het gevolg waren. Reeds de juistheid der stelling, dat de kinderen *uit kracht des verbonds* gedoopt moeten worden, wordt thans door velen, die gewoon zijn zich op de vaders te beroepen, betwijfeld, of de zaak zelve opgevat als van weinig belang; maar de uitspraak van de Dordsche Synode, Hoofdstuk 1, Art. 17, is recht geschikt om de diepe en krachtige opvatting van het

genadeverbond door de vaderen te doen uitkomen, en om tegenwoordig geheele vergaderingen van godvruchtige Gereformeerden in verbazing en verwarring te brengen.

„Nademaal,” zegt zij, „wij van den wille Gods uit zijn Woord moeten oordeelen, hetwelk getuigt dat de *kinderen der geloovigen heilig zijn, niet van nature, maar uit kracht van het genadeverbond, in hetwelk zij met hunne ouderen begrepen zijn, zoo moeten de geloovige ouders niet twifelen aan de verkiezing en zaligheid hunner kinderen; welke God in hunne kindsheid uit dit leven wegneemt.*”

Niet één op twintig van de bekrompen richting, die het hierin met de vaderen eens is, omdat het denkbeeld zelfs van het genadeverbond, hetwelk zij altoos met de prædestinatie verwacht, bij haar bijna verloren is gegaan.

Wij voegen bij het vorige hetgeen in Art. 34 van de *Belijdenis des Geloofs* als gronden voor den kinderdoop wordt aangegeven. De Wederdoopers, zegt die Belijdenis, verdoemen den doop van de kinderkens der geloovigen; „dewelken wij gelooven, dat men behoort te doopen en met het merkteken des verbonds te verzegelen, gelijk de kinderkens in Israel besneden werden, *op dezelfde beloften, die onzen kinderen gedaan zijn.* En voorwaar, Christus heeft zijn bloed niet minder vergoten om de kinderkens der geloovigen te wasschen, dan Hij gedaan heeft om de volwassenen. En daarom behooren zij het teeken te ontvangen en het sacrament van hetgeen Christus voor hen gedaan heeft; gelijk de Heere in de wet beval hun mede te deelen het sacrament des lijdens en stervens Christi, kort nadat zij geboren waren, offerende voor hen een lammeke, hetwelk was een sacrament van Jezus Christus. Daarenboven hetgeen de besnijdenis deed aan het Joodsche volk, dat

doet de doop aan onze kinderen; hetgeen de oorzaak is waarom de heilige Paulus den doop noemt de besnijdenisse Christi."

Niet minder krachtig spreekt de *Catechismus* in het antwoord op vraag 74, waar gevraagd wordt: „Zal men ook de jonge kinderen doopen? — „Ja, want mitsdien zij alzoowel als de volwassenen *in het verbond Gods en zijne gemeente begrepen zijn, en dat hun door Christus bloed de verlossing van de zonden en de Heilige Geest, die het geloof werkt, niet minder dan den volwassenen toegezegd wordt, zoo moeten ze ook door den doop als door het teeken des verbonds der Christelijke kerk ingelijfd en van de kinderen der ongeloovigen onderscheiden worden, gelijk in het Oude verbond of Testament door de besnijdenis geschied is, voor welke in het Nieuwe verbond de doop ingezet is.*”

De leer der Gereformeerde kerk geeft dus geenerlei aanleiding tot bekrompenheid. Neen, de thans bij zoovele Gereformeerden heerschende bekrompenheid behoort niet in de Gereformeerde kerk, maar onder de dwalingen der Wederdoopers tehuis.

Die bekrompenheid spruit voort uit een geheele miskenning van het *genadeverbond*, waardoor de doop, ook die van bejaarden, alle beteekenis verliest, en de aard van het geloof en het karakter der godzaligheid onkenbaar en onzeker worden, vermits niets goed is of waarde heeft, alvorens men op een buitengewone wijze van zijne *verkiezing* verzekerd is.

Deze richting heeft natuurlijk voor de pas geboren kinderen niets: geen verlossing, geen beloften, geen genade-

verbond. Zij heeft ook niets voor de *opvoeding* van het opkomend geslacht, want zij heeft geene gronden om aan te manen tot geloof en bekeering. Immers, *wat* moet men gelooven, waar men niet gerechtigd is te gelooven dat Christus zijn Zaligmaker is, alvorens men weet *uitverkoren* te zijn, en hoe zal men zich bekeeren, waar men niet verzekerd is onfeilbaar vergeving van zonden te zullen vinden? Hoevele godvruchtige zielen, die alle reden hebben zich te verheugen in de genade aan hen geschied, loopen niet tientallen van jaren en zelfs tot in hoogen ouderdom, in donkerheid en troosteloosheid daarhenen, omdat hun, in strijd met de leer der kerk, geleerd wordt, niet in het genadeverbond, maar vooral en uitsluitend en het eerst in de prædestinatie hunne behoudenis en vertroosting te zoeken!

Bij de vaderen, en zelfs bij de Dordsche vaderen, door de vrijzinnigen zoo dikwijls, maar ten onrechte, van bekrompenheid beschuldigd, was dit anders! — de Gereformeerde kerk erkent deze richting niet als de hare.

Bij haar is altoos het *genadeverbond* de hoofdzaak, de groote vastigheid van het geloof, de overvloeiende bron van troost, en de krachtige hefboom tot evangelische heiligheid, en langs geen anderen weg, dan dien des geloofs in dat *genadeverbond*, leidt zij de geloovigen om hunne *roeping en verkiezing vast te maken*; dat is, op te klimmen tot hunne prædestinatie.

Volgens de Belijdenis- en Liturgische Schriften van de Gereformeerde kerk, moeten dan de kinderen der Christenen gedoopt worden *uit kracht van het genadeverbond, in hetwelk zij met hunne ouders begrepen zijn.*

Dit zegt niet weinig: want hun doop is het teeken en het sacrament *van hetgeen Christus voor hen gedaan heeft.*

„En,” zeggen de vaders, „voorwaar Christus heeft zijn bloed niet minder vergoten om de *kinderkens* der geloovigen te wasschen dan Hij gedaan heeft om de *volwassenen.*”

Daarenboven, aan de jonge kinderen wordt door Christus bloed *de verlossing van de zonden, en de Heilige Geest, die het geloof werkt, niet minder dan den volwassenen toegezegd.*

Godzalige ouders moeten dan ook *niet twijfelen aan de verkiezing en zaligheid hunner kinderen, welke God in hunne kindsheid uit dit leven wegneemt.*

En nu zou ik wel eens willen weten, welke particuliere kerk de vrijzinnigen weten aan te wijzen, wier leer meer ruim en vertroostend is dan de leer der Gereformeerde kerk, welke met hare jaren 1618 en 1619, voortdurend voorgesteld wordt als het toonbeeld van onverdraagzaamheid en bekrompenheid?

Men zou zeggen, het kan den vrijzinnigen niet ergeren, dat de Gereformeerde kerk aandringt op *heiligheid*; dit doet immers *iedere* kerk; en vooral de vrijzinnigen zijn liefhebbers bij uitnemendheid van brave menschen?

Wat verlossing, vergeving en genade betreft, is het onmogelijk ruimer en milder te zijn dan de Gereformeerde kerk is.

Haar leer omringt zelfs het pasgeboren kind van overvloeiende genade, en vergezelt het daarmede op zijn ganschen levensweg.

En wat nog sterker is: terwijl de leer der Gereformeerde kerk door niemand meer verguisd wordt dan door *Gereformeerde* vrijzinnigen, blijft die kerk ook den

vrijzinnige, uit kracht van den door hem ontvangen doop, *bidden dat hij de genade Gods toch niet tevergeefs moge ontvangen hebben*, 2 Cor. VI : 1.

Terwijl de Doopsgezinden, omtrent wier minzaamheid wij niets willen afdingen, algemeen als lieve menschen worden erkend, zijn de Orthodox-Gereformeerden daarentegen in de schatting van velen, rechte menschenhaters, die ten hoogste afgunstig zijn, dat ook aan anderen genade geschieden zal.

En nu lette men eens op:

De Gereformeerde kerk doopt de kleine kinderen der Christenen uit kracht van het genadeverbond, waarin zij met hunne ouders begrepen zijn. De Doopsgezinden sluiten de kinderen uit.

De Gereformeerde kerk gelooft en belijdt, dat Christus niet minder voor de kinderen der geloovigen dan voor de volwassenen zijn bloed vergoten heeft, en belijdt de zaligheid van jonggestorven kinderen van godzalige ouders. De Doopsgezinden hebben voor de kinderen, zoolang deze den bijna volwassen leeftijd niet bereikt hebben, bijkans niets.

De Gereformeerde kerk erkent de doopsbediening van al de Christelijke gezindheden, en daarmede dat ook zij op den grondslag van het genadeverbond staan. De Doopsgezinden sluiten alle Christelijke gezindheden uit, door hare doopsbediening aan de kinderen niet te erkennen.

Waarmede dan heeft de Gereformeerde kerk den naam van onverdraagzaam en bekrompen te zijn verdiend?

Ik stel vast, dat geene gezindheid ruimer en verdraagamer is dan de Gereformeerde, wanneer het namelijk om

genade en heiligheid, en niet om de verwerping van Christus en om losbandigheid te doen is.

VII.

Onze jonge kinderen, zegt het formulier van den kinderdoop, zijn zonder hun weten der verdoemenis in Adam deelachtig, en worden alzoo ook wederom in Christus tot genade aangenomen.

Om dit te bewijzen beroept het zich, gelijk wij gezien hebben, op Gen. XVII : 7 en Hand. II : 39, en laat dan volgen :

„Daarom heeft God voormaals bevolen hen te besnijden, hetwelk een zegel des verbonds en der gerechtigheid des geloofs was; gelijk ook Christus hen omhelsd, de handen opgelegd, en gezegend heeft.” Mark. X : 16.

„Dewijl dan nu de doop in de plaats der besnijdenis gekomen is, zoo zal men de jonge kinderen, als erfgenamen des rijks Gods en zijns verbonds, doopen.”

„En de ouders zullen gehouden zijn hunne kinderen in het opwassen hiervan breeder te onderwijzen.”

Zoowel de doop als de besnijdenis wijzen ons op den *zondigen* oorsprong en geboorte van den mensch in zijn tegenwoordigen toestand.

Er is hier niets, wat ons dien adel der menschelijke natuur, omtrent welken de vrijzinnigen zich zoo gaarne in zoete dweeperijen verliezen, zou aanduiden.

Ook in dit opzicht weder is er veel te leeren door een opmerkzaam overwegen van zaken en omstandigheden, die

aan ieder bekend zijn. Het is een groot gebrek van onzen tijd, dat men het toppunt van wijsheid stelt in zoodanig najagen van het onbekende, als waardoor de wijsheid en het verstand verloren gaan, die gelegen zouden zijn in de behoorlijke waardeering van hetgeen thans door *overbekendheid* aan velen dikwijls *onbekend* blijft.

Een eenvoudige overweging van de geboorte, den levensweg en het uiteinde van den mensch op deze wereld, zou den Christen leiden tot den uitroep voor het aangezicht des Heeren: „*Wat is de mensch dat Gij zijns gedenkt, en de zoon des menschen, dat Gij hem bezoekt?*” Ps. VIII : 5.

Maar hoevelen zijn er, die in deze ootmoedige betuiging eene kwetsing en miskenning zien van den adel onzer menschelijke natuur, ofschoon die menschelijke natuur met al haren adel ieder oogenblik is blootgesteld aan ontelbare en naamlooze ellenden, angsten, benauwdheden en ziekten en ten slotte door den dood aan de verrotting wordt prijsgegeven!

Indien dit alles, indien de dood en verrotting den hoogmoedigen mensch niet van zijn ingebeelden adel kunnen doen afzien, en hem niet kunnen bepalen bij zijne zonde en ellende, laat ons dan bovendien, met het oog op besnijdenis en doop, overwegen, met welk een adelglans mischien *zijn eerste begin en intrede in de wereld* omgeven zijn.

Alles wat betrekking heeft tot den aanvang en de geboorte van den mensch in zijn tegenwoordigen toestand is in ieder opzicht zoozeer van beschaamdheid en schaamachtigheid omringd, dat in het spreken of schrijven daarover de uiterste behoedzaamheid vereischt wordt om niet in onkieschheid te vervallen.

Ziedaar weder eene zaak, die aan ieder bekend is: over den oorsprong en de geboorte van den mensch, die zich op den adel zijner natuur zoo vaak verheft, vrijuit en zonder bewimpeling te spreken is onkiesch!

En zoo dit in lichtvaardigheid geschiedt, vermaant de Apostel, Efez. IV : 29: *Geen vuile rede ga uit uwen mond!*"

-Geene verrichting van den mensch is, door de natuur en door Gods Woord zoozeer met schaamachtigheid en oneer omringd, als de voortplanting van zijn geslacht; die daarom altoos en overal zoozeer in de diepste afzondering en verborgenheid plaatsheeft, dat, zoodra zij die afzondering en verborgenheid ook slechts door woorden verlaat, de *schaamachtigheid* overgaat in *schandelijkheid*.

En nochtans bereikt de mensch in de voortplanting van zijn geslacht, in de voortzetting van zijn wezen, het top-punt van zijn natuurlijke ontwikkeling en voortreffelijkheid.

Vanwaar dan dit merk van beschaamdheid en schandelijkheid op alles, wat onzen oorsprong en geboorte betreft, hetwelk zich aan de gewetens van alle menschen, ook der heidenen openbaart? Predikt het den adel onzer natuur in haren tegenwoordigen toestand, — of de schandelijkheid der zonde van onze stamouders, die onze gansche natuur zoozeer doordrongen heeft, dat wij daarmede persoonlijk van ons allereerste begin besmet zijn, en dat ieder onzer volkomen reden heeft te belijden: „*Zie, ik ben in ongerechtigheid geboren, en in zonde heeft mij mijne moeder ontvangen*” Ps. LI : 7? Predikt dat merk van beschaamdheid en schandelijkheid, hetwelk aan alles wat onze geboorte betreft is ingedrukt, de *genoegzaamheid* onzer natuurlijke geboorte en der ontwikkeling van ons natuurlijk bestaan om in te gaan in het Koninkrijk Gods, —

of wel de *noodzakelijkheid* voor ieder mensch van een persoonlijke nieuwe geboorte uit water en Geest, Joh. III: 5?

Dit onderwerp is voor de kennis van onze ellende, en van de noodzakelijkheid der verlossing, en eener personeele vernieuwing door den Heiligen Geest, van het hoogste belang, en zou ons, met het oog op de Mozaïsche wetgeving betrekkelijk de verontreinigingen van den man en van de vrouw in verschillende toestanden en bij de geboorte van een kind, en met het oog op de brand- en zondoffers, die alsdan moesten plaatshebben, nog lang kunnen bezighouden; — doch wij mogen niet al te zeer van ons eigenlijk onderwerp afdwalen.

Adam en Eva *werden*, nadat zij Gods gebod overtreden en de zonde in de wereld gebracht hadden, *gewaar dat zij naakt waren*.

Het besef van die naaktheid concentreerde en bepaalde zich voornamelijk tot de organen van de voortplanting van hun geslacht, en daarom bedekten zij zich niet geheel, maar maakten zij zich *schorten*.

Oogenblikkelijk openbaarde zich dus de zonde als eene zonde, die het diepste wezen en bestaan van den mensch, en dus bepaaldelijk ook zijn voorttellingsvermogen, had aangetast, en *alzo het gansche menschelijke geslacht, tot in zijn laatste uitbreiding, had medegesleept in den val, de naaktheid en het verderf*.

Daarom openbaart zich dat besef van naaktheid, dat gevoel van ontblooting en verlies van heiligheid en heerlijkheid, bij alle menschen, ook bij de heidenen, aan die plaatsen van het lichaam, welke men eigenaardig de *schaam-deelen* noemt.

In die onreinheid van 's menschen wezen, welke voornamelijk bij de voortplanting van zijn geslacht tot duidelijkheid komt, had de *besnijdenis*, als zegel van het genadeverbond vóór de komst van Christus in het vleesch, haren grond.

Zij was het zegel en onderpand van het eeuwig verbond der genade, in hetwelk God aan Abraham en zijn zaad beloofde, dat Hij in Christus eene zoo volkomene verlossing en reiniging schenken zou, dat de zonde en onreinheid hunner natuur tot in haar diepste wezen zou worden weggenomen.

De mensch heeft aan zijn onreine geboorte, met zooveel schande en beschaamdheid omgeven, geen werkzaam deel. Hij is zonder zijn weten en toedoen der zonde en der verdoemenis in Adam deelachtig, en wordt alzoo, als een kind des verbonds, ook weder zonder zijn weten en toedoen, in Christus tot genade aangenomen.

Daarom ontvingen voormaals de bondgenooten *het zegel van het genadeverbond aan dat deel van het lichaam, waaraan de schandelijkheid en het diepaangrijpend karakter der zonde zich het duidelijkst heeft geopenbaard*, en werd alzoo in verband met Gods belofte te kennen gegeven, *dat zij weder een zaad zouden voortbrengen, dat niettegenstaande zijn onheilige geboorte, uit kracht des verbonds den Heere geheiligd zou zijn.*

Niet slechts de bondgenoot dus, maar de bondgenoot en zijn zaad, hoezeer in ongerechtigheid geboren en in zonde ontvangen, de bondgenoot in zijn diepste wezen, *en dus in zijn voortplantingsvermogen*, hoezeer ook door de zonde verontreinigd en verdorven, wordt wederom tot genade aangenomen; *en daarom ook wordt dat zaad onder*

de oude en nieuwe bedeeing tot het zegel des verbonds toegelaten.

Alle onreinheid van het lichaam heeft haren grond in onreinheid van het hart.

Daarom zag de besnijdenis des lichaams op de besnijdenis van het hart, en was het, vermits het genadeverbond *twee* deelen heeft, de vermaning: „*Besnijd dan de voorhuid uws harten, en verhardt uwen nek niet meer,*” Deut. X : 16. „*Besnijd u den Heere, en doet weg de voorhuiden uwer harten.*” Jerem. IV : 4; en was het de belofte: „*De Heere, uw God, zal uw hart besnijden, en het hart van uw zaad, om den Heer uwen God lief te hebben, met uw gansche hart en met uw gansche ziele, opdat gij levet.*” Deut. XXX : 6. Daarom ook herinnert de Apostel: „*Want die is niet een Jood, die het in het openbaar is; noch die is de besnijdenis, die het in het openbaar in het vleesch is; maar die is een Jood, die het in het verborgen is, en de besnijdenis des harten, in den geest, niet (in de) letter, (is de besnijdenis); wiens lof niet is uit de menschen, maar uit God.*” Rom. II : 28, 29.

De besnijdenis des lichaams was een zegel en onderpand van het genadeverbond, waarin God de besnijdenis des harten, de wegneming van zonde en beschaamdheid, belooft. Zij was het zegel en onderpand van de geestelijke besnijdenis, die eenmaal door Christus aan zijn gansche gemeente zou worden verricht, en moest als een bloedig teeken standhouden, zoolang de wegsnijding en uittrekking van het lichaam der zonde door Christus offerande aan het kruis nog niet had plaats gehad. Die offerande

volbracht zijnde, kwam voor de bondgenooten de afwassing als zegel des verbonds in de plaats.

Uit het vorenstaande hebben wij gezien, dat het Gods genadige wil was, dat onder het Oude verbond ook *de jonge kinderen* van het mannelijk geslacht het teeken en zegel van het genadeverbond zouden ontvangen.

Het recht dier jonge kinderen, om als kinderen des verbonds te worden aangemerkt, werd bovendien op een gansch bijzondere wijze, door den aard van het zegel zelf, in verband met den val, de naaktheid en beschaamdheid van onze oorspronkelijke ouders aangeduid. De kinderen van hem, die een zegel van zoodanige beteekenis en onder zoodanige belofte ontvangen had, *moesten* noodwendig in het verbond geboren en begrepen en mitsdien erfgenamen des verbonds zijn. Over de verhouding der vrouwen tot het verbond zullen wij zoo aanstonds spreken.

De besnijdenis als teeken en zegel van het genadeverbond hield tot op het tijdstip dat de Heer, gereed staande om ten hemel te varen, aan de discipelen het bevel gaf: „*Gaat dan heen, onderwijst alle volken, dezelve doopende in den naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes; leerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb.*” Matth. XXVIII : 19.

De Gereformeerde kerk zegt daaromtrent: „Dewijl dan nu *de doop in de plaats der besnijdenis gekomen is, zoo zal men de jonge kinderen, als erfgenamen des rijk's Gods en zijns verbonds doopen;*” en om dit te zeggen, heeft zij het meest en volkomen recht.

Die vóór de offerande van Christus recht hadden op het ontvangen van het zegel des verbonds onder het teeken der *besnijdenis*, hebben ná den dood en de opstanding des

Heeren recht op het ontvangen van het zegel des verbonds onder het teeken van den *doop*; — *want de besnijdenis*, in haar inhoud en beteekenis, *loopt door in het Nieuwe verbond*, en heeft daarin hare vervulling erlangd; en door die vervulling heeft zij zich, met verwisseling van het teeken, *uitgestrekt ook over het vrouwelijk geslacht*.

Ik heb reeds doen opmerken, dat de besnijding van het lichaam zag op de besnijding van het hart.

Om den aard van het genadeverbond, in verband met zijne zegelen, goed te doen verstaan, is het wederom noodig een misverstand aan te tasten, dat bij vele godvruchtigen is doorgedrongen.

Niet weinigen zullen, wanneer zij van de besnijding des harten hooren spreken, denken aan de wederbaring en vernieuwing van het hart door den Heiligen Geest.

Hierin hebben zij op zichzelf genomen recht; maar zij hebben ongelijk, wanneer zij, gelijk zoo dikwijls geschiedt, het werk van den Heiligen Geest afscheiden van het werk van Christus in zijn dood en opstanding.

De Heer zelf heeft omtrent het werk van den Heiligen Geest in de harten van de zijnen gezegd: „De Trooster — de Geest der waarheid — zal u in al de waarheid leiden; *want Hij zal van zichzelf niet spreken*, maar zoo wat Hij zal gehoord hebben, zal Hij spreken, en de toekomstige dingen zal Hij u verkondigen. *Die zal Mij verheerlijken; want Hij zal het uit het mijne nemen, en zal het u verkondigen*. Joh. XVI: 7—15.

Alles dus wat de Heilige Geest *toepast*, is door Christus *verworven*; is, uit hetgeen van Christus is, *genomen*.

Zoo ook is er geen wedergeboorte, geen besnijding des harten, dan die bestaat in de *toepassing*, door den Heiligen

Geest, van den dood en de opstanding van Christus, waarin de wedergeboorte van de gansche Kerk begrepen is.

De besnijding, de wederbaring *van de gansche Kerk ligt in Christus' persoon*, als haar plaatsbekleeder en Borg, en is door Hem *uitgewerkt* en *verworven*. Uit het zijne wordt de besnijding en wederbaring genomen door den Heiligen Geest, wanneer Hij die toepast aan bijzondere geloovigen, en hen personeel wederbaart door de kracht, die ook Christus zelve wedergebracht heeft uit den dood. Hebr. XIII : 20.

Christus, vóór zijn dood, was beladen met onze zonden, en vertegenwoordigt ons als zondaren, als onwedergeborenen. Christus, ná zijne opstanding, had onze zonden te niet gedaan aan het kruis, en vertegenwoordigt ons als verlost en wedergeborenen. Onze verlossing ligt dus in Christus, en de personeele toepassing van die verlossing is het werk van den Heiligen Geest, wanneer Hij ons wederbaart door ons te doen opstaan uit den dood van zonden en misdaden door dezelfde kracht, waardoor Christus opstond uit den dood, die de *bezolding* was voor onze zonden.

De *besnijding* van het hart is dus wel de *wederbaring* van het hart door den Heiligen Geest; maar die *onderwerpelijke* besnijding en wederbaring der afzonderlijke geloovigen ligt, voor al de geloovigen tezamen, *voorwerpelijk* in Christus, in wiens dood en opstanding zij allen tezamen begrepen en besneden zijn.

Het is bij deze *voorwerpelijke* verlossing, bij deze *voorwerpelijke* genade, dat wij ter juiste waardeering van het genadeverbond moeten stilstaan, omdat uit Christus, als het voorwerp des geloofs, de genade en verlossing in de onderwerpen nederdaalt, wanneer de Heilige Geest *toepast* wat Hij, uit hetgeen van Christus is, *neemt*.

Daarom zeiden de vaders, die zeer goed wisten dat *de Heilige Geest* het hart wederbaart, met zooveel juistheid, dat *het waarachtige geloof* den mensch wederbaart: „Wij gelooven, dat *dit waarachtige geloof*, in den mensch gewrocht zijnde door het gehoor des Woords Gods en de werking des Heiligen Geestes, *hem wederbaart en maakt tot een nieuwen mensch!*” *Gel. Bel. 24.*

Alle *toepassing* door den Heiligen Geest heeft plaats *door het geloof*, dat Hij werkt; maar hieruit volgt dan ook, dat alles wat door den Heiligen Geest toegepast wordt, vooraf in Christus aanwezig moet zijn, en dat niets toegepast wordt dan hetgeen de geloovige in Christus door het geloof vindt; dat dus ook zijne besnijding en wederbaring des harten *buiten hem* verwervend uitgewerkt moet zijn door Christus, zal zij *in hem* toepassend gewrocht worden door den Heiligen Geest. Het is daarom dat de Heilige Geest niemand ter zaligheid leidt, anders dan door hem te leiden tot het *geloof* in Christus, waardoor hij wedergeboren wordt.

De besnijdenis onder het Oude verbond was een zegel en onderpand van de geestelijke besnijdenis, die *op eenmaal* door den dood en de opstanding van Christus *voor de gansche Kerk* van het begin tot het einde der wereld zou *uitgewerkt* en *verworven* worden, en die (uit het zijne genomen wordende) in der tijd aan de bijzondere geloovigen door den Heiligen Geest wordt *toegepast*.

Alzoo schrijft de Apostel, dat ook de Christenen uit de heidenen besneden zijn, Col. II : 10, 11 : „En gij zijt in Hem (Christus) volmaakt, die het Hoofd is van alle overheid en macht; *in wien gij ook besneden zijt met eene besnijdenis, die zonder handen geschiedt, in de uittrekking van het*

lichaam der zonden des vleesches, door de besnijdenis van Christus."

De besnijdenis van het Oude verbond ontving dus de vervulling van hare beteekenis in het verlossingswerk van Christus, en aldus zijn ook de geloovigen onder het Nieuwe verbond de besnijdenis deelachtig wat haren inhoud en beteekenis betreft. In Christus zijn zij besneden. Hoe dan? Dit wordt ons in het volgende vers verklaard: „Zijnde met Hem begraven in den doop, in welken gij ook met (Hem) opgewekt zijt, door het geloof der werking Gods, die Hem uit de dooden opgewekt heeft." (Col. II : 12).

De Christenen zijn alzoo *besneden* in Christus door met Hem *begraven te zijn in den doop*.

De *besnijdenis*, haar vervulling erlangende, is alzoo, met al haar wettige consequentiën ook voor de kinderen, overgegaan in den *doop*. Daarom zeiden de vaders in het formulier terecht: „Dewijl dan nu de doop in de plaats der besnijdenis gekomen is, zoo zal men de jonge kinderen, als erfgenamen des rijks Gods en zijns Verbonds, doopen."

De besnijdenis wees dus op de besnijdenis, dat is, op de verlossing van zonde en schande, die Christus in zijn dood en opstanding zou aanbrengen. Daarop en niet op de lichamelijke besnijding, moest de Israeliet zien en vertrouwen. Anders werd zijne besnijding iets onbruikbaar, eene *versnijding*; terwijl van hen, die hunne hoop en vertrouwen op het verlossingswerk van Christus stellen, ofschoon zij uit de heidenen zijn, gezegd wordt: „want wij zijn de besnijding, wij, die God in den Geest dienen, en in Christus Jezus roemen, en niet in het vleesch betrouwen." Filip. III : 3.

De Christenen, de gedoopten, zijn dus de besnijding, overeenkomstig het oogmerk, waartoe zij van God gegeven is aan Abraham en zijn zaad.

Het verlossingswerk van Christus bestaat in de verlossing *van* den mensch, *buiten* den mensch. Het werk van den Heiligen Geest is die verlossing van *buiten den mensch* over te brengen en toe te passen *in den mensch* door het geloof.

Zoo het eerste, hetwelk de heerschappij des satans op de schuld van den mensch gegrond, vernietigt, er niet was, het tweede zou niet volgen. Om de reinigmaking en zaligheid *in ons* te ontvangen, moeten wij, gelijk het doopformulier zegt: „de reinigmaking en zaligheid *buiten onszelven* zoeken.”

Het werk van Christus is de grond en het voorwerp van ons geloof; het werk van den Heiligen Geest is de bekwaammaking tot het geloof.

Geen wederbaring en vernieuwing door den Heiligen Geest is er, dan die bestaat in een *afsterven* van den ouden mensch, door een sterven met Christus, door het geloof in zijn zoendood; en in een *opstaan* van den nieuwen mensch, door een opstaan met Christus, door het geloof in zijne opstanding tot onze rechtvaardiging.

Daarom worden wij *gedoopt* in den *dood* en de *opstanding* van Christus, vermits de uittrekking, de wegsnijding van het lichaam der zonde, verdienend en verwervend, heeft plaats gehad in den dood en opstanding des Heeren, waardoor de kop der slang vermorzeld werd. Daarom is ook het zegel des Verbonds veranderd van een teeken, hetwelk aanduidde dat de uittrekking van het lichaam der zonde nog plaats hebben *moest* en *zou*, in een teeken,

hetwelk aanduidt dat die uittrekking plaats gehad heeft.

De besnijdenis gaf te kennen: de ongerechtigheid zal bloedig weggenomen worden; de doop geeft te kennen: het bloedige offer is *volbracht*; er wordt nog slechts toepassing en afwassing vereischt.

Deze veranderde stand van het Verbond, waardoor de *belofte*, in het Paradijs en aan Abraham gedaan, is overgegaan in *vervulling*, heeft invloed op den toestand der vrouw.

De vrouw had in den val van het menschelijk geslacht een hoogst belangrijk aandeel gehad.

Hare onreinheid in het *baren*, en ook in haar *geboren worden*, trad onder de oude bedeeing daarom zeer sterk tevoorschijn.

Bij de geboorte van een *zoon* was de moeder *zeven* dagen onrein; maar bij de geboorte van een kind van het *vrouwelijk* geslacht, *veertien* dagen. Lev. XII.

Bovendien mocht de moeder bij de geboorte van een *zoon* nog gedurende *drie en dertig* dagen, maar bij de geboorte van eene *dochter* nog gedurende *zes en zestig* dagen niets heiligs aanroeren.

Het ter wereld brengen van een mensch in het algemeen was dus een onreine zaak ¹⁾; doch het baren van een mensch van het *vrouwelijk* geslacht verontreinigde dubbel.

En om de diepe onreinheid en zondigheid van onze geboorte ten duidelijkste in het licht te stellen, moesten na de dagen der reiniging een *brandoffer* en een *zondoffer* gebracht worden, om voor de moeder *verzoening* te doen wegens de onreinheid van haar *baren*. Lev. XII.

1) Reeds de huwelijksgemeenschap verontreinigde de beide echtelingen, Lev. XV : 18; en al deze verontreinigingen zijn in de waarachtige zondigheid en ongerechtigheid van onze natuur gegrond, Ps. LI : 7.

Evenwel zou de vrouw, volgens de Paradijs-belofte, ook het *vrouwezaad* baren, dat den kop der slang vermorzelen en alle onreinheid wegnemen zou. Gen. III : 15.

In het baren van dit vrouwezaad (Christus) bereikte het vrouwelijk geslacht de vervulling van de aan Eva gedane belofte. Door Christus werd ook de vrouw van de grondoorzaak van al hare onreinheid (de overtreding in het Paradijs) verlost, en daarom hielden niet alleen voor beide geslachten alle uitwendige reinigingen op, maar kwam ook de vrouw, die nu haar eigen Verlosser gebaard had, in zelfstandige betrekking tot het genadeverbond, en werd zij, (bij verandering van het teeken) tot het ontvangen van het zegel des genadeverbonds gerechtigd.

Evenzeer als in Christus het onderscheid der volken weggenomen is en allen tot het Verbond genoodigd worden, zoo ook is er in Christus en het genadeverbond geen onderscheid tusschen *man* en *vrouw*, en is de vrouw gerechtigd *tot den doop*: „want zooveel als gij in Christus gedoopt zijt, hebt gij Christus aangedaan. Daarin is noch Jood, noch Griek; daarin is noch dienstbare, noch vrije; *daarin is geen man en vrouw; want gij allen zijt één in Christus Jezus.* En indien gij van Christus zijt, zoo zijt gij dan Abrahams zaad, en naar de belofte erfgenamen.” Gal. III : 27—29.

In Christus is geen onderscheid tusschen man en vrouw, dus ook de vrouwen moeten gedoopt worden.

Die gedoopt zijn, hebben Christus aangedaan, en zijn Abrahams zaad, en naar de belofte erfgenamen.

Abrahams zaad moest op den achtsten dag het zegel des Verbonds ontvangen; vroeger niet, omdat het kind deelde in de onreinheid van de moeder. Die onreinheid

is thans weggenomen; en alzoo mogen de kinderen der geloovigen, Abrahams zaad, jongens en meisjes, dadelijk na hunne geboorte *gedoopt* worden.

VIII.

De doop, als zegel van het genadeverbond, is alzoo tevens het teeken dat de besnijdenis, welke bestaat in de uittrekking van het lichaam der zonden des vleesches, voor de gansche Kerk vervuld en volbracht is in den dood en de opstanding van onzen Heer.

De besnijdenis *eindigt* en de doop *begint* in den dood en de opstanding van Hem, die ons gekocht heeft met zijn bloed: „in wien gij ook besneden zijt met eene besnijdenis, die zonder handen geschiedt, in de uittrekking van het lichaam der zonden des vleesches, *door de besnijdenis van Christus, zijnde met Hem begraven in den doop.*” Coll. II: 11, 12.

De besnijdenis is alzoo opgenomen in den doop, en is daarin vervat, gelijk de dood van Christus begrepen is in zijne opstanding. De besnijdenis, ziende op het verlossingswerk van Christus, ging met Hem in het graf, en werd, door zijne opstanding *doop*: „of weet gij niet, dat zoovelen als wij in Christus Jezus gedoopt zijn, wij in zijn dood gedoopt zijn? *Wij zijn dan met Hem begraven door den doop in den dood*, opdat, gelijkerwijs Christus uit de dooden opgewekt is tot heerlijkheid des Vaders, alzoo ook wij in nieuwheid des levens wandelen zouden.” Rom. VI: 3, 4.

Bij de volkomen *overeenstemming* tusschen de besnijdenis

en den doop bestaat er alzoo tusschen die beiden ook een aanmerkelijk *verschil*.

De volkomen *overeenstemming* is voldoende om den *kinderdoop* te wettigen. Vermits wij zien, dat onder de nieuwe bedeeeling geen inkrimping, maar uitbreiding van genade plaatsheeft, en dat thans zoowel het onderscheid der volken als dat tusschen man en vrouw is weggenomen, hebben wij, daar de besnijdenis door het graf van Christus heen voortloopt in den doop, omtrent den kinderdoop niet te vragen naar een *bevel*, maar zouden wij hebben te vragen naar een *verbod*.

Ook het *verschil* tusschen de besnijdenis en den doop behoort ons nog eenige oogenblikken bezig te houden.

De besnijdenis *moest* eindigen in het zoenoffer van Christus; zij had geen verdere beteekenis. Zij wees op die grootste van alle wereldgebeurtenissen, op welke de Kerk van alle eeuwen had gezien en gehoopt: de komst van Gods Zoon in het vleesch, en de wegneming van zonde en schande door zijn dood; de vereeniging van zijn goddelijke natuur met onze menschelijke natuur in één persoon, waardoor onze natuur uit haar diepe ellende op het luisterrijkst werd verhoogd, en hare aanneming bij en betrekking tot God voor eeuwig werd verzekerd.

Maar de doop, zich aansluitende aan de besnijdenis, welke in die groote wereldgebeurtenis haar vervulling en haar *einde* vond, *ontspringt* uit dezelfde gebeurtenis als een bad der wedergeboorte, en wijst op zijne beurt op een nieuwe en heerlijke toekomst: de volkomen wedergeboorte der geloovigen naar ziel en lichaam, en de wederoprichting van alle dingen, door de *volkomen* toepassing van de verworven verlossing.

De toekomst der besnijdenis lag in de verzoening, die Christus aanbrengen zou door voldoening; — in het bereiken van die toekomst vond de besnijdenis haar einde.

Maar waar de besnijdenis haar *einde* gevonden heeft, neemt de doop zijn *aanvang*, en de toekomst van den doop ligt in de volledige toepassing van de verworven verlossing, wanneer de gansche Kerk, door de kracht van het bloed des eeuwigen Verbonds, volkomen naar ziel en lichaam wedergeboren, voor God zal staan.

De wedergeboorte wordt door vele geloovigen doorgaans in een te beperkten zin opgevat. Meestal verstaan zij er slechts de eerste levendmaking, dat is, den aanvang der wedergeboorte, door; en blijven daarin met zelfbehagen staan, zonder het oog te vestigen op hetgeen zal volgen; terwijl nochtans de wedergeboorte haar voltooiing eerst in hunne verheerlijking erlangen zal.

Van de wedergeboorte in dezen volkomen zin spreekt de Heere, Matth. XIX : 28, 29: „Voorwaar Ik zeg u, dat gij, die Mij gevolgd zijt, *in de wedergeboorte, wanneer de Zoon des menschen zal gezeten zijn op den troon zijner heerlijkheid*, dat gij ook zult zitten op twaalf tronen, oordeelende de twaalf geslachten Israels.”

De wedergeboorte is niet volkomen door het ontvangen van de eerstelingen des Geestes, waarbij men nog zooveel ongerechtigheid en een vernederd lichaam, dat nog in den dood moet, overhoudt. Zij zal eerst volkomen zijn door de volmaakte heiliging en verheerlijking der geloovigen, wanneer ook hunne lichamen in de wedergeboorte zullen deelen.

Door den doop zijn wij met Christus begraven in den dood; „en indien de Geest desgenen, die Jezus uit de

dooden opgewekt heeft, in u woont, zoo zal Hij, die Christus uit de dooden opgewekt heeft, *ook uwe sterfelijke lichamen levendmaken, door zijnen Geest, die in u woont.*" Rom. VIII : 11.

En ook het aardrijk en al het rede- en levenlooze schepsel, dat thans onder den vloek ligt, zullen deelen in de verzoening en verlossing door Christus teweeggebracht, en naar hun aard worden wedergeboren om te zijn tot heerlijkheid van God: „want het schepsel, als met opgestoken hoofde, verwacht de openbaring der kinderen Gods. Want het schepsel is der ijdelheid onderworpen, niet gewillig, maar om diens wil, die het (der ijdelheid) onderworpen heeft; *op hoop, dat ook het schepsel zelf zal vrijgemaakt worden van de dienstbaarheid der verderfenis, tot de vrijheid der heerlijkheid der kinderen Gods. Want wij weten, dat het gansche schepsel tezamen zucht, en tezamen in barensnood is tot nu toe.*" Rom. VIII : 19—22.

Gelijk de *besnijdenis* tot haar volle kracht en vervulling kwam in het zoenoffer van onzen Heer, waardoor eene *volkomene verlossing* is teweeggebracht, zoo zal de *doop* tot zijn volle kracht en vervulling komen, wanneer die *volkomen verlossing* -- *volkomen toepassing* erlangt; dat is: wanneer de kracht van het bloed van den Heer als het bloed des eeuwigen Verbonds, en de Heilige Geest als de Geest des gericht's, ten verderve van de onboetvaardigen en ter verheerlijking van de geloovigen, in den jongsten nood het gansche aardrijk met al het schepsel *doopen en als een vloed overstroomen zal.*

Dit leidt ons vanzelf tot het gebed en de dank-

zegging, in de Gereformeerde kerk bij den Kinderdoop gebruikelijk, en waarbij wij nog opzettelijk moeten stilstaan. 1)

Het gebed vangt aan met de woorden: „O almachtige, eeuwige God! Gij, die naar uw streng oordeel de ongelovige en onboetvaardige wereld met den zondvloed gestraft hebt, en den geloovigen Noach met hun achten naar uwe groote barmhartigheid behouden en bewaard; Gij, die den verstokten Farao met al zijn volk in het Roode meer verdronken hebt, en uw volk Israel droogvoets daardoor geleid, *door hetwelk de Doop beduid werd,*” enz.

Deze woorden, die tegenwoordig bij sommigen zooveel bezwaar opleveren, bevatten weder een van die meesterlijke grepen, waardoor de vaders, ook dan wanneer zij zich onthielden van betoog en ontwikkeling, betoonden hoezeer het geheel der goddelijke waarheid hun hart en verstand doordrongen had.

Die woorden rusten op uitspraken van de Heilige Schrift.

Noach en zijn gezin werden behouden; — doch zij werden behouden niet alleen *uit* den zondvloed, maar *door* den zondvloed, wiens naderende komst aangekondigd en door Noach *geloofd* was.

Zoo ook zal de doop, wanneer die eenmaal tot zijn

---

1) Wij zullen thans niet stilstaan bij de vermaning van het Formulier: „En de ouders zullen gehouden zijn hunne kinderen in het opwassen hiervan breeder te onderwijzen.” Ook niet bij de hiermede in verband staande later volgende vraag: „Of gij niet belooft en u voornemt, deze kinderen, als zij tot hun verstand zullen gekomen zijn, een iegelijk de zijnen, waarvan hij vader of getuige is, in de voorzegde leer naar uw vermogen te onderwijzen, of te doen en te helpen onderwijzen? Wij hopen daarop later, na het opruimen van bezwaren en misvattingen, terug te komen.

volle kracht en ontwikkeling komt, een tweeledige strekking hebben. Bij de volkomen toepassing van de volkomen verlossing, waardoor de doop zijn volle beteekenis erlangt, en de geloovigen den vollen inhoud daarvan ontvangen, zal God tevens „met vlammend vuur wraak doen over *degenen, die God niet kennen, en over degenen, die het Evangelie van onzen Heer Jezus Christus niet gehoorzaam zijn.*” 2 Thess. I : 8. Alsdan zal er gezegd worden tot de bergen en tot de steenrotsen: „Valt op ons, en verbergt ons van het aangezicht desgenen, *die op den troon zit, en van den toorn des Lams.* Want de groote dag zijns toorns is gekomen, en wie kan bestaan?” Openb. VI : 16, 17.

De doop, thans het zegel en onderpand van het genadeverbond, gegrond in den dood en de opstanding des Heeren, zal, wanneer hij tot zijn volkomen kracht en ontwikkeling komt, tegelijkertijd behouden en verderven. Behouden, die thans gedurende de lankmoedigheid Gods op Christus gehoopt; verderven, die Hem versmaad en zijn bloed onrein geacht hebben.

Immers het waren ook *dezelfde* wateren, die terwijl zij al het schepsel *versmoorden*, dat zich op de aarde bevond, daarentegen de ark liefelijk *droegen* en Noach en de zijnen *behielden*, „wanneer de lankmoedigheid Gods eenmaal verwachtte, in de dagen van Noach, als de ark toebereid werd, waarin weinige (dat is acht) zielen behouden werden *door het water*; waarvan het tegenbeeld, de doop, ons nu ook behoudt, niet die eene aflegging der vuiligheid des lichaams, maar die een vraag is van een goed geweten tot God, *door de opstanding van Jezus Christus.*” 1 Petr. III : 20, 21.

Eenzoo is het met het tweede voorbeeld, in het gebed aangehaald. De Israëlieten werden behouden, niet alleen *uit* de wateren, maar ook *door* de wateren van de *Roodde zee*, die zij *geloovig* doortrokken. Dezelfde wateren, die den verstokten Farao met zijn volk versmoorden, behielden Israel. Ook hiervan is de doop, in veel hooger beteekenis, het tegenbeeld: „Ik wil niet, broeders! dat gij onwetende zijt, dat onze vaders allen onder de wolk waren, en allen door de zee doorgegaan zijn, en allen in *Mozes gedoopt zijn in de wolk en in de zee.*” 1 Cor. X : 1, 2.

De doop heeft dus tweeërlei kracht: hij behoudt de geloovigen, maar verderft de wederspannigen. Dit is bij zijne instelling dadelijk aangekondigd: die geloofd zal hebben, en (dientengevolge) gedoopt zal zijn, zal zalig worden. Maar die niet zal geloofd hebben, (en dientengevolge den doop geweigerd of verwaarloosd zal hebben) zal verdoemd worden.” Mark. XVI : 16.

Met het oog op het jongste gericht, dat over de gansche wereld komen zal, neemt men nu, terwijl de lankmoedigheid Gods wacht, door het geloof de toevlucht tot Christus en het genadeverbond, dat in zijn bloed gegrondvest is, en bergt men zich door den doop in den dood van Christus. Want tegen den toorn Gods, die eenmaal over de gansche wereld uitgestort zal worden, zal geen verschuiling zijn anders dan in Christus, die den toorn Gods tegen de zonde van het gansche menschelijke geslacht dragende, nederdaalde in het graf. Zij, die dat toekomstige gericht verwachten, gelijk Noach den zondvloed verwachtte, maken gebruik van Christus, gelijk Noach van de ark. Zij worden door den *doop* éene plante met Hem in den

dood, opdat zij het ook mogen zijn in zijne *opstanding*; en zullen, wanneer Christus ten gerichte komt, Hem, hun Borg, eenmaal beladen *met hunne zonden*, zien verschijnen *zonder zonden*, waarin hunne vrijspraak gelegen is. En wanneer de gansche wereld gericht wordt *door den toorn des Lams*, zullen zij zonder verschrikken voor zijn rechterstoel verschijnen, omdat zij reeds gericht zijn in zijn eigen dood en opstanding, waarvan hun de doop het zegel en onderpand is.

Daarom bidt de Gereformeerde kerk: „Wij bidden U, door uwe grondelooze barmhartigheid, dat Gij deze kinderen genadiglijk wilt aanzien, en door uwen Heiligen Geest, uwen Zoon Jezus Christus inlijven; *opdat zij met Hem in zijnen dood begraven worden, en met Hem mogen opstaan in een nieuw leven*; opdat zij hun kruis, Hem dagelijks navolgende, vroolijk dragen mogen; Hem aanhangen met een waarachtig geloof, vaste hoop en vurige liefde; dat zij dit leven (hetwelk toch niet anders is dan een gestadige dood) om uwentwil getroost verlaten, *en ten laatsten dage voor den rechterstoel van Christus uwen Zoon, zonder verschrikken mogen verschijnen, door denzelven onzen Heer Jezus Christus*, die met U en den Heiligen Geest, een éenig God, leeft en regeert in eeuwigheid. Amen.

Eene vergelijking van dit gebed met de dankzegging, is bij uitnemendheid geschikt om te doen uitkomen hoezeer vele vromen van de Gereformeerde kerk zijn afgeweken, en hoeveel er in de overtuigingen van hen, die zich bij voorkeur op de vaders beroepen, zou moeten veranderen, om hen in gezonde en krachtige opvatting der waarheid aan de vaders gelijk te doen zijn.

De ouders brengen hunne zuigelingen ten doop. De gemeente, voorgestaan door haren leeraar, bidt: Wij bidden U, door uwe grondelooze barmhartigheid, *dat Gij deze kinderen genadiglijk wilt aanzien, en door uwen Heiligen Geest, uwen Zoon Jezus Christus inlijven,*" enz.

Daarna worden de kinderen gedoopt, en weinige minuten later dankt de gemeente: „Wij danken en loven U, *dat Gij ons en onzen kinderen, door het bloed uws lieven Zoons Jezus Christus, al onze zonden vergeven, en ons door uwen Heiligen Geest tot lidmaten uws eeniggeboren Zoons, en alzoo tot uwe kinderen, aangenomen hebt, en ons datzelve met den Heiligen Doop verzegelt en bekrachtigt.*”

En dat de vaderen dit ernstig meenden, blijkt uit de onmiddellijk volgende woorden, die de zaak, vergeleken met de tegenwoordig onder de godvruchtigen heerschende gevoelens, hoe langer zoo erger maken: „Wij bidden U ook door denzelfen uwen lieven Zoon, dat Gij *deze gedoopte kinderen* met uwen Heiligen Geest *altijd* wilt regeeren, opdat zij Christelijk en godzalig opgevoed worden, en in den Heere Jezus Christus *wassen* en *toenemen*, opdat zij uwe vaderlijke goedheid en barmhartigheid, *die Gij hen en ons allen bewezen hebt*, mogen bekennen,” enz.

Indien zóo in een stuk van den tegenwoordigen tijd gesproken werd, zouden vele vromen het als onrechtzinnig met verontwaardiging ter zijde leggen. Verbeeldt u, dat men zuigelingen ten doop aanbiedt, en daarbij *bidt* dat God hen door den Heiligen Geest zijnen Zoon Jezus Christus wil inlijven; en dat men *eenige minuten later*, nadat zij met water besprengd zijn, *dankt* dat die inlijving heeft plaats gehad; dat zij tot lidmaten van Christus

en tot kinderen van God aangenomen *zijn*; en vervolgens bidt dat die gedoopte kinderen nu maar *altijd* door den Heiligen Geest geregeerd mogen worden, en in Christus mogen *wassen en toenemen*, en de vaderlijke goedheid en barmhartigheid mogen bekennen, die God *hun en ons allen* bewezen heeft!

Zullen vele vromen van onze dagen, wier toon dikwijls zoo onverstandig hoog is, wanneer er sprake is van de Gereformeerde belijdenis en van de leer der vaderen, niet moeten erkennen, dat zij van de Gereformeerde leer toch eigenlijk weinig begrijpen; niet goed weten wat Gereformeerd is; hun eigen onjuiste opvattingen daarvoor in de plaats stellen; en aan hunne kinderen den doop doorgaans slechts machinaal laten toedienen, zonder dien te verstaan?

Ik laat voor een oogenblik in het midden, of de vaderen gelijk of ongelijk hadden met zoo te spreken als zij doen in het gebed en de dankzegging, waarvan wij handelen. Ik wil thans slechts doen uitkomen *hoe en wat* zij spreken, en hoezeer velen, die in onze dagen de meest bekrompen en averechtsche gevoelens als de leer der vaderen voordragen, dwalen, en door het beheerschen van eenvoudige godvruchtige gemoederen, de Gereformeerde kerk, in tegenovergestelden zin als de vrijzinnigen, helpen verwoesten, en vooroordeel en verachting opwekken omtrent hare leer.

De vaderen spreken in het aangehaalde gebed en in de dankzegging met volkomen juistheid; maar zij spreken uit het *genadeverbond*, en niet uit de *abstracte praedestinatie*.

Daarom houde men wel in het oog, dat zij voor ieder gedoopt kind, hoofd voor hoofd, danken dat God het „door zijn Heiligen Geest tot lidmaat zijns eeniggeboren Zoons, en alzoo tot zijn kind aangenomen heeft, en datzelve met den Heiligen doop verzegelt en bekrachtigt.”

Zij wisten niets van die inwendige, stille voorbehouding, waardoor men thans somtijds de zaak tracht te redden, door er hij te denken: „mits het kind uitverkoren zij;” eene voorbehouding, waardoor het genadeverbond, evenzeer als de dankzegging zelve, van kracht en waarheid wordt beroofd.

Dat kind moet in zijn opwassen *kunnen staatmaken* op de genade van God, die het in den doop verzegeld is; — verzegeld is, onvoorwaardelijk, ook zelfs zonder de voorwaarde van uitverkoren te zijn.

Het moet den weg ten hemel kunnen inslaan uit kracht van hetgeen God hem geopenbaard heeft (het genadeverbond); want het kan dit niet doen uit kracht van hetgeen God voor hem tot dus verre heeft verborgen gehouden (zijn personeele prædestinatie).

Was Noach geprædestineerd om uit den zondvloed behouden te worden? Ja. — En waaruit bleek dit, zelfs voordat de zondvloed kwam? — „Naar al wat God hem *geboden* had, zoo deed hij.” Gen. VI : 22.

Zal het gedoopte kind uit den algemeenen nood ten jongsten dage behouden en zalig worden? — Ja, onfeilbaar zeker, indien het slechts uit zijn doop voortleeft, aan het genadeverbond vasthoudt, en in overeenstemming daarmede „doet naar al wat God hem gebiedt.”

Had Noach niet *geloofd* aan den aanstaanden nood, hij zou geene ark gebouwd hebben; *gelooft* het kind in zijn

opwassen niet aan den aanstaanden nood, het zal geen verschuiling zoeken in Christus, maar Hem *verlaten*.

Maar ook omgekeerd; wat zou het Noach gebaat hebben, indien hij uit eigen beweging, en zonder de belofte van God, pogingen tot behoudenis en redding had in het werk gesteld om den algemeenen nood te ontgaan? Immers niets; ook de schoonste ark zou door den zondvloed verzwolgen zijn geworden.

Acht men het dan voor niets, dat God ons thans laat aankondigen: „de hemelen, die nu zijn, en de aarde, zijn door hetzelfde woord als een schat weggelegd, *en worden ten vure bewaard tegen den dag des oordeels en der verderving der goddelooze menschen.*” 2 Petr. III : 7?

Acht men het voor niets, dat God ons zijnen Zoon tot eene verberging geeft, om uit dien nood gered en behouden te worden, en dat Hij ons en onzen kinderen dit door den doop laat verzegelen en bekrachtigen?

Maar, zal men zeggen, indien wij niet geprædestineerd zijn, dan baat het alles niets.

God plaatst u door den doop in de ark, die door het vuur niet verteerd of aangetast zal worden. Blijf in de ark, dan zijt gij geprædestineerd; of loop er uit, dan zult gij vergaan, en het zal daardoor blijken dat gij niet geprædestineerd waart.

Wat had Noach, met betrekking tot den zondvloed, meer dan wij, die gedoopt zijn, met betrekking tot het laatste oordeel? — Ja, misschien het *geloof in Gods verzekeringen*, waardoor hij naliet tegen te spreken, en waardoor hij den weg insloeg, dien God hem aanwees. Alleen door geloovige onderhouding van het genadeverbond komt men tot de zekerheid dat men geprædestineerd is, om aan het

eeuwig verderf te ontvlieden en de eeuwige heerlijkheid te beërven.

„Wij danken en loven U,” zegt de gemeente in de dankzegging, (en zij mag tot God niet naderen met zinsbehoudingen) „dat Gij ons en onzen kinderen door het bloed uws lieven Zoons Jezus Christus al onze zonden vergeven, en ons door uwen Heiligen Geest tot lidmaten uws eeniggeboren Zoons, en alzoo tot uwe kinderen aangenomen hebt, en ons datzelve met den Heiligen Doop verzegelt en bekrachtigt.”

Men kan dus waarlijk niet zeggen, dat de Gereformeerde kerk enghartig of bekrompen is, of dat zij den toegang tot den Heer verspert; — vooral niet, wanneer men hierbij in het oog houdt, dat zij aan den doop der Roomschen, der Remonstranten en van alle andere Christelijke gezindheden dezelfde waarde hecht als aan haar eigen doop.

En nochtans was het in de dagen der vaderen evenzeer als thans openbaar, dat geheele scharen van alzoo gedoopten niet den weg ten leven, maar dien des verderfs bewandelen; — en nochtans is de leer der prædestinatie, der wedergeboorte en der volharding van de heiligen nooit zorgvuldiger gehandhaafd dan juist door deze zoo ruim sprekende vaderen!

Ik moet bij deze gelegenheid nog eens een uitstap maken, en op de bekrompen richting in de Gereformeerde kerk terugkomen, omdat zij mij na aan het hart ligt. Met al haar gebreken maakt zij van de Gereformeerde gezindheid en van de Christennatie eene kostbare kern uit, die maar al te zeer miskend wordt. Zij bestaat voor verre weg het grootste gedeelte uit ware godvruchtige

menschen, en was met anderen de getrouwe, standvastige en zichzelf opofferende bewaarster der goddelijke waarheid, gedurende de tijden van diepe en algemeene afwijking, die over ons land zijn heengegaan.

Evenwel is ook bij haar, ofschoon op een andere wijze dan bij de vrijzinnigen, het geesteloos karakter dier tijden van invloed geweest.

Terwijl de vrijzinnigen het bovennatuurlijke in den godsdienst op alle manieren bestreden, en zich vooral bij het menschelijke bepaalden, werd *zij* door den aard van den strijd zelve tot een uitsluitende verdediging van dat bovennatuurlijke en goddelijke in de Openbaring gebracht, en geraakte zij meer en meer, met hare beschouwingen van de waarheid, *buiten den tijd en in de eeuwigheid*.

Waarheden, die alleen in de eeuwigheid liggen en buiten het bereik blijven van den tijd en van den mensch, hebben voor ons geen nut. Alleen dan wanneer Gods waarheden intreden in den tijd en in ons menschelijk zijn op deze aarde, worden zij voor ons levend.

Dit is vooral omtrent de leer van de *prædestinatie* openbaar.

De leer der prædestinatie is ons uitdrukkelijk in Gods Woord geopenbaard. Maar God plaatst ons niet tegenover eene *abstracte prædestinatie-leer*, om ons, kinderen des stofs en des tijds, nutteloos te vermoeien door pogingen om op te klimmen in Gods eeuwigheid en daar te gaan vernemen of wij persoonlijk al dan niet ter zaligheid geprædestineerd zijn.

Integendeel; God heeft zijn eeuwigæ prædestinatie, die tot zijn majesteitsrecht behoort, en een uitvloeisel is van

zijn eeuwige souvereiniteit, opdat wij aan haar op eene voor ons geschikte wijze vat zouden hebben, doen intreden in den tijd en in zijne huishouding op deze wereld, door ons zijn *genadeverbond* te schenken, opdat wij ons daaraan zouden vasthouden en alzoo tot onze personeele prædestinatie zouden opklimmen.

Het *genadeverbond* is de eenige voor ons menschen geschikte vorm, in welken de prædestinatie-leer tot ons komt, en door welken wij van onze personeele *verkiezing* ter zaligheid kennis ontvangen.

En wat openbaart zich nu daarentegen bij de bekrompen richting? — Een eenzijdige waardeering van de abstracte prædestinatie-leer en eene bijna volkomen miskennis van het *genadeverbond*; — voortdurende bespiegeling omtrent Gods eeuwig raadsbesluit, en bijna algeheele onkunde omtrent het *verbond der genade*; — verplaatsing van zichzelf in de onbegonnen eeuwigheid, terwijl wij tot den tijd behooren, die een aanvang nam.

Het gevolg daarvan is, dat zij eigenlijk aan niet éene waarheid behoorlijk recht laat wedervaren; zelfs niet aan die, welke zij het meest op den voorgrond stelt. Noch hare opvattingen omtrent 's menschen verderf en onmacht, noch die omtrent de verlossende kracht van Christus dood en opstanding, noch die omtrent de wederbarende genade des Heiligen Geestes, noch die omtrent de volharding der heiligen en de personeele verzekering omtrent den genadestaat, hebben genoegzame diepte.

Maar vooral wordt bij de bekrompen richting, door haar verwaarloozen van het *genadeverbond*, de aard van het geloof, de leiding Gods met het menschdom, en de kracht en het karakter der genademiddelen onkenbaar.

Wat zal men aan de wereld, en zelfs aan de Kerk gelijk zij bestaat, voorstellen om te *gelooven*? dat de menschen behouden zullen worden *indien zij uitverkoren zijn*? Maar de vraag volgt: hoe zal ik weten of ik uitverkoren ben?

Hoe kan er in den Bijbel staan, dat God zijne straffen en zegeningen op aarde zendt; dat Hij dreigt, en toornt, en zegent, en beloften doet om de menschen tot bekeering te leiden? Immers, vooral God weet het, dat toch alleen zij, die door Hem *geprædestineerd* zijn, zalig worden.

En de middelen der genade, wat zijn zij in betrekking tot een onvermiddelde prædestinatie? Een *misschien*? Een loterijbriefje in eene loterij, waardoor sommige deelnemers als bij loting gelukkig worden, maar de meesten blijven wat zij waren? Een loterijbriefje in eene loterij, waarbij het *mogelijk*, maar niet *zeker* is, dat ook mij de prijs, dien ik zoo gaarne had, tebeurt valt? ¹⁾

Deze miskenning van het genadeverbond heeft nog andere bedroevende gevolgen.

De Heer heeft ons in zijn genadeverbond opgenomen, opdat wij door zijne genade en in zijne gemeenschap getroost in het vooruitzicht der eeuwige heerlijkheid zouden

---

1) Tot dergelijke uitkomsten moet men geraken, wanneer men uit het oog verliest, dat de *eeuwige prædestinatie* door God bij wijze van *genadeverbond* in de wereld wordt ingeleid, opdat wij onfeilbaar omtrent ons zalig worden zouden worden gerustgesteld. Er bestaat een vrij oud werkje, dat overigens veel goeds bevat: *De wereldling ontdekt en tot een juichend Christen opgeleid*, door J. Ziegemeyer, waarin, geheel in overeenstemming met de bij velen heerschende gevoelens, op blz. 79, een *Wereldling* door een *Begenadigde* in vollen ernst wordt aangespoord de *genademiddelen te gebruiken*; waardoor? door de *vergelijking van het nemen van een lot in eene loterij*. Op die wijze worden immers het genadeverbond, de aard van het geloof en de geloofsweg onkenbaar gemaakt.

wandelen, en bij toeneming zouden leeren verstaan, dat zoowel de middelen als de uitkomst vruchten zijn van zijn eeuwige vrije verkiezing, en alzoo zouden geraken tot volle verzekerdheid des geloofs, *door het leven des geloofs zelf.*

Maar de bekrompen richting neemt de onfeilbare en onwankelbare zekerheid, die God ter onzer tegemoetkoming *in het genadeverbond* heeft nedergelegd, weg, en plaatst den ontwaakten en verontrusten zondaar vlak tegenover *de abstracte prædestinatie.*

Nu is goede raad duur, en aan de twijfelingen omtrent een personeel aandeel in Gods genade geen einde.

De zekerheid, die God op *aarde* gegeven heeft en geeft, door de eigennigheid der menschen weggenomen wordende, blijft er niets anders over dan *ten hemel* op te klimmen, en onmiddellijke en buitengewone verzekeringen van boven te verlangen, dat men genade gevonden heeft in de oogen van God.

Het uitvinden van een geheel stelsel van bijzondere verzekeringen, verzegelingen, openbaringen en voorkomingen, waarvan er niet éene steek houdt, is daarvan het gevolg geworden; zoodat eenvoudige zielen door moeilijke vertroosters doorgaans op een ongehoorde wijze worden opgehouden of gemarteld. Door het genadeverbond, dat God ons *op aarde* gegeven heeft, te mistrouwen en te verlaten, is men wel genoodzaakt te trachten *ten hemel* op te klimmen en in Gods verborgen raad in te dringen.

Ik weet, dat ik door het aantasten van dit stelsel van onmiddellijke en buitengewone verzekering, in de oogen van sommigen eene soort van heiligschennis bega. Maar

ik weet ook, dat dit stelsel bij de Wederdoopers, en niet in de Gereformeerde kerk tehuis behoort, en dat de vaders het uitdrukkelijk als een schadelijke dwaling hebben veroordeeld. Ik weet, dat met dit stelsel niet alleen de kinderdoop, maar ook de bejaardendoop onmogelijk, het genadeverbond onnut, het bestaan eener heilige algemeene Christelijke kerk eene ongerijmdheid, en de waarachtige evangelische verzekering, in verband met onze voorverordineering, onbereikbaar wordt.

Ik beroep mij, behalve op vele plaatsen uit onze belijdenis- en liturgische schriften, vooral op de Dordsche vaders, die de richting, om door onmiddellijke toespraken en openbaringen van zijne prædestinatie en genadestaat verzekerd te worden, uitdrukkelijk veroordeelen als een schadelijke dwaling, die juist de verzekering der geloovigen omtrent hun genadestaat verhindert, en aanleiding geeft tot onophoudelijke twijfelingen.

Terecht verklaren zij, dat de uitverkorenen van hunne verkiezing de verzekering erlangen kunnen; maar hoe? „Van deze hunne eeuwige en onveranderlijke verkiezing ter zaligheid worden de uitverkorenen ter zijner tijd, *hoewel bij verscheidene trappen en met ongelijke mate*, verzekerd. *Niet als zij de verborgenheden en diepten Gods curieuselijk doorzoeken*; maar als zij de onfeilbare vruchten der verkiezing, in het Woord van God aangewezen, (als daar zijn: het ware geloof in Christus, kinderlijke vreeze Gods, droefheid, die naar God is, over de zonde, honger en dorst naar de gerechtigheid, enz.) in zichzelf met een geestelijke blijdschap en heilige vermaking waarnemen.” Hoofdst. I Art. 12.

Dit is een evangelische verzekering, die uit het ge-

nadeverbond voortvloeit, van welke niet een geloovige gansch en al verstoken is, en die toeneemt met de toeneming van het *geloofsleven*.

De leiding, die tegenwoordig bij vele godvruchtigen plaats heeft, is daarvan gansch verschillend. Altoos is het, ook zelfs wanneer het geweten nauwelijks ontwaakt is, een hunkeren naar een subiete, schokkende, van buiten aankomende verzekering, door een bijzondere openbaring. Maar de zekerheid, *dat wij geestelijk leven bezitten*, en mitsdien uitverkoren zijn, moet uit den aard van *dat leven zelf*, in gemeenschap met de vertroostende werking van den Heiligen Geest, openbaar worden en onstaan.

De Dordsche vaders zeggen hiervan: „En volgens dien spruit deze verzekerdheid *niet uit eenige bijzondere openbaring*, zonder of buiten het Woord Gods geschied; *maar uit het geloof der beloften Gods*, die Hij in zijn Woord zeer overvloedig tot onzen troost geopenbaard heeft; *uit het getuigenis des Heiligen Geestes*, die mede met onzen geest getuigt *dat wij kinderen en erfgenamen Gods zijn*; eindelijk *uit de ernstige en heilige betrachtting van eene goede conscientie en van goede werken*. Hoofdst. V Art. 10.”

Terwijl zij in hetzelfde Hoofdstuk, Art. 5, *verwerpen de dwalingen dergenen*: „Die leeren, dat men geene zekerheid van de toekomstige volharding in dit leven kan hebben *zonder bijzondere openbaring*. Want door deze leer wordt de vaste troost der ware geloovigen in dit leven weggenomen en de twijfelingen der Pausgezinden in de Kerk weder ingevoerd; daar de Heilige Schriftuur deze verzekerdheid doorgaans trekt, *niet uit een bijzondere en*

buitenordinaire openbaring, maar uit de eigen merkteekenen der kinderen Gods, en uit de zeer standvastige beloften Gods. Rom. VIII : 39 ; 1 Joh. III : 24."

In het volgende opstel komen wij op de dankzegging, bij den kinderdoop gebruikelijk, nader terug.

IX.

Om het gebed en de dankzegging, in de Gereformeerde kerk bij den kinderdoop gebruikelijk, recht te verstaan, is het noodig dat men tot de hoogstmogelijke eenvoudigheid terugkeere.

Dat gebed en die dankzegging, thans zoo moeielijk te rijmen zelfs voor mannen en vaders in Christus, wier geestelijk verstand door een voortdurend staren op de abstracte prædestinatie eenigszins beneveld is, zijn een gebed en eene dankzegging, die zelfs voor kinderen en zuigelingen in de genade verstaanbaar zijn; anders toch zouden de vaders ze niet ten gebruike van de gansche Kerk hebben ingevoerd.

Daarom heb ik mij een uitstap veroorloofd, om aan te toonen, dat vele praktijken van thans levende geloovigen door de vaders uitdrukkelijk veroordeeld zijn geworden, en dat vele godvruchtigen van onze dagen van de eenvoudigheid in Christus zijn afgeweken.

Het *natuurlijke leven* bewijst zijn aanwezen en bestaan op een zeer eenvoudige wijze; namelijk: *door te leven*.

Alleen dan, wanneer de mensch zich in een zieltogenden toestand bevindt en het leven hem bijna heeft verlaten,

zijn er somtijds getuigenissen van buiten af noodig, om den omstanders te verzekeren *dat hij nog leeft*.

Evenzoo is het met het geestelijke, met het genadeleven gesteld. Naarmate het leven in de Kerk en in de bijzondere geloovigen flauwer is, en het zich minder krachtig van binnen uit, naar buiten als *leven* openbaart, wordt bij de leden de zucht sterker om van buiten af de verzekering te ontvangen, dat er inwendig *geestelijk leven* is.

Het stelsel van buitengewone verzekeringen, verzegeelingen, openbaringen en voorkomingen is dan ook het gevolg van een ziekelijken toestand der Kerk, en is met den aard der Kerk in strijd. Vandaar, dat men altoos zien zal, dat zij, die in dien ziekelijken toestand deelen, terwijl zij zich op de vaderen beroepen, de vaderen niet verstaan, en terwijl zij de kinderen doopen, in den grond der zaak tegen den kinderdoop zijn.

Wanneer de Kerk zich in zwijm bevindt en zich niet als *Kerk* bewust is, wordt met haar gehandeld alsof het *leven* eene zaak ware, die niet zichzelf openbaar maakt, maar welke bestaat in een bloote, van buiten afkomende verzekering dat men *leeft*.

Maar zou dan het natuurlijke, vergankelijke leven zich zelf bewust zijn en zich *als* leven openbaren *door* te leven, en zou het geestelijke, eeuwige en onvergankelijke leven, dat ontspringt uit de almachtige, verlossende kracht van Christus, die het ware leven zelf is, en dat in het hart gewerkt wordt door de wederbarende, scheppende genade van den Heiligen Geest, zich niet openbaren *als leven* met zelfbewustheid en kracht?

Dit is onmogelijk; en wij hebben dan ook gezien, dat de vaderen, in een levendig en krachtig tijdperk van de

Kerk, *de waarheid* van het geestelijk leven der geloovigen stelden in het aanwezen van *de eigen merkteekenen der kinderen Gods*, en *de zekerheid* van hunne volharding in het geloof vonden in *de zeer standvastige belofte Gods*, en niet in *een bijzondere en buitenordinaire openbaring*.

Hoe gaarne zou ik over deze zaken verder uitweiden en doen zien, dat de bekrompen richting, naarmate zij van buitengewone verzekeringen meer werk maakt, aan de eigenlijke leer des geloofs en der personeele wedergeboorte minder recht doet wedervaren!

Doch ik moet mij bepalen tot de eenvoudige herinnering aan deze zaken. Die herinnering echter was noodig om de opmerkzaamheid met eenigen nadruk te vestigen op het groote *verschil*, dat er bestaat tusschen vele geloovigen van onze dagen en de vaders, die tijdens en kort na de reformatie hebben geleefd.

Ik heb getracht daardoor te doen uitkomen, dat dit verschil zijn oorsprong heeft in de tegenwoordige verwaarloozing van het *genadeverbond*, waardoor men zich thans bijna buiten staat gesteld heeft de vaders in de belijdenis- en liturgische schriften te verstaan, en waardoor vele godvruchtigen, indien zij hunne overtuigingen vrij zouden uitspreken, inderdaad meer Baptistisch dan Gereformeerd zijn.

Ook op dit laatste, hetwelk een gevolg is van het langdurig gebrek aan onderwijs in de Kerk, behoort in onze dagen bijzonder te worden gelet.

Men is het, in het algemeen, hieromtrent eens, dat de Gereformeerde kerk tengevolge van grenzenlooze onverschilligheid in grenzenlooze verwarring verkeert, en dat

zij door de apostelen van het ongeloof tot in hare fondamenten is geschokt.

Maar van wie nu anders dan van de geloovigen in haar midden zal reformatie en herstel kunnen worden verwacht en behooren uit te gaan? En zullen reformatie en herstel niet onmogelijk zijn, indien een groot gedeelte der geloovigen, zoowel van aanzienlijken als van geringen stand, eigenlijk in een baptistische richting verkeert?

De baptistische richting toch is uit haren aard anti-kerkelijk; het wezenlijk begrip van *Kerk* is haar geheel onbekend; zij kent slechts geloovige individus, die elkander ontmoeten, en van welke zij zich eene soort van Kerk denkt; zij staat als eene secte tegenover de geheele Christenheid, tegenover de Kerk van alle plaatsen en van alle eeuwen.

Indien *haar* beweren waarheid bevat, dat de kinderdoop onwettig, en alleen de bejaardendoop, toegediend aan waarlijk wedergeborenen, geoorloofd is, dan is met uitzondering van eenige Baptisten, bijna de gansche Kerk van alle eeuwen en van alle plaatsen ongedoopt gebleven; dan moeten wij aannemen, dat de Heilige Geest, die haar tot Onderwijzer en Leidsman gegeven is, heeft toegelaten, dat zij bijna in haar geheel en voortdurend, omtrent zulk een belangrijke instelling heeft gedwaald.

Indien *haar* beweren waarheid bevat, kunnen wij ophouden te spreken van een Christelijken staat, van eene Christennatie, van eene Christelijke overheid, van Christelijke instellingen, van Christelijke scholen, ja, van Christelijke huisgezinnen. Alsdan behooren ook de thans bestaande Christelijke kerkgenootschappen, en bepaaldelijk de Gereformeerde kerk hoe spoediger hoe beter te worden

ontbonden en opgeheven, en, te beginnen van de zuigelingen af, de niet-wedergeborenen te worden teruggeworpen in het heidendom.

De baptistische richting, die zich, wat hare overtuigingen omtrent de Kerk betreft, niet grondt op de voorwerpelijk geopenbaarde genade van God in Christus, maar op de in den mensch onderwerpelijk ontvangene genade; die in het midden der gemeente niet de bron, maar de daaruit afvloeiende beekjes tot hoofdzaak stelt; die, in plaats van het geloof van den mensch te doen steunen op Gods zegel, integendeel Gods zegel steunen laat op het geloof van den mensch, is uit haren aard een ontbindende en oplossende richting.

Daarom, en niet uit liefdeloosheid omtrent de bekrompen richting in de Gereformeerde kerk, heb ik deze met eenigen ernst bij de leer der vaderen bepaald, ten einde haar te doen gevoelen, dat zij zich eigenlijk reeds op baptistisch terrein bevindt; dat zij de spraak der vaderen bijna niet meer verstaat; en dat zij, indien zij oprecht zal zijn, zal moeten erkennen, dat zij zich met den kinderdoop, vooral zooals de vaderen daarvan spreken, zeer verlegen gevoelt.

En ik heb dit te meer gedaan, om te doen beseffen, dat, zoolang men in deze richting volhardt, de reformatie onmogelijk zal zijn van eene Kerk, voor welke men, al ware zij niet door zoovele dwalingen en ongerechtigheden overstroomd, toch geen hart zóu hebben, omdat zij gegrond is op de geloovige erkenning door hare leden van het *genadeverbond*.

De woorden van het gebed en van de dankzegging bij

den kinderdoop gebruikelijk, zijn onverstaanbaar voor hen, wier bevattingen omtrent het wezen van *de Kerk* een baptistische richting hebben aangenomen.

Daarom zal ik trachten, door het aanvoeren van eenige opmerkingen omtrent *de Kerk*, tot het rechte verstand van dat uitnemende gebed en die uitnemende dankzegging den weg te banen.

Een flauwe opvatting van *de Kerk* leidt noodwendig tot een flauwe opvatting van *den doop*.

Met flauwe opvattingen van Gods beloften en instellingen, die altoos mild en krachtig zijn, komt niemand verder.

Toen Israel gereed stond om, volgens Gods beloften, Kanaän in bezit te nemen, beweerde de overgrootste meerderheid, dat dit onmogelijk was, en wenschte zij, dat zij „in de woestijn gestorven ware.” Het ging haar dan ook volgens *hare* opvattingen van Gods beloften; het was haar inderdaad onmogelijk Kanaän in te trekken; zij viel, zonder uitzondering, in de woestijn.

Maar Jozua en Kaleb, op Gods beloften vertrouwende, hadden de inbezitneming van Kanaän als zeer mogelijk, als volstrekt zeker voorgesteld, en gezegd: „de Heere is met ons; vreest hen niet;” Num. XIV. En ofschoon men hen, *om hunne ruime gedachten van Gods waarheid en trouw dreigde te steenigen*, (eene neiging, die zich wel meer openbaart) kwamen *zij* in Kanaän, om het erfelijk te bezitten.

Welnu, zij die buiten Kanaän omkwamen, en zij die Kanaän binnentrokken, hadden toch *dezelfde* beloften; en beiden hebben, door hun *ongeloof* of door hun *geloof* aan die beloften, de uitkomst van hun weg, die toch zeker geprædestineerd was, vooraf uitgesproken.

Zoo gaat het nog met de Kerk. Alles wat er geschiedt, geschiedt onwedersprekelijk naar Gods bepaalden raad en voornemen; — maar de Heer heeft ons *aan zijn geopenbaarde Woord en beloften gebonden*.

Daarom wedervervaart aan de Kerk, en aan ieder lid van de Kerk, naar zijn *geloof*. Een flauwe opvatting van *de Kerk* leidt tot een flauwen kerkelijken toestand; een flauwe opvatting van *den doop* maakt den doop krachteloos voor onszelven, ofschoon hij in zichzelf niet krachteloos is.

Zien wij op het *genadeverbond* zooals het is opgericht met Abraham, en, als een *eeuwig verbond*, voortloopt tot op dezen dag, en voortloopen zal tot de voleinding der wereld.

God sprak tot Abraham: „Ik zal mijn verbond oprichten tusschen Mij en tusschen u, *en tusschen uw zaad na u in hunne geslachten*, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot een God, en uw zaad na u.” Gen. XVII : 7.

Hier zien wij dus ook aan het zaad van Abraham de belofte gedaan, dat de Heer hun tot een God zou zijn.

Dat zaad van Abraham alleen maakte tot op de uitstorting van den Heiligen Geest, op het eerste Pinksterfeest na de hemelvaart van Christus, *de Kerk* uit.

Was die belofte aan het zaad van Abraham (*de Kerk*), nu gegeven, om haar *te gelooven*, of om haar *niet te gelooven*?

Zeker het eerste. — En maakten nu vervolgens de leden dier Kerk, door hun *geloof* of door hun *ongeloof* omtrent die belofte, niet zelf openbaar, of zij ter zaligheid al dan niet geprædestineerd waren? En maakte het ongelooft van de meesten God in zijne belofte wel ontrouw?

Zeker niet; — en zoo was die belofte de grondslag, waarop zij, die haar *geloofden*, ingingen ten leven, gelijk Jozua en Kaleb ingingen in Kanaän.

Echter werden er geen *bijzondere* beloften voor ieder lid van de Kerk afzonderlijk gegeven; neen; de afzonderlijke leden der Kerk kwamen tot de belofte, *die aan de GEZAMENLIJKE Kerk was gedaan*. En het *geloof* der *geloovigen* bleek dus hierin, dat zij niet van hun individueel standpunt tot eene *Kerk*, of tot een zaad van Abraham, maar van *de Kerk*, van het zaad van Abraham, tot het individu een besluit maakten, en zich door hun *personeel geloof* in de belofte, aan het *gansche* zaad van Abraham en aan *de Kerk in het algemeen* gedaan, een *personeel* aandeel in *die* belofte verzekerden.

Alzoo was *de Kerk*, die het zaad Abrahams omvatte, in het bezit der belofte, en zij was, bij iedere uitbreiding en ontwikkeling, die daaraan vervolgens door den Heer gegeven werd, *voortdurend de draagster en bewaarster daarvan*, om die ook aan de zich steeds opvolgende geslachten gedurig over te brengen.

Dus, niet de geloovige individu's brengen de Kerk voort; maar de Kerk, hoeveel kaf zich ook in haar midden bevindt, brengt de geloovige leden voort; en wij besluiten dus niet van het individu tot de Kerk, maar van de Kerk tot het individu, wanneer wij willen weten welke genade God voor hen, die *gelooven*, heeft weggelegd.

God zeide ook tot Abraham: „Gij nu zult mijn verbond houden, gij, en uw zaad na u, in hunne geslachten.”

„Dit is mijn verbond, dat gijlieden houden zult tusschen Mij en tusschen u, en tusschen uw zaad na u: dat al wat mannelijk is, u besneden worde,” enz. Gen. XVII : 9—14.

Wij hebben reeds gezien wat die besnijdenis beteekende en verzegelde, en hoe zij tot hare vervulling kwam in den dood van Christus, waardoor *het lichaam der zonden des vleesches werd uitgetrokken*, Coll. II : 11, en tengevolge waarvan de besnijdenis overging in den doop.

Het *gansche* mannelijke zaad van Abraham, en daarin de *geheele* Kerk van den ouden dag, werd van geslacht tot geslacht besneden, ten onderpand van de waarachtige besnijdenis, die Christus haar aanbrengen zou.

Het genadeverbond maakte dus geen onderscheid tusschen geprædestineerden en niet-geprædestineerden; dit zou het *geloof* of het *ongeloof* doen. Het genadeverbond wierp het gansche zaad Abrahams, de *geheele* Kerk, van de baarmoeder af op Christus. Het schonk Christus aan de *geheele* Kerk, en de *geheele* Kerk schonk het aan Christus.

Van geslacht tot geslacht ging de Kerk, uit kracht van de onwankelbare belofte van God, voort, te hopen op den Messias, die de *Heer*, maar die ook zelf een *Zoon* van de Kerk zijn zou; terwijl het kaf steeds wegviel door *ongeloof*.

In de volheid der tijden *kwam* Christus; en de verbondsbelofte, waarvan de besnijdenis het teeken en het zegel was, werd in zijn dood en zijne opstanding vervuld.

Allen, die besneden waren, de *gansche* Kerk der oude bedeeling, was alstoen gerechtigd en werd genoodigd tot den *doop*. Matth. XXIII : 37, Hand. II : 38—41.

Maar het meerendeel dier oude Kerk *wilde* den doop niet, omdat het zijne besnijdenis niet begreep, en omdat het in de verbondsbelofte niet *geloofde*.

En alstoen werden, volgens de beloften, die herhaaldelijk aan *de Kerk* onder de oude bedeeling gedaan en door haar in gebed en lofzang gedurig vermeld waren, ook de Hei-

denen tot *de Kerk*, van welke Israel steeds de wortel blijft, Rom. XI : 17, 18, genoodigd, en toegebracht door zich te laten doopen.

Het is dus altoos *de Kerk*, die de beloften; het is altoos *de Kerk*, die Christus, in wien alle beloften ja en amen zijn, bezit; en alleen door een *lid*, en wel door een *ge-loovig* lid te zijn van *de Kerk*, heeft men deel aan Christus en de beloften des verbonds, die aan de *geheele Kerk* geschonken zijn.

Zoo gaat *de Kerk*, als draagster van de openbaring en van de beloften Gods, blijde betuigende en belijdende: „*Een Kind is ons geboren, een Zoon is gegeven, en de heerschappij is op zijnen schouder; en men noemt zijnen naam Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vredevorst,*” voort, met zich uit te breiden en zich te vestigen in de harten van bijzondere personen en volken; — en de alzoo toegebrachten brengen niet de Kerk, maar de Kerk brengt hen voort.

Maar, toegebracht te worden tot de Kerk, is toegebracht te worden *tot de Kerk, die met God in een eeuwig verbond der genade staat; die Christus en al de beloften bezit; in welke de Heilige Geest woont en werkt; en die het einde van haar geloof zeker bereikt, zonder geschaad te worden door het ongeloof van millioenen in haar midden, welke als het kaf zullen wegvallen en vergaan.*

Toegebracht te worden tot de Kerk, is ingelijfd en lid te worden van de Kerk *met alles wat zij bezit, — en Christus, het Kind, de Zoon, die haar geboren is geworden, is haar voornaamste bezitting.*

De Kerk, opgevat in haar wezenlijke kracht als eene

instelling van God, *is het lichaam van Christus*, en eene inlijving in haar is dus eene inlijving in Hem.

Daarom bidt de Gereformeerde kerk, wanneer zij gereed staat hare kinderen te doopen: „Wij bidden U, door uwe grondelooze barmhartigheid, dat Gij deze kinderen genadiglijk wilt aanzien, *en door uwen Heiligen Geest, uwen Zoon Jezus Christus inlijven, opdat zij met Hem in zijnen dood begraven worden, en met Hem mogen opstaan in een nieuw leven,*” enz.

De Kerk is in het bezit en is tevens het lichaam van Christus; de Kerk is ook de stempel van den Heiligen Geest, die in haar woont, die haar regeert en haar leidt.

De inlijving in de Kerk geschiedt door den doop, en de inlijving in de Kerk is de inlijving in Christus, haar Hoofd. De Kerk met al hare instellingen, ook die van den doop, staat onder de leiding van den Heiligen Geest, *en daarom is het de Heilige Geest, die, door de hand des leeraars, het kind doopt en alzoo opneemt in zijne Kerk en het inlijft in Christus.* Want het eeuwige verbond der genade, waarin de Kerk met God staat, komt gelijk wij in de belofte aan Abraham gedaan gezien hebben, niet van den mensch tot God, maar van God tot den mensch; daarom is het de Heilige Geest, die doopt, die Christus instelling handhaaft, die het kind opneemt in zijne Kerk met al hare ontvangen genade.

Daarom ook dankt de Gereformeerde kerk na volbrachten kinderdoop, gedachtig aan de uitdelging der zonden van de gansche Kerk door het eenige zoenoffer van Christus: „Wij danken en loven U, *dat Gij ons en onzen kinderen, door het bloed uws lieven Zoons Jezus Christus, al onze zonden vergeven, en ons door uwen Heiligen Geest*

tot lidmaten uws eeniggeboren Zoons, en alzoo tot uwe kinderen, aangenomen hebt, en ons datzelve met den heiligen doop verzegelt en bekrachtigt. Wij bidden U ook door denzelven uwen lieven Zoon, dat Gij deze gedoopte kinderen met uwen Heiligen Geest altijd wilt regeeren, opdat zij Christelijk en godzalig opgevoed worden, en in den Heere Jezus Christus wassen en toenemen; opdat zij uwe vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die Gij hun en ons allen bewezen hebt, mogen bekennen."

Reeds tevoren heb ik gezegd, en ik herinner het hier: „De leer van den doop, en vooral van den *kinderdoop*, en zoo ook de formulieren van de Gereformeerde kerk, zijn onverstaanbaar, tenzij men ze *voorwerpeijk* (objectief), en niet *onderwerpeijk* (subjectief) opvat."

Alles wat in het gebed en de dankzegging vermeld wordt, is *voorwerpeijke* genade.

Het kind wordt door den doop ingelijfd en opgenomen in *de heilige algemeene Christelijke kerk*. Het wordt uit *de natuur* overgeplaatst in *de genade*, of, zooals het doopformulier zegt, *tot genade aangenomen*. — Als een Adams-kind komt het tot den doop om te sterven, opdat het als *een kind van God* uit den doop zal opstaan. — Alzoo is aan het gedoopte kind, gelijk aan de geheele Kerk, Christus *voorwerpeijk* geschonken, met al de heilgoederen; opdat die voorwerpeijke heilgoederen nu in dat teedere, pas ingeënte rankje van den waren wijnstok *onderwerpeijk* mogen doordringen en nederdalen, wanneer dat rankje, opwassende en zich ontwikkelende, *bekent* — de vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die God in het schenken van deze voorwerpeijke, maar zeer positieve genade bewezen heeft.

De toekomst van dat rankje, gelijk van al de andere ranken, wordt geschetst in deze woorden van Jezus: „Ik ben de ware wijnstok, en mijn Vader is de landman. Alle rank, die in Mij *geene vrucht draagt, die neemt Hij weg; en al wie vrucht draagt, die reinigt Hij, opdat zij meer vrucht drage.* Gijlieden zijt nu rein om het woord, dat Ik tot u gesproken heb. *Blijft in Mij, en Ik in u.* Gelijkerwijs de rank geene vrucht kan dragen van zichzelf, *zoo zij niet in den wijnstok blijft, alzoo ook gij niet zoo gij in Mij niet blijft.* Ik ben de wijnstok, en gij de ranken; *die in Mij blijft, en Ik in hem, die draagt veel vrucht; want zonder Mij kunt gij niets doen.* Zoo iemand in Mij niet blijft, die is buitengeworpen, gelijkerwijs de rank, en is verdord; en men vergadert dezelve, en men werpt ze in het vuur, en zij worden verbrand.” Joh. XV : 1—6.

Zoo bestaat *de Kerk* dan niet uit op zichzelf staande geloovige individus: — neen, de Kerk van den geheelen aardbodem; al de gedoopten in den naam des Drieëenigen Gods; de algemeene Christelijke kerk, voortzetting, uitbreiding en ontwikkeling van de Kerk van den ouden dag, is een organisch, zich steeds ontwikkelend geheel, van hetwelk Christus het leven en de kracht is, en dat zoowel teedere als stevige, zoowel dorre als levende ranken voortbrengt.

De pas gedoopte en opwassende kindertjes zijn de teedere ranken in Christus. Of zij in Hem zullen blijven, of zij vrucht zullen dragen, weten wij niet; God weet het, die alle dingen bestuurt naar den raad van zijn wil. Aanvankelijk verheugen wij ons, dat de Heilige Geest hen, in onderscheiding van zoovele millioenen kinderen van Joden en Heidenen, als ranken in Christus heeft ingelijfd door

den doop. Wat is betamelijker dan met de Gereformeerde kerk te bidden, dat God deze rankjes verder onder zijne bescherming wil nemen; hen door zijnen Heiligen Geest *altijd* wil regeeren; geven wil, dat zij nu ook geen tegenstrijdige en schadelijke, maar eene Christelijke en godzalige opkweeking genieten mogen; opdat deze teedere rankjes, Christus pas ingeënt, maar nog niet in Hem geworteld, nu toch ook in den Heere Jezus Christus mogen wassen en toenemen; geen dorre, maar levende ranken mogen zijn, en dit bewijzen door het *geloof* en *erkenntenis* van de vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die Hij hun en ons allen (*de Kerk*) bewezen heeft, door Christus aan ons en ons aan Christus te schenken?

De Gereformeerde kerk, en wij met haar, stellen dus geen inklevende macht in den doop, maar wij maken ook den doop niet krachteloos.

Het is een bedroevende eigenaardigheid van onze dagen, om Gods instellingen, die Hij zelf voor hen, die *gelooven*, zekerlijk handhaven en verheerlijken zal, eerst tot karikaturen te misvormen, en dan te vragen: *gelooft gij dát?*

Zoo heeft men getracht die onbegrijpelijk heerlijke en genadige instelling van den *Christelijken Rustdag*; dat symbool van de betrekking tusschen hemel en aarde, en dat onderpand van rust en vrede in God door de opstanding van Christus, ter zijde te stellen en tot een dag van uitspanningen en uitspattingen te verlagen door de vraag: of de geloovigen dan meenen, dat God lust heeft in de afzondering van een dag tot vadsige rust en ledigheid?

Zoo ook hebben de ongelooovigen in de Kerk, het onge-

loof, het bijgeloof en de ongerechtigheden van hunne geestverwanten, op rekening van de Kerk gesteld, en getracht de uitnemend weldadige en genadige instelling van *de Kerk* bespottelijk te maken door de vraag: of dan *een bloot lichamelijk* zijn in de Kerk *zalig maakt*?

En niet anders gaat het met den doop, en vooral met den kinderdoop. Wij stellen in den doop geen inklevende, geen onderwerpelijke-genade-toevoerende kracht. Het kind ná den doop is hetzelfde als het kind vóór den doop; met dit onderscheid, dat het nu sacramenteel is nedergelegd op en omgeven door de nimmer wankelende beloften van God; dat het nu niet meer zijne zaligheid uit Adam, maar uit Christus, niet meer uit de natuur, maar uit de genade mag najagen; dat het nu staat op een grondslag, dien het slechts in al zijn verdere ontwikkelingen behoeft vast te houden, om „eindelijk onder de gemeente der uitverkorenen onbevlekt gesteld te worden.”

Ik zeg: het pas gedoopte kind staat nu op een grondslag, dien het slechts in al zijn verdere ontwikkelingen behoeft vast te houden, om „eindelijk onder de gemeente der uitverkorenen onbevlekt gesteld te worden.”

Uit dien grondslag moet zijn geloofsweg gedurende zijn geheelen levensweg zich ontwikkelen. Het kind moet niet slechts een rank in Christus zijn, het moet ook uit Hem *leven*.

„De ouders,” zegt het doopformulier, „zullen gehouden zijn hunne kinderen in het opwassen hiervan breeder te onderwijzen,” en zij leggen bij den doop hunner kinderen daarvan ook de belofte af.

Maar hoe deerlijk worden de teedere rankjes, zelfs dik-

wijls *door het onderwijs zelf* van godvruchtige ouders, in het opwassen gehavend, wanneer veeleer de doop en Gods verbondsbelofte in hen bestreden, dan levend gehouden en aangekweekt worden!

Wel mocht een geacht prediker onlangs bij het toedienen van den kinderdoop zeggen, dat wij ons, wanneer wij nagaan hoe onverantwoordelijk de doop in het midden der Christenheid verwaarloosd wordt, mogen verwonderen dat er nog zooveel van den doop terecht komt.

Ik laat voor het oogenblik de bestrijdingen rusten, die de doop van het kind, tot het einde van zijn loopbaan, heeft door te staan vanwege zijn eigen natuurlijke verdorvenheid, ongelooft en de aanvechtingen en verleidingen van de wereld en den satan. Dit alles behoort tot den zeer gewonen strijd des geloofs, waartoe hij door den doop geroepen is om ten slotte overwinnaar te zijn in Christus, en te betoonen, dat hij het pand, hem in den doop toebetrouwd, heeft bewaard. Daarom eindigt de Gereformeerde kerk hare dankzegging met de bede, dat de gedoopte kinderen „in alle gerechtigheid, onder onzen eenigen Leeraar, Koning en Hoogepriester Christus Jezus leven, *en vromelijk tegen de zonde, den duivel en zijn gansche rijk strijden, en overwinnen mogen*, om U en uwen Zoon Jezus Christus, mitsgaders den Heiligen Geest, den eenigen en waarachtigen God, eeuwiglijk te loven en te prijzen. Amen.” Want de overwinning uit dien strijd is, dat het kind, als zuigeling gedoopt, gedurende zijn ganschen levensweg de verbondsbelofte van God vasthoudt, en eindelijk uit dit leven scheidende, met geestelijke zelfbewustheid de levende verklaring kan afleggen: *ik ben gedoopt, ik ben met Christus gestorven en opge-*

staan, en ben het eigendom van een Drieëinig Verbondsgod!

Maar ik heb thans meer het oog op de bestrijdingen van den doop des kinds door vrome en godvruchtige menschen, zelfs door dezulken, die de kinderen doopen of laten doopen, en door wie het kind in zijn opwassen door averechtsch onderwijs niet alleen wordt bestreden maar als een slechts teeder rankje wordt mishandeld.

Uit hetgeen ik boven omtrent den aard van de Kerk gezegd heb, blijkt, dat de individueele onderwerpelijke toestand van hare leden zeer verschillend moet zijn. Het eene geslacht wordt na het andere geboren; en al ware dus het onderwijs in de Kerk en het huisgezin en de school ook overal gelijkelijk voldoende, welk een onderscheid in ouderdom, ontwikkeling, bevassing, en uit- en inwendige omstandigheden, neigingen, geaardheden en karakters zouden er dan nog altoos in de Kerk gevonden worden!

De voortdurende en telkens zich vernieuwende toevoer van de Adamsnatuur in de Kerk, door het geboren worden van nieuwe geslachten, die door den doop Christus worden ingeënt, maakt dus een onafgebroken worsteling van de goddelijke genade, in den doop verzegeld, met die Adamsnatuur noodzakelijk, en veroorzaakt een voortdurenden inwendigen strijd van de genade en de waarheid met al de zondige krachten en hoedanigheden van het menschelijk hart en verstand.

Daarom vooral is *de Kerk* eene *strijdende Kerk*, die zich voortdurend onder de bewerking van de goddelijke genade bevindt, en zich door het aangrijpen van de kracht van Christus verlossing uit de zondige Adamsnatuur tot de vrijheid der kinderen Gods ontworstelt.

Onthoudt nu aan de kinderen in het opwassen de wapenen om dien strijd te voeren; plaatst hen buiten Gods genade en op heidenschèn grondslag; prent hun in dat de uitwendig door hen ontvangen doop toch eigenlijk geene kracht heeft en niet veel beteekent; dat zij toch eeuwig verloren gaan, indien zij niet uitverkoren zijn; dat zij door den Heiligen Geest krachtdadig moeten wedergeboren, veranderd en bekeerd worden; dat zij niet kunnen bidden, niet kunnen gelooven, zoolang zij den Geest niet hebben; dat zij zich wel hebben te wachten zich iets toe te eigenen en zich te bedriegen met een *gestolen* Christus; dat zij langs den rand der hel moeten gesleept worden om hunne zonden recht te leeren kennen en behoefte te gevoelen aan Christus; en ik vraag u, of dit geen mishandelen is van de teedere rankjes, die Christus door den doop zijn ingeënt?

De waarheid zóo voorgesteld, blijft geene waarheid meer. God spreekt anders in zijn Woord; de vaderen spreken anders in de belijdenis- en liturgische schriftten.

Om de Adamsnatuur in al hare zondige gedaanten en ontwikkelingen te bestrijden, bestaan er geen andere wapenen dan die van verlossende en heiligende *genade*; en die genade zet God in zijne Kerk *voorop* en niet *achteraan*; op het gevaar af dat de mensch, die zich eerst aan *Hem* bezondigd heeft, zich nu ook andermaal bezondige aan zijne *genade*; op het gevaar af, dat de mensch, eerst van God afgevallen in het Paradijs, later den Heer der heerlijkheid, in de wereld gekomen om die zonde te verzoenen, ophangt aan het kruis! Want onder dit alles volvoert God zijn raad, en zamelt Hij zijne uitverkorenen in.

Openbaringen, voorkomingen, verzekeringen en verzege-

lingen, ons geschonken in Gods altoos levend en eeuwig blijvend Woord, komen niet *achteraan*, maar *voorop*; dit is de leer van den *kinderdoop*: God de eerste, en de mensch de laatste.

Maar wat baten nu de doop en al die voorwerpelijke beloften hun, die toch niet gelooven? dan heeft de doop immers geene kracht?

De doop heeft altoos kracht; maar de vraag zelve openbaart de misvatting van velen. God heeft het genadeverbond en zijne instellingen en beloften niet geschonken, opdat wij die zouden bejegenen met *ongeloof*; maar opdat de Jozuas en de Kalebs een vasten grond voor hun *geloof* zouden hebben, en door het *geloof* zouden ingaan, hoevelen er ook rondom hen door *ongeloof* mogen vallen. De vraag is dus niet, wat de doop en al Gods beloften, wat de geheele voorwerpelijke waarheid is voor *ongeloovigen*, maar wat dit alles is voor hen, die *geloovende*, zich tot God wenschen te bekeeren.

Maar de mensch kan immers toch niet gelooven wanneer hij wil; het geloof is immers eene gave Gods, die de Heilige Geest in hem moet werken?

De mensch is van nature zoo boos en verdorven, dat hij uit zichzelf nooit zal *willen* gelooven in God; en dus zoo hij het wenscht is die wensch reeds een werk van den Heiligen Geest, dat tegengewerkt wordt, indien men hem het voorwerp des geloofs en de vrijheid om te *mogen* gelooven betwist. Om het even vanwaar de bekwaamheid om te gelooven ook moge komen, zonder een *voorwerp* des geloofs is *alle* geloof, ook dat van den meest begenadigde, onmogelijk; of liever, zonder het voorwerp des geloofs zouden er geene begenadigden zijn; en de groote

fout van de bekrompen richting is deze: dat zij zichzelf en anderen niet wijst op de *gemeenschappelijke* beloften aan de Kerk gedaan en op de *gemeenschappelijke* goederen aan de Kerk geschonken, maar dat zij nieuwe en bijzondere beloften verlangt.

Deze richting wordt op alle wijzen door *de Kerk* veroordeeld, bijvoorbeeld:

door *de algemeene Christelijke kerk* van alle plaatsen en van de vroegste tijden af, wanneer zij in de zoogenaamde Apostolische geloofsbelijdenis nog verklaart: „*Ik geloof eene heilige algemeene Christelijke kerk; de gemeenschap der heiligen; vergeving der zonden.*” De Kerk erkent dus dat de vergeving der zonden een voorwerp des geloofs is, hetwelk men door het geloof zelf deelachtig wordt;

door *de Gereformeerde kerk*, wanneer zij in overeenstemming hiermede, *ieder* Avondmaalganger vermaant: Ten anderen onderzoekte een iegelijk zijn hart, of hij deze gewisse belofte Gods *geloof*, dat hem *al zijne zonden*, alleen om des lijdens en stervens Jesu Christi wille *vergeven zijn*,” enz. Niet op grond van eene particuliere belofte, maar op grond van de belofte aan de *gansche* Kerk gedaan, aan welke belofte men *personeel* aandeel erlangt door haar *personeel* te gelooven.

Met die verzekering en uit die zekerheid *begint* de Gereformeerde kerk, wanneer zij bij den kinderdoop dankt: „Wij danken en loven U, dat Gij ons en onzen kinderen, door het bloed uws lieven Zoons Jezus Christus, *al onze zonden vergeven hebt*,” enz.

En gelijk nu het kind geleerd moet worden wat Adam voor hem *was*, zoo moet hem ook geleerd worden wat Christus voor hem *is*.

En thans herhaal ik: *de gansche Nederlandsche natie is gedoopt; al de Christelijke gezindheden, met uitzondering van de Doopsgezinden, erkennen elkanders doop; terwijl ook de doop der Doopsgezinden door de overige gezindheden wordt erkend.*

Gedoopte kinderen, gedoopte ouders, gedoopte huisgezinnen, gedoopte scholen, gedoopte kerken, gedoopte maatschappij, gedoopte staat, gedoopte overheden, gedoopte onderdanen! Hoe komt men dan aan het recht de *gedoopte* natie los te verklaren van haren God, en van haar Christelijke instellingen te berooven?

X.

De gansche Nederlandsche natie is gedoopt. Ziedaar, zeide ik reeds, een feit, waartegen weinig te zeggen valt.

Zelvs bij de groote miskenning en verwaarloozing van den doop, die ons van alle zijden in het oog vallen, blijft dit een feit van het hoogste belang, omdat Gods waarheid en instellingen, op zichzelf beschouwd, nooit afhanke-lijk zijn van de onverschilligheid van menschen, en door hunne ongerechtigheid niets verliezen van hare kracht.

Geen flauwe, maar een getrouwe en krachtige opvatting van den kinderdoop is daarom in het belang van hen, die den Heer in waarheid vreezen en zich verlaten op zijne trouw.

Een getrouwe opvatting van den kinderdoop leidt tot onuitsprekelijke vertroosting en versterking van hen, die, in iederen ouderdom, vrijmoedig op hun Verbondsgod vertrouwen, en is tevens, en juist dáarom, een nimmer

wijkend getuigenis tegen alle ongerechtigheid en godver-zaking, op welk gebied van menschelijke wetenschap of van menschelijke bedrijvigheid die zich openbaren.

Daarom moet de doop van *ieder*en gedoopte met ernst en nadruk erkend en gehandhaafd blijven; want zonder die erkenning en handhaving zou hij niet slechts ophouden een getuigenis te zijn tegen het ongeloof en de ongehoorzaamheid van velen, maar zou hij ook ophouden een troostrijk en verzekerd onderpand te wezen voor hen, die thans reeds gelooven, of dit later zullen doen.

De gansche Nederlandsche natie is gedoopt. De doop in den naam van den Drieëenigen God heeft, als een heiligende macht, met een geringe uitzondering *ieder lid van de natie*, van den koning af tot den geringsten onderdaan toe, *reeds dadelijk bij zijne geboorte* aangegrepen en tot den dienst des Heeren gewijd.

Ik onderzoek thans niet, of men dit door handel en wandel betoont te erkennen; ik herinner slechts dat het zoo is; omdat de doop *van ieder*en gedoopte *aan ieder*en anderen gedoopte het recht geeft: *hem als een gedoopte in den naam des Heeren te erkennen met al de voorrechten, maar ook met al de plichten, die aan den Christelijken doop verbonden zijn.*

Bij onze natie, als *gedoopte* natie, bestaat dus, hetzij wij het oog laten gaan over kerkelijk, of maatschappelijk, of staatkundig gebied, eigenlijk geen zoogenaamd *neutraal* terrein; — overal waar de gedoopte natie zich bevindt of beweegt, bevindt en beweegt zij zich op *Christelijk* gebied.

Ook hierin is de onnaspeurlijke rijkdom van Gods wijsheid en goedertierenheid openbaar, dat Hij aan arme, ver-

dwaasde zondaren, bij het schenken van zijn genadeverbond, onder de oude bedeeeling de besnijdenis *reeds ten achtsten dage*, en onder de nieuwe bedeeeling den doop *reeds dadelijk bij de geboorte der kinderen*, gegeven heeft, opdat er voor zijne bondgenooten zelfs geen mogelijkheid voor eenig *onzijdig* gebied, — dat is *voor een gebied waar hunne verbondsbetrekking tot Hem niet geldig zou wezen*, — zou bestaan.

Daardoor wordt *geboorte tegen geboorte* gesteld; tegenover een *zondigen* oorsprong en geboorte, *oogenblikkelijke inlijving in Christus, als den waren wijnstok*; tegenover eene natuur, die altoos zoekt en hunkert naar een terrein, van hetwelk God zou uitgesloten zijn, terstond eene verbondsbetrekking, die aan het kind in al de tijdperken van zijn pas begonnen leven, genade verpandt en de verplichting oplegt om, met bestrijding van deze zondige geaardheid zijner natuur, aanvankelijk en bij toeneming „den eenigen God: Vader, Zoon en Heiligen Geest, aan te hangen, te betrouwen en lief te hebben *van ganschen harte, van ganscher ziele, van ganschen gemoede en alle krachten*.”

Waar dan kunnen voor den gedoopten zuigeling, om het even of uit hem een koning, een minister, een wetgever, of wel een ambachtsman of een landbouwer opwast, in eenig tijdperk van zijn leven, het terrein en de werkkring gevonden worden, die hem aanleiding kunnen geven om met grond te zeggen: *dit terrein en deze werkkring behooren aan God en godsdienst vreemd te blijven?*

De onmogelijkheid daarvan springt in het oog, omdat juist zijn *doop*, — van zijne geboorte af tegen zijne zondige Adamsnatuur gericht, — hem verplicht, in iederen

leeftijd, op ieder gebied en in iederen werkkring, zich als een bondgenoot van God te gedragen.

Daardoor wordt van den Staat geene Kerk, en worden van Raadsvergaderingen geene Synoden gemaakt. Verre vandaar; het Christendom vernietigt geenszins den natuurlijken aard en de gesteldheid van de dingen dezer wereld, maar het doordringt de laatsten van een heiligend beginsel, en plaatst hen, daardoor in hun *eigen* aard en natuur hersteld en bevestigd, dáar waar zij behooren te staan, namelijk *onder God*.

In zoo verre dus het oppergezag, de soevereiniteit van God, — niet slechts stilzwijgend en gedwongen voor zoo veel men Hem toch niet kan weêrstaan, maar met blijdschap en gewilligheid door de eerbiediging van zijn *woord* en *wil*, — door onze *gedoopte* natie bij de regeling van hare aangelegenheden niet wordt erkend; in zoo verre onze *gedoopte* natie zich niet gewillig plaatst *onder* haren Verbondsgod, in wiens naam zij gedoopt is, als onder haren hoogsten Wetgever en Rechter, in zoo verre handelt zij in tegenspraak met haren *doop*.

Want het is juist de Christelijke *doop*, zoo algemeen en zoo volstandig door onze natie onderhouden, die, als eene heiligende en *tot God* leidende macht, *ieder* lid van de natie *dadelijk bij zijne geboorte* heeft aangetast, en haar in haar geheel uit een toestand van te zijn in deze wereld zonder God en zonder Christus, heeft overgebracht en geplaatst onder de genadige en almachtige soevereiniteit van den Heer, zooals zij daarmede in betrekking is gesteld door het genadeverbond, van hetwelk de geheele Schrift de aankondiging en ontwikkeling is.

Doch er is meer. Ofschoon de Staat geene Kerk is en

Raadsvergaderingen geene Synoden zijn, en ofschoon men terecht verlangt dat beiden, met erkenning van Gods oppergezag, op hun wereldlijk gebied zullen blijven, zoo staat de *regeering* toch in menigerlei betrekking tot de natie ook wat haren godsdienstigen en kerkelijken toestand en belangen betreft.

Daarom is het noodzakelijk dat de regeering nimmer uit het oog verlieze, dat die natie eene *Christennatie* is; — de gansche Nederlandsche natie is *gedoopt*! Zelfs eene *heidensche* regeering zou dit niet uit het oog verliezen mogen. De gansche Nederlandsche natie is gedoopt; zij heeft dus *behoefte* om als eene *Christennatie* te worden bestuurd; en iedere, zelfs eene heidensche regeering zou, indien zij verstandig wilde handelen, dit *Christelijk* karakter der natie bij wetgeving en bestuur behooren in het oog te houden.

Maar de *gedoopte* Nederlandsche natie heeft als zoodanig bovendien hare *historische* en *grondwettige* rechten. Zij bedient den heiligen doop, door welken zij aan den dienst van haren Verbondsgod verbonden is, niet ter sluiks; zij wordt niet met oogluiking van de regeering in hare *Christelijke* hoedanigheid *geduld*. Neen, het Christendom heeft haar, gedurende twaalf eeuwen, in hare opkomst, in hare ontwikkeling, gedurende den loop van hare geheele levensgeschiedenis, doortrokken. Gedurende twaalf eeuwen is bij haar, van ouder tot ouder, en in haren geheelen omvang, het Christendom *nationaal*.

Zij is eene van die natiën, bij uitnemendheid bevoorrecht door den Heer, van welke reeds vóór haar bestaan, duizenden jaren geleden, de heilbeloften aan de oude Kerk gedaan, voorspelden, dat zij tot de kennis en den dienst

van den eenigen waren God zouden geroepen en verwaardigd worden. Ps. XXII:28; LXXXVI:9; Jes. LII:15

Haar kerkelijke toestand en behoeften mogen dus niet genegeerd; haar kerkelijke en godsdienstige belangen mogen niet miskend of verwaarloosd worden. De gansche Nederlandsche natie is gedoopt; de Nederlandsche natie, wat haar kerkelijk karakter betreft, behoort in haar geheel tot de *algemeene Christelijke kerk*, en dit haar Christelijk karakter mag door geene regeering, mag althans niet door *Christelijke* regenten worden miskend 1).

De Nederlandsche natie bestaat en openbaart zich in verschillende Christelijke kerkgemeenschappen, die allen als zoodanig hare grondwettige rechten bezitten, en bovendien haar diepsten grond hebben in den Christelijken doop, als het zegel en onderpand van het genadeverbond, waarin zij met God staan.

Van die Christelijke kerkgemeenschappen laat de Gereformeerde kerk, tot welke de grootste helft der natie behoort, de ouders beloven, dat zij hunne gedoopte kinderen in de leer van hun doop, ontvangen in den naam des Driëenigen Gods, in het opwassen zullen onderwijzen of doen en helpen onderwijzen. Omtrent *al* de leden van die Kerk is en wordt voortdurend die belofte afgelegd.

Niet van alle kerkgemeenschappen is het mij bekend, welke belofte daar van de ouders bij den doop hunner

---

1) Dit geschiedt thans op velerlei wijze. Een treffend voorbeeld daarvan vindt men in de *Wet op de Schutterijen* van 11 April 1827, welke in Art. 42 bepaalt, dat de wapenoefeningen der Schutterijen *bij voorkeur des Zondags zullen plaats hebben*.

kinderen afgenomen wordt. Maar zóoveel is zeker, dat, welk verschil er ook bestaat *omtrent hetgeen op den gemeenschappelijken grondslag des doops gebouwd moet worden*, men nergens de kinderen doopt, *opdat* hun in het opwassen geleerd zou worden den aard en de beteekenis van hun doop te miskennen, en God, zijn dienst en genade te verzaken.

Dit mag hun dan ook *in de scholen, van overheidswege opgericht of onder haar toezicht staande*, niet worden geleerd. De school is, wat de opvoeding der kinderen betreft, *de verlenging en uitbreiding van het ouderlijke huis*, waar de jeugdige leden van het *gedoopte* huisgezin, door *onderwijs* een niet gering gedeelte van hunne *opvoeding* ontvangen.

Een *gedoopt* huisgezin doet dan ook niets anders onderstellen dan dat zijn jeugdige leden worden onderwezen en opgevoed in *positief Christelijke* scholen; en zoo ook heeft de gedoopte Nederlandsche natie er behoefte aan, dat er op hoogere en lagere scholen een onderwijs gegeven worde, hetwelk op Christelijke grondslagen berust en in overeenstemming zij met haren doop.

Gedoopte kinderen en jongelingen worden er ter schole gezonden, om naar ziel en lichaam *opgevoed* te worden door *onderwijs*. De Kerk bediende hun den doop, opdat zij dien als een *zegel* en *onderpand* van de verlossing door Christus en van hunne toewijding aan zijn dienst, overal met zich zouden voeren *als den voortdurenden grondslag van hunne geheele verdere ontwikkeling voor den tijd en voor de eeuwigheid*.

De school die, als instelling bij eene *gedoopte* natie, gedoopte kinderen en jongelingen ontvangt, is noodzakelijk gehouden er naar te staan om aan de maatschappij *Chris-*

telijke burgers, huisvaders en huismoeders; aan de Kerk *Christelijke* predikanten, opzieners en armverzorger; en aan den Staat *Christelijke* regenten en wetgevers te helpen geven. Dezelfde *gedoopte* ouders, die hunne kinderen in de Kerk brengen om den doop te ontvangen, brengen hunne alzo *gedoopte* kinderen ook in de *school*; niet om dáar dien doop te zien verwoesten, maar om daar den doop te zien ontwikkelen, opdat hunne kinderen — in Christus als den waren wijnstok ingeënt, ook in Hem mogen *wassen* en *toenemen*.

Hoe aandoenlijk en hoe gepast is daarom de bede van de Gereformeerde kerk: „Wij bidden U ook door denzelfden uwen lieven Zoon, dat Gij *deze gedoopte kinderen* met uwen Heiligen Geest altijd wilt regeeren, *opdat zij Christelijk en godzalig opgevoed worden, en in den Heere Jezus Christus wassen en toenemen*, opdat zij uwe vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die Gij hun en ons allen bewezen hebt, *mogen bekennen!*”

De gansche Nederlandsche natie is gedoopt; en ieder lid van die natie heeft *individueel* den Christelijken doop ontvangen, opdat hoevelen er ook van den Heer mogen afwijken, op ieder, onafhankelijk van anderen, de verplichting rusten zou, pal te staan in zijn dienst en in de belijdenis van zijn naam.

Terwijl *Israel* tot dus verre in Christus zijn Messias verwerpt, heeft *Nederland* Hem als zijnen Heer en Zaligmaker aangenomen, en door eenparige toetreding tot den Christelijken doop betuigd, de voorgestelde verlossing in zijn bloed aan te nemen, en door *de gehoorzaamheid des geloofs* zich ootmoedig en dankbaar te plaatsen onder de door zonde en afval miskende soevereiniteit van God.

Wat is er dan van den ernst en de waarheid van die betuiging in de *praktijk* merkbaar? Welke blijken zijn er van het nationale bewustzijn, dat de natie krachtens haren doop met God in een verbond staat? Hoe is de houding van de meerderheid der natie (in de belijdenis en de handelingen der individus) omtrent haren doop en de grondwaarheden van het Christendom, die met den doop in onmiddellijk verband staan?

Hetzij wij het oog vestigen op het individu, of op het huisgezin, of op de school, of op de Kerk, of op de maatschappij; hetzij wij onze gedachten laten gaan over jongen of ouden van dagen, over aanzienlijken of geringen, over overheden en onderdanen, overal ontmoeten wij *gedoopten* in den naam des Heeren; allen dragen den Christelijken doop op het voorhoofd om ons, om elkander te herinneren, dat zij van hunne geboorte af den Heere zijn toegewijd; en dat, ofschoon bij een iegelijk onzer de Christelijke *praktijk*, die zich door de beloofde goddelijke genade uit onze zondige natuur voortdurend ontworstelen moet, veel te wenschen overlaat, *tenminste de nationale en individueele erkenning van Christelijke beginselen bij ons niet aan bedenking onderhevig mag zijn.*

De geheele Nederlandsche natie en ieder van hare leden mag dan ook, als in de tegenwoordigheid van God, in wiens verbond zij is opgenomen, bepaald worden bij haren doop, dien zij voortdurend en zonder uitzondering onderhoudt.

Zij *kan* zich niet onttrekken om, althans in de strekking van haar *bestaan*, en in de strekking van de bij haar op ieder terrein heerschende *beginselen*, met den door haar ontvangen en door haar erkenden Christelijken doop, in

zijn zegenende en verplichtende kracht, te worden vergeleken.

Maar de Nederlandsche natie geconfronteerd met den door haar ontvangen Christelijken doop, als zegel en onderpand van het genadeverbond, waarin zij met God staat, — welk een teeder onderwerp!

Ik vrees, dat ieder woord, neêrgeschreven met oogmerk om te beproeven dit eenigszins naar waarheid te doen, in het oog van velen een ergerlijke miskennis zou zijn van de voortreffelijkheid en van de deugden der Nederlandsche natie; en ik ben nochtans overtuigd, dat niemand onzer, zoo hij zich daarbij, tengevolge eener eenvoudige, maar positieve erkenning van den doop op het Christelijk standpunt plaatste, in staat zou wezen de krankheden van ons volk eenigszins naar waarheid te schetsen; want die krankheden zijn, ook bij de meest mogelijke waardeering van het goede en Christelijke, dat er bij ons is overgebleven, indien men slechts door de buitenste omgeving heendringen wil, ontzettend veel en groot!

Het is zoo, en men heeft de opmerking dikwijls genoeg herhaald, te allen tijde zijn er menschen geweest, die klaagden over de ongodsdienstigheid en zedeloosheid van hunne eeuw; en wie zou zich dus verwonderen, dat er ook thans zulke lieden gevonden worden?

Maar ook zonder van alles wat *nieuw* is eenigszins afkeerig of daarvoor bevreesd te zijn, kan het niet ontkend worden, dat het in het algemeen toch raadzaam is, opmerkzaam te zijn *op hetgeen er ten allen tijde was*. Ja, er waren er ten allen tijde, *door de getrouwheid en genade van God*, die getuigenis gaven tegen de afwijkingen hun-

ner eeuw, en daarom behooren wij ons niet te verwonderen maar te verblijden, dat er ook thans de zoodanigen in ons midden gevonden worden; en het behoort tot de groote kwalen van onzen leeftijd, dat zelfs menschen, die in vele opzichten achtingswaard en zelfs godsdienstig zijn, maar zich tevreden stellen met een onbestemd en ongefondeerd godsdienstig gevoel, afkeerig zijn van iedere poging, die er wordt aangewend, om de eeuwige en onveranderlijke waarheden van het Christendom weder bij de steeds teruggaande gedoopte natie in het leven terug te roepen.

De krankheden van ons volk vallen dan ook het *minst* van het standpunt der eigengerechtigheid, waar men altoos bezig is zijne deugden en voortreffelijkheden op te sommen; en zij vallen het *meest* van het standpunt der behoorlijke waardeering des Christelijken doops, die ons wijst op de vernieuwing onzes levens, in het oog.

De doop toch, gelijk ik zeide zoo algemeen en zoo volstandig door onze natie onderhouden, tast den mensch *oogenblikkelijk in zijne geboorte zelfs*, als onheilig, onrein en verdorven aan, en betuigt en verzekert hem, dat deugd en voortreffelijkheid onmogelijk het gevolg kunnen zijn van zijn natuurlijke ontwikkeling; maar dat zij ontspruiten moeten uit de kracht van den dood en de opstanding van Christus, wanneer wij daaraan, als levende ranken in Hem, deel en gemeenschap erlangen door het geloof, dat de Heilige Geest in onze harten werkt.

Hoe zou men dan, bij nader inzien, milder en liefderijker, eenvoudiger en rechtmatiger kunnen handelen, dan door de *gedoopte* natie in vergelijking te brengen met haren *doop*, dien zij toch om geen ding ter wereld zou

willen ontkend, of aan hare kinderen onthouden zien? die niet begint met ons te meten met den maatstaf der goddelijke *wet*, dan om ons terstond *genade* en *vergeving* te verzegelen? die ons niet weegt in de weegschaal des heiligdoms dan om ons, terwijl hij ons doodschuldig en dood verklaart, tegelijkertijd in betrekking te stellen met Christus, die het *leven* is, en ons sacramenteel te wijzen op de *levenwekkende* kracht van zijn dood en opstanding en van zijn door Hem voor ons verworven Geest?

Ik onthoud mij echter, ofschoon ieder *gedoopte* onder de *gedoopten* daartoe gerechtigd is, al te zeer naar *vruchten* te vragen, omdat ik, over den *kinderdoop* sprekende, liever wil handelen over den *wortel* van den boom, omtrent wiens gezonden toestand bij de natie er reden is meer dan in twijfel te zijn. Ik onthoud mij, om ter aanduiding van de krankheden van ons volk, met eenige uitvoerigheid te wijzen op die duizenden en duizenden in ons midden, welke, zoo het anders geoorloofd ware, niet zonder alle reden somtijds worden aangeduid door de benaming van *gedoopte Heidenen*. Ik onthoud mij te wijzen op dat nimmer falende kenmerk van nationale ontzedelijkheid, de bij ons schier algemeene ontheiliging van *den dag des Heeren*, in het gezicht zelfs van de goddelijke en van de menschelijke wet. Ik onthoud mij in bijzonderheden te vermelden hoe, zeker niet door gebrek aan bezoekers, komediën en bordeelhuizen voortdurend onder de *gedoopte* natie vermeerderen. Ik onthoud mij de krankheden der natie, zooals die op ieder gebied van ons maatschappelijk leven openbaar zijn, en zelfs bij toeneming in het misbruiken en lasteren van Gods heiligen naam zich kenbaar maken, bepaaldelijk in het licht te stellen.

Ik houd in het oog, dat zoo iemand, dan misschien de schrijver over *den kinderdoop*, waarbij *niets goeds* in den mensch ondersteld, maar de voortdurende worsteling van Gods genadewerkingen met de menschelijke verkeerdheid geleerd wordt, (om een geliefkoosde uitdrukking van onzen tijd te bezigen) eenigermate verplicht is: *de menschen te nemen gelijk zij zijn*.

Welaan, *ik neem de menschen gelijk zij zijn*; is het vragen naar Christelijke vruchten te veel, misschien kan ons bij de gedoopte natie, ter bepaling van haar gemeenschappelijk en openbaar Christelijk karakter, Christelijke bloesem worden aangetoond. En is het ook te veel, dat men vraagt naar nationalen Christelijken bloesem, welnu, ik stel mijne eischen lager; op den wortel tenminste behoort te worden gelet, opdat er althans *mogelijkheid* voor het uitspruiten van bloesem, en later voor het rijpen van de vrucht besta. Zoolang de natie den Christelijken doop onderhoudt, mag men toch vragen: Hoe staat het dan bij de gedoopte natie met de waardeering van haren doop, alleen de goddelijke instelling, louter als *beginsel*, uitsluitend als de wortel van het Christendom, beschouwd?

Maar zelfs bij het doen van deze vraag, wil ik, ook om ons onderzoek te vereenvoudigen, de hoogstmogelijke bescheidenheid in acht nemen; ik wil haar beperken slechts tot een gedeelte van de natie; tot hen, die tot de gereformeerde gezindheid behooren; tot het zaad van hen, die in dit land niet alleen het Evangelie in zijne zuiverheid handhaafden tegen de verbasteringen, waaronder het door Rome onkenbaar was gemaakt, maar wier geloof ook

rijke vruchten heeft gedragen, tot zelfs in de gevangenis en op den brandstapel toe.

En zelfs bij deze gereformeerde gezindheid wensch ik mij alleen tot *de Hervormde kerk* te bepalen, omdat zij de grootste helft van de natie omvat, en van haar gemakkelijk een besluit te maken zal zijn tot het geheel. Bovendien wil ik in aanmerking nemen, dat de menigte, door mindere ontwikkeling en door de afleiding van aardse beslommeringen en verzoekingën, somtijds minder in staat is met juistheid te zeggen, wat de doop voor haar is of behoorde te zijn. Ik wil in aanmerking nemen, dat, gelijk *de Kerk* de kern is van eene Christelijke maatschappij, alzoo de *leidslieden* der gemeente, in zeker opzicht, beschouwd kunnen worden als de kern van *de Kerk*; en aan hen, de uitgelezenen onder de uitgelezenen, wil ik, zelfs met terzijdestelling van alle praktijk, vragen: wat *kan* en *behoort* de Christelijke doop te zijn, indien niet voor de gedoopte natie, tenminste voor de Gereformeerde kerk, wier onderwijzing en leiding gij op u genomen hebt; en, indien ook niet voor de Kerk, wier leidslieden gij zijt, in het algemeen, dan tenminste voor u en voor hen, die zouden wenschen uw bestemd en grondig onderwijs ter harte te nemen?

Juist aan de mannen der gewijde wetenschap, aan de leidslieden en voorgangers der Hervormde kerk, en als zoodanig ook van de grootste helft der natie in hare verschillende betrekkingen, aan *de bedienaren van den heiligen doop zelve*n, wensch ik, niet om iemand onnoodig te kwetsen, maar om, vooral in deze zorgvolle dagen, de noodzakelijkheid en onmisbaarheid eener bestemde kerkleer te doen gevoelen, te vragen: Wat is, volgens uwe

bevattingen en het onderwijs, dat gij den volke geeft, *de doop*, die, als het zegel des genadeverbonds, alle Christelijke waarheden in zich concentreert en noodwendig in zich concentreeren *moet*, om, als onze inlijving in Christus, te kunnen staan tegenover onze natuurlijke geboorte uit Adam?

Kan mijne vraag naar de waardeering van den doop bij de natie ergens met meer billijkheid gebracht worden dan bij de Kerk, die zich vanwege haar uitnemende zuiverheid de *Gereformeerde* of *Hervormde* noemt? Kan zij in die Kerk tot iemand met meer rechtmatigheid gericht worden dan tot hare leidlieden, omtrent wie geschreven staat: „Zijt uwen voorgangers gehoorzaam, en zijt hun onderdanig; *want zij waken voor uwe zielen, als die rekenschap geven zullen*; opdat zij dat doen mogen met vreugde en niet al zuchtende; want dat is u niet nuttig?” Hebr. XIII : 17.

Want zij waken voor uwe zielen, als die rekenschap geven zullen! — Hoe nauwkeurig behoort dan door de mannen der gewijde wetenschap, door de voorgangers der Kerk, door de bedienaren zelve van den doop, de beantwoording te zijn van de vraag: Wat is de Christelijke doop, dien men den kinderen, door uwe hand, dadelijk bij hunne geboorte doet toedienen; en welke zijn de waarheden, die den doop tot *doop* maken, en omtrent welke gij den ouders de belofte afneemt, dat zij hunne kinderen daarin zullen onderwijzen? Welk is het *onderwijs*, dat *gij*, leidlieden van Christus gemeente! het allereerst aan *de ouders* der gedoopte kinderen geeft, opdat die ouders tot het *onderwijzen* van hunne *kinderen* bekwaam en in staat mogen zijn?

Helaas! in het algemeen en behoudens vele gunstige uitzonderingen, kunnen deze vragen door *de leeraren* van de Hervormde kerk niet meer beantwoord worden! In het algemeen heeft *de doop* bij de *bedienaren van den doop* zijne beteekenis en kracht verloren, omdat de waarheden, die met den Christelijken doop in verband staan en op wier ontwijfelbare zekerheid hij rust, door hen niet meer gekend of erkend worden; omdat de groote meerderheid dier leeraren in de Hervormde kerk tegen de Hervormde kerk verbonden is; niet door *eenheid* in een *andere leer* dan de hare, maar als een onnatuurlijke *coalitie*, uit verschillende bestanddeelen samengesteld, en slechts schijnbaar vereenigd door gemeenschappelijken, ofschoon op vele manieren gewijzigden, afkeer van de belijdenis der Kerk, van welke zij de voorgangers zijn.

Dit is geene uitspraak, die *ik* aanmatig te doen. Ik wensch alle bitterheid te vermijden, en alleen, in het gemeenschappelijk belang, over algemeen erkende toestanden te spreken. Daarom zal een ijverig voorstander van den tegenwoordigen verwarden toestand der Hervormde kerk ons zeggen, wat trouwens sedert vele jaren van algemeene bekendheid is.

In een geschrift, dat voor een groot gedeelte bestaat uit een triomflieder op de overwinningen der vrijzinnigen op kerkelijk gebied, is ons, met inderdaad ontzettende nauwkeurigheid, reeds vóór eenige jaren door een leeraar, die in deze slechts de gewillige tolk was van zoovele anderen, gezegd:

„En wat zijn *hoofdpunten der leere*, ook nog in onze dagen? *Vraagt het aan honderd leeraren en hoogleeraren, en gij hoort misschien vijftig, mogelijk honderd*

verschillende antwoorden. Bij dezen is Drieëenheid, bij dien Voldoening, bij een derden de Onfeilbaarheid des Bijbels hoofdpunt, welke zaken bij een vierden wederom voor geen punt, veel min voor een hoofdpunt der Christelijke leer gehouden worden: Prædestinatie, Volharding der heiligen, Persoonlijkheid des Heiligen Geestes, Erfzonde, en wat niet al, zijn hier *hoofdzaken*, daar *geene zaken* in de opvatting des Christendoms" 1).

Vijftig, mogelijk honderd *verschillende antwoorden* van hen, *die den Christelijken doop bedienen*, omtrent de meest gewichtige grondbeginselen van het Christendom, die de doop leert, betuigt, verzekert en verzegelt! De tegenpartij van de Hervormde kerk zou dus zelfs niet eens in staat zijn, aan de leer der Hervormde kerk gemeenschappelijk een andere leer, welke dan ook, over te stellen; en hoe groot het aantal ook is van leeraren in de Hervormde kerk, die hare leer bestrijden, allen leveren slechts de bewijzen, dat zij, tot *afbreken* bekwaam, tot *opbouwen* onvermogen, zelfs niet in staat zijn uit hun midden éene richting aan te wijzen, die met bewustheid van hetgeen zij verlangt, in talrijkheid van leeraren en leden gelijk staat met *de Hervormde kerk*, zooals die ook thans nog door de getrouwe leeraren en leden (slechts schijnbaar eene minderheid) vertegenwoordigd wordt.

Al de leerstellingen, door den straks aangehaalden schrijver opgesomd, staan met den doop in onverbreeklijk verband. Zonder een bepaalde en duidelijke erkenning

---

1) P. van Borssum Waalkes, *Opmerkingen en Wenken betrekkelijk het Bestuur der Hervormde kerk in Nederland*, blz. 30.

van die waarheden, is het ten eenemale onmogelijk den Christelijken doop, in zijn vertroostend en in zijn bestraffend karakter, te verstaan; zonder die waarheden wordt de instelling des doops inderdaad een *geraamte*.

Wilt gij nu weten wat, volgens het onderwijs, dat de grootste helft der natie ontvangt, de doop is; de Christelijke doop, dien gij zelf ontvangen hebt en voortdurend aan uwe kinderen laat toedienen; die alle fundamenteele waarheden van het Christendom in zich vereenigt? Of wilt gij onderzoeken naar zijn aard en natuur, als zijnde hij het *begin* en de *wortel* des Christelijken levens, ten einde alzoo te kunnen overgaan tot een onderzoek naar den Christelijken *bloesem* en de Christelijke *vruchten*, welke men bij *de Kerk* en bij *de natie* krachtens haren doop billijk verwachten mag? De leeraar wijst u, hoewel met eenige onbarmhartigheid, nochtans met volkomen nauwkeurigheid den weg: „Vraagt het aan honderd leeraren en hoogleeraren, en gij hoort misschien vijftig, mogelijk honderd *verschillende* antwoorden.”

Misschien vijftig, mogelijk honderd verschillende antwoorden omtrent de meest gewichtige grondbeginselen van het Christendom, en dát uit de monden van hen, van wie geschreven staat: „want zij waken voor uwe zielen, als die rekenschap geven zullen!”

Kan men het duidelijker te kennen geven, dat, ofschoon er misschien honderd Evangelieën van *menschelijke vinding* gepredikt worden, het goddelijke Evangelie in het algemeen niet verkondigd wordt? Kan men het duidelijker uitspreken, dat in het algemeen door de voorgangers der Kerk naar den aard en den inhoud van het Christendom *geraden* wordt?

Misschien behooren niet-ingewijden in de theologische wetenschap hunne onbevoegdheid te erkennen, om te beoordeelen of het tot de *voortreffelijkheden* van die wetenschap in haar tegenwoordigen toestand behoort, dat honderd leeraren en hoogleeraren omtrent de meest gewichtige beginselen van het Christendom en van het Christelijk leven *misschien vijftig, mogelijk honderd verschillende antwoorden* geven; op *kerkelijk gebied* echter is dit anders; dáar behoort *ieder* bereid te zijn om *rekenschap* te geven van de hope, die in hem is.

Zulk eene wetenschap, zouden wij dan ook in onze eenvoudigheid zeggen, is geene *wetenschap* meer; hare uitspraken, althans van het *kerkelijk* standpunt beoordeeld, zijn „het ongoddelijk ijdel roepen,” zijn „de tegenstellingen der valschelijk genaamde wetenschap,” waartegen de Heer ons door zijn Apostel waarschuwen laat. 1 Tim. VI : 20.

Vijftig, mogelijk honderd verschillende antwoorden! En dan verwijt men ons, dat we afkeerig, en dat we tegenstanders zouden zijn van „de vrije *evangelie*-prediking!”

Is het met de goede trouw bestaanaar, dat men zich op *kerkelijk gebied* opwerpt als voorstanders van de *vrije evangelieprediking*, wanneer men eigenlijk bedoelt de vrijheid om de evangelieprediking te vernietigen en om te prediken *wat men wil?* wanneer men bedoelt eene Kerk, met welke men niet vereenigd is, van hare *vrijheid*, dat is, van haar *vrijen en rustigen evangeliedienst*, te berooven, en haar *te dwingen* het tegenovergestelde van het Evangelie *aan te hooren?* wanneer men voor zich de vrijheid verlangt om een Evangelie te verkondigen, dat met zichzelf op honderdvoudige wijze in strijd is, de vrijheid om de

gemoederen op honderdvoudige wijze te verwarren; de vrijheid om de gemeente van Christus op honderdvoudige wijze te verwoesten?

„Vijftig, mogelijk honderd verschillende antwoorden,“ omtrent ieder hoofdpunt van onze Christelijke belijdenis, en dat van hen, „die rekenschap geven zullen“ van hun waken voor de zielen! En dan acht men zich nog bezwaard, wanneer er gezegd wordt, dat de Hervormde kerk in *grenzenlooze verwarring* verkeert, en neemt men den toon en de houding aan, alsof men zelf door een geest van liefde en vrede bezielde ware, en alsof van onze zijde niets dan haat en onverdraagzaamheid werd geopenbaard!

O met welk een uiterste van onbarmhartigheid wordt er met onsterfelijke zielen gehandeld door zoovelen, die heeten hare herders te zijn; en hoe krimpt het hart van weemoed samen, wanneer men bedenkt, dat in vele dorpen en kleine steden, waar slechts één of twee van zulke herders staan, en iedere andere gelegenheid om het Evangelie te hooren verkondigen ontbreekt, het eene *gedoopte* geslacht na het andere voorbijgaat zonder onderwijs, en zonder het liefelijk geklank van de blijde boodschap der verlossing in Christus bloed te vernemen; wanneer men overweegt, dat aan zoovele duizenden leden van Christus gemeente, voor wie het Evangelie geen *menschelijke wetenschap*, maar *godsdiens*t behoort te zijn, en die hun leven doorbrengen onder gestadigen arbeid van den morgen tot den avond, en daarbij dikwijls met kommer, gebrek en tegenspoeden te worstelen hebben, onder al die bezwaren des levens en ook op het ziek- en sterfbed niets wordt toegediend dan de schrale vertroosting en eener

onzekere godsdienstleer, naar wier wezen en inhoud door hare verkondigers op honderdvoudige wijze geraden wordt!

Niet zonder reden heb ik daarom de vergelijking van de Nederlandsche natie met haren *doop*, die alle fundamentele Christelijke waarheden in zich concentreert, en de gemeentelijke erkenning van de ontwijfelbare *zekerheid* dier waarheden behoeft en vordert, een teeder onderwerp genoemd.

Men gevoelt het immers; in een toestand, waarin *iedere* Christelijke waarheid bij de Kerk onzeker en twijfelachtig, en de Bijbel zelf feilbaar gemaakt is, in zulk een toestand blijft er voor den *doop* niets te *verzegelen* over, en is de natie, is althans de Hervormde kerk, evenzeer te *beklagen* als te *bestrafen*.

Hoe toch kan men met billijkheid Christelijken *bloesem* en *vruchten* verwachten en zoeken, daar waar de *wortel* des Christendoms door leeraren en hoogleeraren (in zeker opzicht de kern van de kern onzer Christelijke maatschappij) op honderdvoudige wijze doorknaagd en verdorven wordt?

„Drieëenheid, Voldoening, Onfeilbaarheid des Bijbels, Prædestinatie, Volharding der heiligen, Persoonlijkheid des Heiligen Geestes, Erfzonde, en wat niet al,” zoo wordt ons van de zijde der vrijzinnigen gezegd, en wij erkennen met weemoed de juistheid van die verklaring, zijn bij eenige leeraars *hoofdzaken*, bij de meesten *geene zaken* in de opvatting des Christendoms.

Daarnaar kan men afmeten, wat er van het *onderwijs* in de *leer des doops*, waarop toch ieder kind krachtens zijn doop, zoo deze geene ijdele vertooning en onbarm-

hartige bespotting wezen zal, recht heeft, bij een aanmerkelijk gedeelte van de natie geworden is. Daarnaar ook kan men afmeten, hoe weinig het te verwonderen is, dat het *heidensche element*, hetwelk door een gedurige toepassing van *den doop*, in verband met de waarheden, die hij den doopeling verzegelt, bij de *Christennatie* ten onder gebracht en gedood moest worden, door niets gestuit of beteugeld, aan alle zijden bij haar tevoorschijn en weder op den voorgrond dringt, en van onze nationale Christelijke instellingen de eene na de andere dreigt te vernietigen.

Maar temidden van zooveel bedroevends zijn er ook lichtpunten ter verlevendiging van onze hoop en verwachting overgebleven. Reeds in het eerste van deze opstellen heb ik het herinnerd: God zelf heeft het Christendom, dat zich overal, maar vooral bij ons, met het maatschappelijk leven vereenzelvigd heeft, vastgemaakt aan instellingen die, ook ten beste van dat maatschappelijk leven, zijn volkomen ondergang plaatselijk terughouden en verhoeden, waar men anders de hogere en geestelijke beteekenis van die instellingen steeds meer uit het oog verliest, — en onder deze instellingen beslaat de *Christelijke doop*, ook als *kinderdoop*, een eerste plaats.

Zelfs temidden van de verwoestingen, die het ongelooft in de Kerk in het algemeen heeft aangericht, houdt de *Christelijke doop*, als een getuigenis tegen het ongelooft, *stand*, en worden de kinderkens voortdurend van hunne geboorte af toegewijd aan den Driëenigen God, zelfs door de hand van hen, die het bestaan van den Driëenigen God ontkennen. Nog is de Christelijke doop in het midden van de gedoopte natie een bolwerk, waarop, bij eenige

verlevendiging, al de aanvallen eener ongeloofige wetenschap moeten afstuiten. Ofschoon voor vele leeraren en hoogleeraren in de opvatting des Christendoms *geene zaken* meer, zijn de grondwaarheden, die wij in deze bladzijden zoo dikwijls hebben opgenoemd, onomstootelijk voor een iegelijk, die vasthoudt aan zijn doop, en zal de geloovige belijdenis van die waarheden onuitroeibaar zijn, zoolang *de Christelijke doop* in Christus gemeente gewaardeerd zal blijven.

Maar ook in de Hervormde kerk zelve zijn nog vele leeraren, en hun getal vermeerdert steeds op verblijdende wijze, voor wie de doop meer is dan een kostelooze en onschadelijke plechtigheid, en voor wie de fundamenteele waarheden van het Christendom, waarop door den doop gewezen wordt, dierbare *hoofdzaken* zijn, wier belijdenis, verkondiging en verdediging door hen met toenemenden ijver en kennelijken zegen behartigd worden.

Reeds is de belangstelling bij de Gereformeerde gezindheid, bijkans in haar gansche uitgestrektheid, opgewekt, en begint deze zich meer en meer te verwonderen, dat zelfs die waarheden en die instellingen, welke door de gansche Christenheid van alle tijden erkend en onderhouden zijn, bij haar geen *wettig gezag* en *geene bestemde beteekenis* zouden hebben; dat zij, die uit het nakroost van bloedgetuigen en martelaren voor de waarheid bestaat, geen positieve *leer en belijdenis* zou bezitten, maar, als eene bespottling voor de gansche Christenheid, hare hoogste eenheid en haar karakteristiek kenmerk als gemeente van Christus zou moeten erkennen in een aantal menschelijke *Reglementen*, die betrekking hebben op uitwendige en stoffelijke belangen; dat haar, terwijl zij gedoopt is en doopt

in den naam *des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes*, door sommigen geprèdikt wordt dat er zelfs *geen Drieënige God*, of een *persoonlijke Heilige Geest* zou bestaan; dat men haar, terwijl zij, individueel en collectief, haar ganschen godsdienst ontleent aan *den Bijbel*, om wiens onbelemmerd gebruik hare voorouders een tachtigjarigen worstelstrijd hebben volgehouden, leert dat die Bijbel zelfs niet eens *onfeilbaar* zou zijn; dat zij, terwijl zij Doop en Avondmaal onderhoudt, de waarheden, waardoor die instellingen beteekenis, leven en kracht bezitten, zoo verre heeft kunnen vergeten, dat men het heeft durven wagen in haar midden smadelijk te spreken van het zoenbloed van haren Heer, het bloed des eeuwigen Testaments!

En dit niet alleen; er is aanvankelijk ook *leven* gekomen in de rechtzinnigheid van velen, door wie de Hervormde kerk in haar historisch en wettig karakter niet altoos op even gelukkige wijze, en dikwijls meer in den vorm van een levenloos portret, dan wel als door het *gedoopte* zaad van Gods bondgenooten, werd vertegenwoordigd. De aanvallen van het ongeloof der vrijzinnigen op iedere waarheid van het Christendom hebben, door een weldadige reactie, bij de rechtzinnigen aanvankelijk een gezegende uitwerking gehad; niet ongelijk aan die, welke voorbijgaande donderbuien, ook dan wanneer zij van verwoestingen gepaard gaan, doorgaans in de natuur doen opmerken. Is het ongeloof uit zijn aard temidden eener Christelijke gemeente slechts tot afbreken bekwaam, juist daardoor heeft de rechtzinnigen wakker geschud, zoodat bijkans *uitsluitend bij hen* tegenwoordig een opstaan uit de werkeloosheid en een waardeeren van

de groote beginselen des Christendoms bespeurd wordt. Leeraren en leden van de Hervormde kerk, oude strijders voor Gods onveranderlijk verbond en waarheid, niet zelden bedekt met het slijk, dat de tegenpartij op hen geworpen heeft, thans door een geheele schaar van jeugdige geloovigen ter zijde gestaan, zijn allerwege werkzaam om de beleden waarheid, gelijk betaamt, ook in beoefening te brengen.

Behalve dat vele instellingen van Christelijke liefdadigheid overal worden opgericht, is men sedert eenige jaren er op bedacht om verwaarloosden van iederen ouderdom met de grondwaarheden van het Christendom bekend te maken, en scholen te doen verrijzen, waar de kinderen der Christenen eene opleiding ontvangen, die beantwoordt aan de verplichtingen, welke de Kerk en de ouders bij hun doop hebben op zich genomen.

Temidden van al die beweging en werkzaamheid kan het niet overbodig worden geacht in herinnering te brengen, dat, gelijk iedere Christelijke waarheid, zoo ook iedere Christelijke instelling, voor het verstand en voor het hart van Christenbelijders *weder levend behoort te worden gemaakt*.

En welke instelling nu kan er worden aangewezen, die als *de kinderdoop*, (dadelijk tegenover onze zondige geboorte geplaatst) zoozeer den geheelen levensweg van den mensch beheerscht; zoo vroeg reeds den mensch noodigt dien levensweg tot een geloofsweg te maken; zoo zeer al de geopenbaarde waarheden tot zich als in een middenpunt samentrekt, en des menschen geboorte op deze aarde oogenblikkelijk in verband brengt met de eeuwige heerlijkheid, welke God in oneindige ontferming heeft

bereid voor degenen, die op Hem vertrouwen? Welke instelling kan er worden aangewezen, die als *de kinderdoop*, zulk een onmiddellijke betrekking heeft tot de opbouw, uitbreiding en instandhouding van *de Kerk*, en die, zoo algemeen door onze natie onderhouden en tevens zoo algemeen door haar uit het oog verloren, zulk eene gereedelijke en wettige aanleiding geeft om een iegelijk bij de hoofdwaarheden van het Christendom, waarop hij gedoopt is, te bepalen? . *

Dat deze opstellen over *den kinderdoop* dan ook door hen, die den Heer vreezen, met liefde en welwillendheid ontvangen worden, en door zijne genade bevorderlijk zijn aan den geestelijken welstand en de opbouw van zijne gemeente!

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

WORMSER, Johan Adam
De kinderdoop

741.8
W928k
1985

WAGENINGSCHÉ
BOEK- EN MUZIEKDRUKKERIJ

12